

6601
86912
077

REMARQUES
SUR
LES MANUSCRITS ORIENTAUX
DE LA
COLLECTION MARSIGLI A BOLOGNE
SUIVIES
DE LA LISTE COMPLETE DES MANUSCRITS ARABES
DE LA MEME COLLECTION
PAR
LE BARON VICTOR ROSEN

ROME
IMPRIMERIE DE L'ACADEMIE ROYALE DES LYNCEI

PROPRIETAIRE CHEV. V. SALVIUCCI

1885

REMARQUES

SUR

LES MANUSCRITS ORIENTAUX

DE LA

COLLECTION MARSIGLI A BOLOGNE

SUIVIES

DE LA LISTE COMPLETE DES MANUSCRITS ARABES

DE LA MEME COLLECTION

PAR

LE BARON VICTOR ROSEN

ROME

IMPRIMERIE DE L'ACADEMIE ROYALE DES LYNCEI

PROPRIETAIRE V. SALVICCI

1885

Atti della R. Accademia dei Lincei
Serie 5^a — Scienze morali — Vol. XII.

2
6621
B6843
077

I.

Il n'y a peut-être pas de preuve plus éclatante de l'immense progrès, qu'ont fait les études orientales dans ces dernières 20-30 années, que le zèle avec lequel on s'est mis à publier les catalogues des richesses manuscrites enfouies dans les bibliothèques. On ne saurait se tromper sur le sens de ce mouvement: il est évident qu'il a été provoqué par la direction nouvelle qu'a prise l'étude des littératures orientales. Considérées longtemps comme recueils de matériaux bons à exploiter dans l'intérêt de l'histoire de tel ou tel peuple européen, dans l'intérêt de telle ou telle théorie esthétique ou philosophique, jouant par conséquent un rôle secondaire ou auxiliaire, elles tendent de plus en plus à devenir elles-mêmes le but et l'objet principal des recherches et des efforts des orientalistes. On tâche d'approfondir le développement intellectuel des peuples orientaux, qui nous ont laissé des littératures, de retracer toutes les phases de ce développement du génie oriental, indépendamment de ses relations plus ou moins étroites avec la civilisation européenne. On a compris que l'histoire de l'humanité ne sera que fragmentaire aussi longtemps qu'on n'aura pas étudié à fond l'histoire des peuples asiatiques; on a compris que la recherche des lois historiques qui gouvernent les destinées de la société humaine restera un travail passablement infructueux aussi longtemps qu'elle n'aura pour base que le nombre de faits comparativement assez restreint fournis par l'histoire de l'Europe. La plus noble tâche des orientalistes sera donc toujours de suivre pas à pas le développement intellectuel des différents peuples orientaux en étudiant toutes les branches des littératures orientales, même celles, qui paraissent les moins attrayantes et les plus hérissées de difficultés. Ce n'est que lorsqu'ils auront accompli cette tâche jusqu'à un certain degré que les orientalistes auront le droit d'exiger, que la science qu'on est convenu d'appeler la philosophie de l'histoire

regnante electus fuit secundus Plenipotentarius ad procurandum inter ambo Imperia recentissimae pacis Pasaroviensis negotium. Equidem fortunatos eos principes esse iudico quibus obtigerit agere cum Turcis per administratos linguarum Orientalium iuxta atque politicorum arcanorum peritos, a quo ut mercenaria interpretum opera minime indigeant, quibus plerumque praeter vocabulorum notitiam, eamque saepe tenuissimam, nulla suppetit politici iuris prudentia. Communis itaque amicus doctissimus Pater Magister Joannellius, Bibliothecae Casanatensis custos, hanc alteram, ut aiebam, mei officij partem tibi summa fide persolvat, et Catalogum eidem a me dudum transmissum humanissime redhibebit. Erit hoc, ut spero, meae erga amicos meos sinceræ et constantis fidei argumentum.

Ceterum etsi noster Catalogus, sicut ipse facile perspicies, mancus inutilisque foret, a plurimis nihilominus Bibliothecis, iisque celeberrimis, avidè expetitus fuit, a quo ut ex bene multis paucissima nobis superfuerint exemplaria; quorum quum unum ad manus eximii viri Josephi Assemani venisset eo ferme tempore quo Bibliothecam Orientalem Clementino-Vaticanam, eruditum sane opus, moliebatur, ex eo Indice comperit, inter exoticos codices meos exstare Catalogum tribus voluminibus comprehensum, in quo deducta a pluribus saeculis serie omnes scriptores cuiusvis argumenti, Arabes, Persae, Turcae, suis locis distinctissime representabantur. Hunc porro Catalogum quum vir doctus non parum ad lucubrationem, quam ipse meditabatur, collaturum videret, supplicem Summum Pontificem adiit, impetravitque ut ad Bibliothecam Vaticanam codices praedicti mitterentur pro eiusdem Bibliothecae usu describendi. Sed quum hic Bononiae linguarum Orientalium antiquarius nullus adesset, ipseque aliis Reipublicae curis essem distentus, codicum praeterea confusus ordo fuisset, coactus sum enimvero omissae expeditionis expetitorum librorum causa Pontifici exponere. Quare ipsum Assemanum huc venire iussit, remque per se ipsum expedire. Ille vero non modo tres memoratos codices sibi, ut dixi, profuturos selegit, verum etiam comperto omnium voluminum numero supra expectationem maiore, totius Bibliothecae synopsis Latino sermone conficere decrevit, quae etiam Catalogi generalis omnium codicum speciem usumque praeberet; tum quod sapientissimo Pontifici rem gratissimam se facturum existimabat, tum etiam ut eruditorum Reipublicae tam pretiosae mercis notitiam exhiberet: quod et feliciter confecit. Menses intra paucos perfectum hunc in modum limatumque opus Pontifex laudavit, et Bononiam ad Institutum transmitti mandavit, ut nimirum Urbs nostra intelligeret, quam pretiosa monumenta universae literaturae, Hebraicae scilicet, Graecae, Arabicae, Persicae, Turcicae et Illyricae, apud se recondita haberet. Et vero doctissimus iuxta atque diligentissimus auctor Assemanus admirabili ordine atque perspicuitate codices omnes suo loco disposuit, singulorum linguam, summaria, titulosque propriis cuiusque gentis characteribus eleganter descriptos representavit, et universum opus ad eam perfectionem perduxit, ut ad vulgandum ingens hoc volumen nihil iam desiderandum videretur praeter typographorum curam.

Ex lectione porro illius synopsis (legi enim avidissime) animadverti statim baud abs re futurum, si quando istud opus in lucem prodiret, lectorem docere, quae fuerint mihi causae praedictos codices colligendi et alia insuper scitu digna obtexere de reliquiis Bibliothecae Corvinianae in urbe Buda, nec non aliarum Bibliothecarum, quae in Illyrico, Servia, Bulgaria atque Valachia celebrantur. Ratus itaque hac via dictis maiorem fidem conciliatum iri, decrevi in his, quas ad te scribo, literis familiari ea libertate uti, quam mihi et amicitia nostra tuaque in me summa humanitas tutissime spondet: ut quem sciam apud omnes orbis nationes maximam adeptum esse famam eximiae doctrinae et in tractandis publicis negotiis prudentiae. Quae duo quidem et Romanae Ecclesiae maiora in dies commoda allatura spero, tibi vero commeritos honores quandoque expeditura.

Vix dum pueritiae fines excesseram, et ex annis lumen rationis clarius mihi fulgere iam ceperat, quum quendam velut impellentis naturae impetum sensi vellicabatque mentem ut quaererem, quae tandem vires, quae opes, quaeque praesidia funestae Christiano nomini Turcarum genti adforent. Etenim a plerisque amplificari exaggerarique frequenter audiebam, Christianorumque principum opibus armisque fidenter anteponi: ntpote qui victoriarum de Turcis relatarum amplissimum praemium existimarent pacem iniquis etiam conditionibus redemptam. Omnes praeterea historiarum scriptores summam esse Turcarum potentiam mihi praedicabant et invictum robur: illorum bellicas expeditiones et famam bello partam mirifice extollentes: unde (nec id porro mirum) lectoribus tantus metus ac trepidatio creabatur, ut Turcarum gentem esse propemodum insuperabilem iudicarent. Siquè vero ad ineundum contra barbaram nationem commune foedus ad Christianos principes

adhortationes prodirent, non illas ad Christianorum zelum inflammandum virtutemque acuendam factas putares, sed ad commovendam dumtaxat commiserationem sapientum erga earundem auctores, ut qui immoderato zelo abrepti, absurda ac temeraria consilia proponerent universam Christianorum Rempublicam pessumdatura. Eam quippe esso Othomani imperii potentiam, quam nemo, nisi per summam temeritatem, provocare praesumat. Postremum videbam omnium propemodum Christianorum principum consilia molitionesque eo vergere, et vetut summum prudentiae apicem spectare ut pace demum frui liceret, quam quacumque via Turcarum Imperatori illis concedere libuisset; sivo quod ita fieri e re sua ille iudicaret, sive quod dona atque vectigalia Constantinopolitano throno statis temporibus pensitata pacem bello potiore Turcis efficerent.

Haec dum mente revolve historicorum fidem sequutus, quos in illis quoque aetatis meae crepundiis percurrere voluptas erat simulque recogito Turcas nec in Asia nec in Africa aut Europa validum plerumque obicem invenisse, sed principum populorumque dissensionibus commode usos, imperium longe lateque suum propagasse: ardens enimvero cupido me subiit per id temporis iuvenem aetatis annum undevigesimum agentem Constantinopolim adire, ibique fidelibus oculis rem explorare. Annuit supplici optimus parens, etsi consanguinei plerique obsisterent. Quare iter ingredior una cum Bailo Veneto, quem eo ferme anno ad Othomanicam Aulam a Republica destinari audieram. Isque fuit Petrus Ceuranius vir summae prudentiae et constantiae, atque in hac parte haud profecto minor antecessore suo equite Procuratore Joanne Morosino, qui eius adventum cupidus praestolabatur, quo Patriam postliminio redire liceret, eoque otio honoribusque potiri, quos ob tot legationes apud summos Europae principes egregie et feliciter confectos iure merito sibi reposcere videbatur. Hac, quam dixi occasione usus, Constantinopolim sub finem anni MDCLXXIX tenui, ea ferme tempestate, qua Othomanorum principum fastus eo proventus fuerat, ut vix ultra progredi posse videretur; ut qui finitimis Principibus non nisi pro re sua suoque compendio, aucta scilicet cum vicinorum oppressione propagataque dominatione, pacem haecenus pro beneficio dare consuevissent. Praesenti vero anno bellum Viennense animo coquentes, eo consilia omnia arma opesque converterant. Quod tamen, ut eventus postea docuit, ipsis Turcis fatale fuit et ruinae exordium: Deo nempe rerum causarumque eventa ita disponente, ut quod ipsi Christiani necdum fieri posse crediderant, horribilis illa barbarorum irruptio in magnum Christianae Reipublicae bonum verteretur. Quin et ipsi principum legati in Othomanica aula residentes illatas contra omne fas et ius iniurias absorbere cogebantur et commode secum agi putare, si quietem donis, seu potius pensitationibus ac tributis pacisci licuisset. Cunctis interea trepidantibus et ad communem calamitatem ingemiscensibus, nemo tamen morbo medicinam cogitabat, alii quidem quod in terris propriorum principum ditiori subiectis instantem sibi ruinam metuerent, alii vero quod praesentis mali acerbiter spe mitigarent futuri commodi, quod ex temerariis et plerumque inopinatis Othomani consilii decretis sibi pollicebantur. Christianus quisque ad nominis Turci nuncupationem inhorrebat: mercatorum proinde potentissimarum etiam nationum trepidatio ingens et incredibilis. Quocirca amici etiam atque etiam monebant non modo ne Constantinopolitani freti naturam motumque et alias physicas affectiones explorare tentarem, quod sine testibus fieri nequibat, magnam proinde ingerere suspicionem in tanta barbarorum frequentia poterat; verum etiam ut a quavis inquisitione de rebus ad praesentem statum Othomani imperii pertinentibus prorsus abstinere. Haec tamen prudentum amicorum monita non me deterrere, quominus tum Christianorum mercatorum tum etiam Mahometanorum eruditorum atque Turcae Gubernationis peritorum operam quaererem, adscito etiam ad familiare obsequium Hebraeo quodam (Abraham Gabais dicebatur), quem non malae fidei hominem esse compereram, et linguae utriusque peritum: interprete quippe ipse indigebam. Haec porro libertas in agendo cum Christianis promiscue atque Turcis mihi quidem commoda fuit, utrique vero Bailo haudquaquam inutilis. Inde enim factum est, ut sub insolentissimo Visire Cara Mustapha, qui postea Turci exercitus ductor supremus creatus fuit, et caput Austriaci imperii urbem credidit se solo conspectu expugnaturum; inde, inquam, factum est, ut in ea temporum acerbitate Bailus uterque fortiter constanterque suorum principum iura tueretur adversus Mahometanorum insolentiam, qui erecta in duabus navibus militaribus Constantinopolitanum portum sub fide publica tenentibus vexilla contrahi amoverique deposebant. Quo in loco haudquaquam vitio mihi vertendum spero, si subdidero Bailorum illud factum cetera audax, Reipublicae tamen perhonorificum. dignum etiam existisse, quod uberiori stylo, nec sine laude posterorum

memoriae proderetur, quodque iudicio senatus adeo prudentis, ut est profecto Venetus, minori cum invidia repraesentaretur.

Diu quaesitus mihi inter ipsos Turcas amicus, qui suae gentis arcanorum conscius, me erudire posset de quibusdam praecipue capitibus ad intimam Othomanici imperii notitiam conducentibus, quod, ut modo aiebam, ab historicorum turba velut mundi terror et vis quaedam insuperabilis praedicabatur. Adfuit tandem Hosainus quidam dignitate efendius cognomento, vir sexcentarum virtutum. Cum eo familiariter diuque versatus sum. Agebat ille septuagesimum iam aetatis annum, indolis amicitia proborum honestorumque hominum minime indignae, locupletissimae praeterea Bibliothecae dominus, quique libros e suo Musaeo gratis et liberaliter mihi commodabat ab interprete meo legendos et, si ita libuisset, etiam describendos. Ea viri eruditi consuetudine ad plures menses potitus memorati interpretis opera verlendum curavi codicem ab illo sene itidem commodatum, quem Canon *Name*, hoc est Canonum librum appellant. In eo continebantur omnes fere militiae leges, partitiones et numerus copiarum in quovis genere belli seu terrestris seu maritimi observandae. Reditus praeterea et expensae Imperialis aerarii tum pro ista militia, tum pro ingenti luxu Gynaecei et interioris Aulae Imperatoris: et per consensum tangebantur multa ad rem historicam pertinentia. Quae omnia mihi probare coeperunt, quam praepostera falsaque esset vulgata apud Europaeos opinio: Turcis scilicet tum disciplina tum religione studia literarum esse interdicta.

Primus hic scientiae Turcicae gustus appetitum acuebat ut curiosius amicum Efendium sollicitare pergerem ut uberiora adhuc de literis studiisque Turcarum mihi proferret. Quare ut curiositati satisfaceret meae, demonstrare exorsus est, nullum esse Constantinopoli Fanum, vulgo Moscheam, nedum ab Imperatoribus verum etiam a privatis hominibus erectum, quod scholas simul publicas non haberet, et in scholis alumnos et doctores eiusdem fani proventibus alendos: idemque observari aiebat in urbibus Imperii celebrioribus, praecipue vero Meceae, in cuius Academia scholasticorum numerum ad multa millia excedere narrabat; subdebatque in omnibus praedictis scholis principia tradi selectioris eloquentiae ex Arabica et Persica elegantia seite composita, Philosophiae insuper Peripateticae axiomata, et leges civiles et canonicae secundum Aleorani doctrinam, atque arithmeticae rudimenta: qua in arte repertos sibi fuisse, aiebat, viros incredibili peritia praeditos. Praeterea Astronomiam doceri et medicinam, atque Alchimiam admirabili methodo eademque perfectissima. Poësim insuper, Musicam, postremum etiam historiam, quam sicubi defectuosam invenire esset, in eo certo reprehendenda esse videri, quod inutilibus partitionibus ad fastidium usque scateat. Idque adeo verum esse asserebat, ut de singulis Othomanicae gentis Imperatoribus historia in modum Diarii digesta habeatur. In septo quoque certos homines publico stipendio ali, quibus Soltani Ephemerides conscribendi munus iniunctum est. Prostare insuper libros de quibusvis artibus etiam mechanicis tractantes; neque Pictores desiderari, qui exile quidem pingendi genus sequuntur Persarum, sed fortasso ad speciem venustius. Quocirca Constantinopoli plurimos inveniri qui vitam ea arte sustentent, et operam suam in pingendis ad ornatum praesertim codicum, floribus, navibus, rebusque huiusmodi locent. Calligraphiae praeterea artem in quovis scriptionis genere maxime florere apud suos affirmabat. Rogatus proinde bonus senex, an quod nostrates vulgabatur, artem typographicam Mahometani ob aliquam religionem aut aliquid Aleorani decretum repudiarent: statim respondit, eius artis proscriptionem haudquaquam ab aliqua religione descendere, sed merito a iure civili inductam, ne typographiae usu quaerendi victus via occluderetur multis calligraphia vitam sustentantibus: unde etiam brevi fieret, ut ea ars omnino deperiret: multasque alias rationes in eandem sententiam proferebat, quas hic referre non vacat mihi ad primarium huius epistolae argumentum properanti, quod erat codicum nostrorum inveniendorum colligendorumque causas occasionesque retexere: praesertim quum inter codices meos ex primo Constantinopolitano itinere meo advectos essent variarum materiarum collectanea, quae ad illustre specimen scientiarum artiumque Turcicarum exhibendum abunde sufficiant, ibidemque videre sit statum militare atque oeconomicum Imperii Othomanici. Quod opus in gratiam Christinae Svecorum Reginae anno MDCLXXXI Romae expositum limatumque publicae luci destinabam, ut quod in privato colloquio Innocentio XI a me fuerat demonstratum, nostrates inde intelligerent, non eam esse Imperii Turcici magnitudinem, quam imperiti iactare solebant, quamque ego in hac priori mea apud Turcas mora ab experto contemnere didiceram.

Coeptum porro eo tempore iudicium novum mihi experimentum confirmavit quum ab anno

MDCLXXII adversus Turcas arma tractare exorsus sum continuato ad annum MDCXCIX bello, cuius exitus ille fuit, quem Christianorum principum potentiae et ordinatissimae gubernationi responsurum coniectare facile erat, utramque nostrorum Regum praerogativam contrariis Othomanicae Monarchiae vitiis componenti: utpote cui nec rectus in gubernatione ordo, nec oppido magnae ad fortem validumque exercitum parandum vires sufficiant.

Et vero si Viennae quidem rerum publicarum administer haudquaquam alterius tomi impressioni obstitisset, quem dudum conscripseram, priori de statu militari Turcarum iungendum, profecto universus orbis Othomanicae militiae imbecillitatem demonstratam exploratamque habuisset. Meo siquidem proprio experimento doctus scribebam. Nam et in celebri Viennae oppugnatione captus in misera servitute cum illis sum versatus: soluta deinde obsidione, cui a primordio usque ad finem interfui una cum Turcis fugere sum coactus, et servi ac fossoris in ipsorum castris munera obire: versa deinde rerum mearum fortuna, pacis sequester electus, diuturna cum Turcis mora deprehendere potui illorum imperitiam in ducendis copiis, in castrorum metatione, in acie struenda et in oppugnatione seu propugnatione urbium. Quae omnia fidelibus oculis coram explorata propriis figuris et schematibus repraesentata in eo opere meo exhibebam. Ne ille formidabilis exercitus ad obsidendam Viennam destinatus, lapis Lydius fuisset ad dignoscendas Imperii Othomanici vires, si quidem sapientem indicem invenisset qui externam speciem ab ipsis rebus nosset secernere. Compertissimum enim est Ducem illius belli florem reliquias fuisse ex Cretica expeditione servatas, in qua facile idem et iustum fuerat a Christianis animalverti Turci Imperii vires seu terrestres seu maritimas non eas esse quas vulgus iactabat, comparatione facta cum potentia Venetorum, quos in illius Regni iactura nec exigua laudem famamque sibi comparasse fidenter affirmo.

Dum adhuc fervet Hungaricum bellum, libertati simul et armis restitutor: quumque anno MDCLXXXVI Buda iterum a nostris oppugnata, expugnata demum fuisset 11 Septembris ipse ex diuturna oppugnatione prostratus viribus nec uno debilitatus vulnere, ab Archistratego et eximio benefactore meo Carolo Lotharingio, quem Imperii Othomanici terrorem et cladem dixerim, impetravi ut fas esset postero die urbem intrare grassantibus per tecta longe lateque flammis, viisque ingenti hostilium cadaverum strue impeditis. Nequo me profecto illuc trahebat auri argentique fames, sed quod sperarem codicum Turcicorum in frequentissimo emporio Bibliothecam me reperturum, sique licuisset, Bibliothecam illam Budensem a multis celebratam ab incendio et palabundi militis licentia servaturum. In primarium ergo urbis fanum procerro flammis intactum, quod imperantibus Christianis principibus metropolitana fuerat ecclesia sancto Stephano Hungarorum Regi sacra. Templum ingressus, continuum geminum conclave invado, quorum in priori supremum antistitem reperio a nostris militibus obruncatum codicesque circum cadaver proiectos quos e vestigio praesentium militum opera collectos sepono cum aliis non paucis in alio itidem templo repertis. Ex his porro constat pars illa meorum codicum de legibus et religione Turcarum tractantium in Catalogo descriptorum.

Per eandem occasionem atque ex iisdem locis ad manus meas venit Lexicorum et Grammaticarum farrago in eodem Elencho adnotata. Inde ad Judaeorum aedes advolo, vasto incendio adhuc conflagrantes. Nostri quippe milites rati Judaeos mercatores ibidem commorantes Turcis ad tam diuturnam oppugnationem sustinendam collata opera pecuniaque non parum profuisse, adversus gentem Christiano nomini cetera infestam omne propemodum acerbitatis genus exercebant. Ex illis itaque aedibus codices Hebraeos in nostro Catalogo recensitos extuli. Incendium licet fessus defectusque viribus effugi inque vicinum Castellum me abldi. Illic regum Hungariae palatium magnifice assurgit: Castellum vero, quod ultro oppugnatoribus deditionem fecerat, flammis evasit. Ratus ergo, sicubi gentium celebris Corviniana Bibliotheca adhuc exstaret, hanc profecto in aliquo illius palatii angulo repertum iri, et quoniam suprema aedificii pars tormentis quassata collapsa fuerat, subterranea conclavia lapidibus concamerata intrepidus subeo recondendis lignonibus atquo batillis, securibusque destinata: arcaesque reperio quas praedabundus miles paulo ante securibus ibidem inventis diffregerat, ex pondere coniectans auro argentoque esse refertas dispersis dissipatisque solo codicibus, quibus ego militum opera collectis, comitem Rabattam generalem copiarum Commissarium misso nuncio admonui, ut commissarium e vestigio mitteret manubias supremo Principi deferendas a militum licentia avaritiaque tutaturum. Eamque per occasionem paucos quosdam codices Latinos in Catalogo itidem indicatos sine defectu, nec enim fieri poterat, ad meum usum secrevi. Codicum porro ibidem repertorum

numerus non attenda eorum qualitate res parvi momenti mihi tunc praesenti visa est, et qualis in ipso examine censuque voluminum a Bibliothecario Caesareo Viennae postea habito reipsa apparuit. Illum porro Catalogum ad calcem nostri Indicis adieci, ut quisque intelligat, quo tandem res quondam maximae celeberrimaeque recidere relabique plerumque soleant.

Ceterum quum aliquandiu postea in Transylvania agerem, narrabat mihi vir eruditus ex Domo Betlemia, qui historiam moliebatur Principum Transylvanorum, eamque exorsas ab eo anno, quo illa feracissima opibusque dives, situ etiam admirabilis Provincia Othomanicae potentiae cessit, Turcisque annum tributum pendere coacta est, usque ad superstitem ea tempestate Principem Michaëlem Abbatium deducebat. Hic, inquam, vir in suae gentis historia versatissimus narrabat, magnam Budensis Bibliothecae partem in patriam suam olim fuisse asportatam: quando nimirum Solimanus notis artibus Budam Christianis eripuit indeque cuiusvis conditionis Hungaros expulsos in Transylvaniam relegavit. Eam porro per occasionem, aiebat, quamplurimos codices manuscriptos atque impressos ab incolis fuisse servatos. Saxones vero, quorum non pauci in Transylvanicae oppidis dispersi inhabitant, quique liberos suos ad celebriores Germaniae Academias studiorum causa mittere solent, literas semper in pretio habuerunt, illi prasertim qui Coronam urbem incolunt, extremosque Transylvanicae fines Graeciae propiores obtinent, veteris literaturae monumenta bene multa atque inter cetera codices ex urbe Constantinopolitana a Turcis occupata advectos ab interitu vindicarunt: quos proinde urbis magistratus diligenter custodiri mandavit, una cum aliis codicibus ab urbe Buda recentius illuc importatis. At enimvero multorum annorum curas una dies perdidit: fortuito quippe incendio una cum aliis aedificiis Bibliotheca codicum Constantinopolitanorum et Budensium universa conflagravit abiitque in cineres. Id vero tertio vel quarto ante anno contigit, quam ea Provincia felicibus Caesaris armis Hungarico regno restitueretur.

Quosdam praeterea Codices eosque perpauca Turcicos historiam continentes Neisellensis castris expugnationis, nec non pacis apud S. Gottardum transactae, reperi in tentorio Magni Viziris Solimani Bassae, post Turcarum e proclio Arsanensi (?) fugam, quo magnus Archistrategus Carolus dux Lotharingius Imperio Othomanico maximam intulit cladem, Caesarique universum Hungariae regnum subiugavit, et plurima oppida Germanis impedito commatu deditionem urgentibus cessere. Transylvania insuper Turcis erepta est. Hungaricarum nempe turbarum bellorumque, ut ita dicam, fermentum ob proprii situs commodum et nationis ingenium otii pacisque impatientis. Illius profecto belli [exitus] et Mahometem Quartum e solio deturbavit et in Turcicis castris seditionem turbulentissimam excitavit, pluraque aliaque incommoda peperit vulgo notissima, adeo ut quum in ea generali trepidatione neminem invenerint qui Archistrategi munus suscipere aut vellet aut posset ad insignem quendam latronem confugiendum fuerit. Jeghinus is dicebatur et per eam tempestatem Anatoliam suis latrocinii infestabat. Quae omnia me in ea sententia etiam atque etiam confirmarunt quam florentibus adhuc Imperii Turcici rebus de eiusdem imbecillitate olim praesumpseram.

Sequenti anno MDCLXXXVIII alii codices Turcici ad manus meas venire in expugnatione Belgradi, pauciores tamen quam spe ipse conceperam. Quod nimirum Turcae praevisa dudum urbis obsidione res suas, praeterfluentis Danubii beneficio usi, alio opportune distraxerant.

Quum vero anno MDCXCI Leopoldus Caesar eo obtentu quasi vero ipse ab aula dimissus ad obsequium Gulielmi Anglorum Regis transitum fecissem, eamque ob causam ab eodem Rege legationis ad Turcas propediem obeundae Secretarius fuissem creatus mihi mandasset, ut una cum illius Regis legato equite Ussio, et provinciarum foederatarum altero itidem legato Comite Calliersio designatae pacis inter ambo Imperia sequestribus, novum ad Turcarum terras iter susciperem, suscepi equidem perlibenter, ratus per hanc occasionem coeptam codicum Orientalium Bibliothecam, sin armis, quod antea feceram, certe pecunia me, Deo iuvante, aucturum. Quod et feliciter mihi obvenit, postquam diremptis de pace colloquiis, re infecta, Hadrianopoli Constantinopolim petere coactus sum, ibidem otium quaesiturus, quo attritas a praeterito labore vires reficerem. In eam enim componendae pacis spem, coactus fueram ultro citroque Constantinopoli Viennam, indeque iterum Constantinopolim laboriosissimum iter conficere, quin et ab alteris ad altera castra procurrere. Quaerendum praeterea gravissimis vulneribus in praedicto itinere acceptis remedium. Etenim etsi viderem validis et inimitibus adversariis istud consilium meum undique obsideri oppugnarique, neutiquam me ille metus retardare valuit quominus coeptas olim observationes circa Constantinopolitanum fretum continuarem,

eoque demum perducerem, ut novam inde editionem in promptu haberem opportuno tempore publicandam, quod postea otium nactus perfeci. Codices per eandem occasionem comparavi non paucos haud leve argumentum futuros ad revinciendam praememoratam nostratum de Turcarum inscitia opinionem. Hic nempe medicos, chimicos libros reperire fuit aliosque de Astronomia et Geographia tractatus, nonnullas etiam historias.

Interim Judaei praedicti mei Interpretis opera familiariter agendi occasio oblata fuit cum quodam Liburnensi impio Christianae religionis desertore; Mōstaphae is nomen assumpserat, fueratque intimus familiaris Kuperli Magni Viziris, quo cum in praecedentis anni bello de pace egeram, quique paulo post in celebri proelio apud Slancamenen cecidit. Perfidus iste desertor eudendae publicae pecuniae adhuc praefecturam obtinebat: quo in munere ad subievandam regii aerarii inopiam monetae vitiandae artificium invexerat. Haec porro pecunia, quae pro communi suo valore militibus distribuebatur a subditis minori, suo nempe intrinseco pretio, per Praefectos aerarii exigebatur. Sed acerbius adhuc vulnus Christianae Reipublicae homo nequissimus intulit, quum militarium navium fabricandarum auctor fuit, eidemque operi praefectus artifices ab Europa magnis praemiis exievit. Construendarum porro navium huiusmodi opificium Turcis haecenus ignotum, maxime commodum paratumque est: utpote quibus maris Euxini sylvae materiam copiosissimam suppeditent, ferri insuper copiam praebeant celebres fodinae Samachi, Telami et Aegypti, aliarumque terrarum ad imperium Othomanicum pertinentium. Ego vero novam illam molitionem conspicatus, simul praevidi, utinamque falsus vates, quod postea obtigit. Enimvero perfidi illius desertoris consilio usi Turcae classes adornavere validissimas, quibus angustus Jonii maris fines praeternavigantes veteranae exercitatissimaeque Veneratarum classi audacter occurrere non dubitarunt. Improbi hominis istius favore, ut qui pro re sua meam ambiret gratiam, omnes codices Graecos in Catalogo indicatos ex intimis Soltani aedibus ipsoque Gynaeceo opera ipsius amicorum extractos adeptus sum. Versionem praeterea atque tabulas geographicas quas sub titulo Atlantis Latine vulgavit Blancus, opus insigne quod a Soltano Mahomete Quarto fremuentibus princepum Christianorum legatis adornatum fuit opera optimorum interpretum, quotquot Constantinopoli reperire fuit, et Mahometanorum Geographorum studio, Chorographiae praesertim Asiaticae et Africanae peritorum, qui praedictas Blauci tabulas castigare atque etiam locupletare sufficerent. Codicem istum invenisse mihi accidit gratissimum: quandoquidem Mahometani eiusdem Auctores locorum sui Imperii nomina hoc tempore usitata describenda curaverant: quum e contrario Tabulae a nostris Geographis editae vocabula ab illis oppido quam diversa exhibeant atque adeo corrupta, ut nulli usui futurae sint Turcarum atque aliarum gentium Orientalium terras adire ac perlustrare cogitantibus. Quocirca hunc ego nostrarum tabularum defectum animadvertens, ex solis nominibus Turcicis et Hungaricis Lexicon geographicum compegi. Postremo idem Liburnensis desertor celebrem apud Mahometanos Genealogiam seu Chronologiam mihi procuravit imaginibus mira arte depictis locupletatam, ab Adamo usque ad Soltanum Mahometem Quartum deductam, multa quidem cum eruditione scriptam, plerisque tamen in locis fabulosis narrationibus interpolatam. Pulcherrimi itidemque rarissimi codicis facta hoc loco commemoratio meum profecto dolorem refricat, quandoquidem quum illum in patriam destinassem invida manu mihi interceptus fuit, quare nec in Catalogo ulla eiusdem fit mentio. Qui hunc porro eodicem publico usui cetera destinatum abstulit, is profecto exiguum ex eo crimine emolumentum capiet in praesenti vita, minus etiam in futura.

Interea dum Hadrianopoli moror, desertore illo capitali sententia sublato, quendam Ismaëlem gradu effendium virum doctissimum repperi, qui mihi historiae Christianae aliquot libros procurare iam coeperat. Haec quippe historia ut ipse narrabat o Graeco in Arabicam linguam versa fuerat iussu primorum Mahometicae legis auctorum, utque inter alios eius historiae tomos, quos mihi parabiles esse affirmabat, erat ille in quo gesta atque nomina plurimorum Anachoretarum continebantur, quos in Aegypto olim floruisse scimus, quorumve alumnos se esse iactant Dervisorum aliorumque hominum eiusdem furfuris familiae. De istorum porro pseudo-religiosorum numero, instituto, habituque habeo inter mea manuscripta Commentarium satis luculentum ex proprio Auctoris idiomate conversum. Ceterum efendius spondebat, siquidem necessarium temporis spatium dedissem, daturum se mihi thesaurum istiusmodi versionum nostrorum codicum, quos ipse bene novisset nobis olim periisse. Equidem etsi non dubitarem, quin veris falsa quaedam temporum, ut fit, processu admisceri potuisent, experientia tamen me docuit ex praefatis versionibus reconditas certissimaeque erui posse

notitias, modo adsit qui vera a falsis nossèt secernere. Quandoquidem vero repentinus meus Constanti-nopoli discessus, dum Viennam vocor, obstitit, quominus promissis a praedicto Efendio codicibus potirer, haec tamen meminisse, ut spero, iuvabit eos, quibus Orientem adire obvenerit siqua eosdem de literaria Republica benemerendi cura tetigerit.

Rursus quae anno MDCLXXXVIII contigere Belgradi et Nissae expugnationes viam ad procurandos codices Illyricos simul aperuere. Huiusmodi porro monumenta in Coenobiis Basilianorum Monachorum ab antiquis principibus sen Regulis Illyrici atque Provinciarum adjacentium in praeruptis locis syl- visque inaccessis, ex more scilicet praedictorum Coenobitarum, constructis asservari didiceram. Prae- terea audieram eiusmodi monasteriorum conditoribus solemne illud fuisse ut in Archivio Monasterii ab ipso conditi suorum temporum historiam propriaque acta reponenda curaret. Quare mihi proclive futurum haec via Bibliothecam colligere ex variis fragmentis coagmentatam, historiae Illyricianae haud parum profuturam in ea praesertim parte, quae res post Imperii Graeci declinationem gestas specta- bat, atque hactenus admodum obscura et confusa iacet ex inscitia et barbarie illorum temporum, tum ex superveniente Turcarum in Illyricum irruptione, qua eiusdem provinciae principes et incolae mise- randum in modum vexati exagitatiq̄ue, in luctuosam postremo servitutem redacti fuere. Sed brevi negotium hoc meum diremptum fuit ob breviorum Caesaris exercitus in illis regionibus dominatio- nem et moram. Ceterum characterem Illyricianum Valachiani etiam usurpant etsi linguam habeant propriam quam Zara-Romanescam appellant, Romanae scilicet urbis propriam. Nam reipsa quum uni- versus ille hominum coetus a coloniis Romanorum originem trahat in utramque Daciam olim im- missis, ea utitur hoc tempore lingua, quam Latinam corruptam merito dicas; cuius etiam usum per universam Moldaviam propagatum fuisse observo. Verum etsi ob temporum angustias exigua tantum- modo eaque imperfecta fragmenta quaedam exinde colligere licuit; non parum tamen eadem mihi utilia fuere ad coordinandam genealogiam principum Illyricianorum, exhibendumque aliquod specimen historiae Bessarabiae Tartarorumque inibi inhabitantium. Haec vero adiungenda decrevi tabulis geo- graphicis iam pridem absolutis et in meliorem ordinem redactis post limitum designationem Imperii utriusque consensu factam, pactisq̄ue conventis in pace Caroloviziana confirmatam. Quocirca vir clarus P. Mabillonius praedicta fragmenta apud me exstare certior factus, et diplomata bene multa prisco- rum Bosniae regum, ea sibi transmitti vehementer expetiit. Sed acerba eius mors de tanto viro bene- merendi sortem mihi invidit.

Eadem, quam dixi, occasione, dum scilicet confinia utriusque Imperii perlustro, animadverti Illyricianam historiam plurium saeculorum condi posse, siquis antiquas cantilenas hodieque a caecis mendicabulis cantari solitas aliasque similes ab illis hoc tempore compositas in unum volumen com- pingendas curaret. Et vero promptum ad poësim ingenium Illyricianae nationis experimento ipse meo didici: videbam enim ebdomadatim praedicta mendicabula convenire simul perquirere quae mihi cum tarcis intercedebant per id temporis disceptationes, actaque omnia indagare, mox singula in metrum Illyricum digerere eademque iuxta tentoria mea me audiente voce modulari, cantui musicum aliquod instrumentum, quandoque etiam choreas attemperantes. Neque vero inanem hunc fore conatum mihi tute affirmabat eques Riterius doctus in utraque lingua Illyrica Latinaque Poëta, simul ostendens huiusmodi odarum volomen, rerum gestarum bene multarum notitiam suggerens, qua, sublato hoc indice, omnino carere necesse fuisset ob defectum scriptorum atque Archivorum Bibliothecarumque consequuta incendia. Nunc vero, quando Caesaris armis pars magna Serviae et Valachiae subiugata est, opus istud primis lineamentis mihi expressum, facile perficiendum fore duco, Republicae litera- riae non parvam profecto utilitatem allaturum; praesertim quam videam nostrae aetatis hominum ingenium et ardens studium in colligendis publicandisque antiquorum scriptis, et illis praecipue quae nobis aliquam notitiam suppeditant circa loca nostratibus per tot saecula interdicta, adeo ut nedum ea adire, verum ne cogitare quidem Turcarum oppido quam exaggerato metu percussis licerit.

Quod postremum addo: ex his, quas ad te scribo, litteris, universa Litteratorum Respublica in- telliget, reor, Caesaris armis viam aperientibus me primum ausum fuisse velut e tumulo eruere expe- titas a quovis erudito viro opes magna ex parte inter barbaras nationes reconditas, quas postremae huius adversus Turcas expeditionis praesidio ab aliis sacrae profanaeque eruditionis studiosis augeri amplificarique posse merito confidam. Idque etiam luculentius ostendent, ut spero, meus de Danubio tractatus aliaeque lucubrationes geographicae, astronomicae, scriptaque ad naturalem Romanamque

historiam pertinentia. Enimvero nec labore nec ullo unquam pecuniae dispendio retardari me sum passus, quin oblatas identidem ab officio meo in Caesaris castris occasiones in commune litterarum commodum strenue arriperem. Ceterum praefatae de Danubio tractationis editioni omnia praesto esse moneo, praeter aeneas formas ejus fluminis cursum repraesentantes et aliquam tabulam geographicam, quarum tamen graphides habeo exactissimas, formarum insuper aenearum plures centurias, Latinas itidem descriptiones quotquot universo operi necessarias sum arbitratus. Hos mei ingenii foetus Institutum Bononiense nostrum redhibebit, quo eos in patriae meae fidem tutus transtuli una cum aliis scriptis meis, quorum usum divino consilio committendum duxi, in eorum nempe cominodum cessurum, qui ut labore meo me felicius perfruantur, faxit Deus. Unum hic oro te aliosque eruditos tui similes, ne mihi fortasse vitio vertant, quod meorum scriptorum editionem haecenus distulerim. Id porro si crimen est, primum est diluere cogitanti molestias divexationesque vulgo alioquin notissimas, quibus publica negotia tractantem me confictari exagitarique contigit ab illis ferme, quibus obsequi studui summa fide, atque ex intimo animi mei affectu perque extrema vitae meae pericula. Sic enim animatus sum, sic iudico agendum erga mortaliū quemlibet, cui semel amorem meum meumque obsequium devinxerim: nec alium me sane erga te, virorum eruditissime, unquam vel usquam expe-ri-re, dum brevis quae superest mihi vita mauebit. Vale.

Datum Bononiae vi Nonas Maij MDCCXXI.

Ayant obtenu de M. le ministre de l'instruction publique, grâce aux sollicitations du conseil de l'Université impériale de St. Pétersbourg, un congé de quelques semaines pour rechercher dans les bibliothèques de Florence et de Bologne des matériaux arabes encore inconnus, pouvant servir à élucider quelques points importants de l'histoire byzantine, et n'y ayant rien trouvé d'intéressant sur ce sujet, j'ai cru devoir saisir l'occasion pour contribuer autant que possible à faire connaître au monde savant la collection de Bologne. J'ai fait un séjour de trois semaines dans cette ville (9-29 Août 1883) et grâce à l'accueil bienveillant et sympathique que j'ai reçu de la part du chevalier Ch. Castellani, j'ai pu travailler à la bibliothèque tous les jours, les dimanches exceptés, de 9 heures du matin jusqu'à 3 heures de l'après-midi. Qu'on me pardonne ces détails: il était nécessaire de les donner pour mettre les lecteurs de mon travail en état de le juger d'une manière équitable.

« Mon but était de dresser une liste complète des manuscrits arabes et de
« signaler les plus importants parmi les manuscrits persans et tures, en ayant soin
« de voir tous les manuscrits de mes propres yeux et en laissant entièrement de côté
« les catalogues d'Assemani et de Mezzofanti, qui malgré leurs mérites incontestables
« ne me paraissaient pas aptes à donner une idée précise de la valeur de la col-
« lection ».

Le nombre des manuscrits arabes, persans et tures étant très-considérable (plus de 600) il pourrait paraître insensé de tenter un pareil travail quand on ne peut disposer que de quelques semaines. Mais le caractère même de la collection aplanit de beaucoup les difficultés insurmontables au premier regard. Provenant pour la plus grande partie des bibliothèques des mosquées de Buda et de Belgrade, la collection contient une masse énorme de livres élémentaires, de manuels généralement connus, qui avaient cours dans les écoles turques du XVI et du XVII siècle, ce qui

facilitait singulièrement ma tâche. Une circonstance fâcheuse contrebalançait cependant, jusqu'à un certain degré, les avantages que présentait cet état de choses : un grand nombre des manuscrits étant sans titre et sans commencement, j'étais contraint de leur consacrer, pour en déterminer le titre, plus de temps qu'ils ne méritaient par leur contenu, mais, somme toute, je croyais possible d'atteindre le but que je m'étais proposé. Je me mis donc résolument à l'oeuvre, grandement encouragé par l'approbation que voulut bien donner à mon programme l'illustre M. Amari.

Mon objet principal était de déterminer aussi exactement que possible les titres des ouvrages, contenus dans les 459 manuscrits arabes de la collection. J'ai donc pris toutes les notes qui me paraissaient nécessaires à cet effet, en négligeant systématiquement tout ce qui, quoiqu'utile et bon à savoir, aurait pu me prendre beaucoup de temps sans toutefois contribuer à la solution du problème principal. On ne s'étonnera donc pas de ne trouver dans ma liste, sauf des exceptions assez rares, ni le nombre de feuillets, ni celui des lignes, ni les noms des copistes, ni l'indication des lacunes, ni des remarques sur le degré de correction des différents manuscrits, ni d'autres renseignements supplémentaires qui trouveront sans doute leur place dans un futur catalogue raisonné de toute la collection (*). J'ai cru utile cependant de noter toujours la date de l'exécution de la copie.

En rédigeant, après mon retour à St. Pétersbourg, la description définitive des manuscrits, je me suis aperçu que les notes prises à Bologne ne suffisaient pas toujours, circonstance très-fâcheuse, mais presque inévitable dans de pareils travaux. Quelques uns parmi les doutes qui m'étaient survenus ont été levés grâce aux renseignements supplémentaires que m'a bien voulu envoyer M. Lionello Modona. D'autres me sont restés. Si j'avais pu collationner encore une fois les notes prises à Bologne avec les manuscrits, si j'avais pu étudier avec plus de loisir quelques manuscrits particulièrement difficiles à déterminer, les défauts signalés auraient pu être évités selon toute probabilité. Tout en diminuant la valeur de mon travail, ils n'induiront — je l'espère du moins — en erreur personne, car, toutes les fois que je ne puis rien dire de précis sur un manuscrit donné je prends soin d'en avertir le lecteur.

J'admets volontiers en outre, que j'ai pu me tromper çà et là, en prenant un exemplaire acéphale du ضوء المصباح pour un افتتاح في شرح المصباح, un exemplaire de la شمسية pour لايسافوجى etc., que j'ai pu omettre une petite *risala* quelconque dans l'un ou l'autre recueil, mais je crois néanmoins d'avoir atteint le but

(*) Je me permettrai de signaler dès à présent au futur auteur d'un semblable travail les renseignements intéressants qu'en pourrait recueillir en dépouillant systématiquement les nombreuses notes sur l'achat et la vente des manuscrits, sur les donations وقف etc. que l'on trouve sur les premiers et derniers feuillets, sur la reliure (côté intérieur) etc.

que je m'étais proposé, et voilà pourquoi j'ose soumettre mon modeste travail au jugement du monde savant.

J'ai cru utile d'ajouter à la courte description des manuscrits arabes quelques indications bibliographiques, tirées pour la plupart des catalogues parus dans ces dernières 20-30 années. J'en cite les suivants :

W. Ahlwardt, *Verzeichniss arabischer Handschriften der kgl. Bibliothek zu Berlin* etc. Greifswald 1871; — cité simplement « Ahlwardt ».

J. Aumer, *Die arabischen Handschriften der königl. Hof- und Staatsbibliothek in München*. München 1866; — cité « Aumer ».

Catalogus codd. mss. or. qui in Museo Britannico asservantur — cité « Cu-reton-Rieu »

Catalogus codd. mss. or. Bibliothecae Bodleianae etc.; — cité « Nicoll-Pusey ».

Catalogus codd. oriental. Bibliothecae Academiae Lugduno-Batavae; — cité « Catal. Lugd. ».

Catalogus codd. oriental. Bibliothecae Academiae Regiae Scientiarum etc. ed. P. de Jong; — cité « de Jong ».

Catalogue des manuscrits arabes de la Bibliothèque nationale par M. le Baron de Slane. Paris 1883; — cité « Catal. Paris. ».

Cataloghi dei codici orientali di alcune biblioteche d'Italia stampati a spese del Ministero della pubblica istruzione. Firenze 1878 et suiv. — cité « Cataloghi dei codd. orientali ».

H. Derenbourg, *Les manuscrits arabes de l'Escurial*. Paris 1884; — cité « Derenbourg ».

H. L. Fleischer, *Catalogus codd. mss. or. bibl. regiae Dresdensis* etc.; — cité « Fleischer Dresd ».

[H. L. Fleischer], *Catalogus libror. mss. qui in bibl. senatoria Civitatis Lipsiensis asservantur* etc.; — cité « Fleischer ».

G. Flügel, *Die arab. pers. u. türk. Hdschr. der k. k. Hofbibliothek zu Wien*; — cité « Flügel ».

J. Gildemeister, *Catalogus libror. mss. in Bibliotheca Academica Bonnensi*. Bonnae 1864-1876; — cité « Gildemeister ».

A. Krafft, *Die arab. pers. u. türk. Hdschr. der k. k. orientalischen Akademie zu Wien*. (Wien 1842); — cité « Krafft ».

O. Loth, *A Catalogue of the arabic manuscripts in the library of the India Office*; — cité « Loth ».

W. Pertsch, *Die arab. Hdschr. der herzogl. Bibl. zu Gotha*; — cité « Pertsch ».

V. Rosen, *Les manuscrits arabes de l'Institut des langues orientales* etc. St. Pétersb. 1877; — cité « Rosen, Manuscrits arabes ».

V. Rosen, *Notices sommaires des manuscrits arabes du Musée asiatique* St. Pétersbourg. 1881; — cité « *Notices sommaires* ».

Il ne me reste que d'exprimer ma plus profonde reconnaissance aux savants illustres et distingués qui m'ont encouragé à entreprendre ce travail, comme M. M. Amari en premier lieu, ou qui ont contribué à m'en faciliter l'accomplissement, chacun selon les moyens qui lui étaient accessibles, comme M. M. Castellani, Modona et M. M. les employés de la Bibliothèque de l'Université de Bologne. Il est parfaitement vrai que le savant *doit* contribuer autant qu'il lui est possible au progrès de la science même sous les circonstances les plus défavorables, mais il n'en est pas moins certain que le travailleur se met à l'oeuvre avec une satisfaction que rien ne saurait égaler toutes les fois qu'il rencontre un accueil aussi sympathique et aussi bienveillant que celui qui m'a été accordé par mes savants confrères italiens.

II.

La partie persane de la collection ne brille ni par le nombre des manuscrits, ni par la rareté des ouvrages. En fait de poésie nous y trouvons le *مثنوى* de Ġalâl-al-dîn Rûmi (N° 3266, copié en 926), le *divân* de Hâfiz (N° 3271), le *پندنامه* de Farid-al-dîn 'Attâr (texte seul: N°s 3274 et 3275, texte avec commentaire ture: N°s 3294, 3312, 3327, 3329, 3333, 3415 ⁽¹⁾ et 3605), un bel exemplaire du *divân* de Ġâmi (N° 3553), plusieurs exemplaires du *Behâristân* du même auteur (texte seul: N°s 3272 ⁽²⁾ et 3277, texte avec commentaire ture: N°s 3303 et 3323). Le *سبحة الابرار* de Ġâmi se trouve dans le N° 3386, qui contient encore le commentaire de اللامعى sur la préface du *Gulistan* ⁽³⁾. — Sa'dî est représenté par plusieurs exemplaires du *Gulistan* (texte seul: N°s 3268, 3280 ⁽⁴⁾, 3281, 3284, 3286; texte avec commentaire arabe N° 3273 ⁽⁵⁾; avec commentaire ture: N°s 3316, 3367 ⁽⁶⁾); la préface seule avec le commentaire ture de اللامعى (N° 3384,2 et 3386,1) et du *Bustan* (texte seul: N°s 3276, 3288, 3384,1). Les

(¹) Ce manuscrit contient en premier lieu la *مقدمة الصلوة* de al-Samarġandi. Le commentaire sur le *پند نامه* est celui de شمعى et a été copié en 1068 à Belgrad (بدار الجهاد استولنى) par عمر خليفة المودن (بلغراد).

(²) Belle copie, assez ancienne.

(³) Le *سبحة الابرار* occupe dans le ms. la 2e place et a été copié en 992; le commentaire de اللامعى porte la date de 995.

(⁴) Daté de 936.

(⁵) Manuscrit incomplet.

(⁶) Commentaire de شمعى

N°s 3283 et 3574^{gg} enfin contiennent de petits recueils de poésies persanes de différents auteurs.

En fait de philologie il y a encore moins de remarquable. Quelques glossaires persans-tures, savoir le لغت حلیمی (N° 3269) (*), le لغت شاهدی (N°s 3282, 3278, 3285, 3287, 3574^{ff}), le صحاح العجمية (N° 3279), anonymes (N°s 3301, 3574^r, 3267) (†) composent toute la richesse de la collection. Un dernier manuscrit persan enfin, savoir le N° 3596, contient un abrégé de médecine, dû à la plume de Ali b. Muḥammad b. Aḥmad Abu-l-Fahr al-Ṭabīb al-Širāzi.

III.

Parmi les manuscrits tures se trouvent plusieurs, qui méritent une attention particulière. J'en citerai les suivants :

1. Histoire et Biographie.

N° 3107. — فضائل مئة par un certain محمد بنى divisé en 10 باب. Le 1er traite في بناء الملائكة الصعبة الكعبة, le 2e في ذكر هبوط آدم, le 8e في ذكر فضائل زمزم, le 10e في ذكر فضائل الذي جعلنا امة لحبيبه محمد — Premiers mots: في ذكر من مرض او مات حاجا — Bel exemplaire, tout vocalisé.

N° 3307. — سير ويسى افندى Je n'en ai noté que le titre.

N° 3311. — Petit cahier, contenant l'histoire des années 1048-1098.

N° 3336. — سيرة النبي Petite histoire légendaire du prophète.

N° 3360. — حديث السعداء de فضولى Fuḍūli. Histoire des prophètes, de Muḥammad et du martyr de Husain. Cf. Flügel, II, 378; Aumer, *Verzeichniss orient. Hdschr. der k. Hof u. Staatsbibl. in München*, N° 101.

N° 3370. — Traduction turque de la رسالة تواريح الملوك de Mir Ali Šir, faite par فنائى et connue aussi sous le titre تارخ فنائى Cf. Flügel II, 193. Très-belle copie, exécutée en 989.

N° 3459. — غزوات قنيزه Histoire du siège de la forteresse de Kanischa et des hauts faits de Hasan Terjāki-Pāšā. Cf. Flügel, II, 248. Ce manuscrit contient en premier lieu la traduction turque du در الواظين وذنخ العابدين (‡) ouvrage par-rénétique divisé en 20 مجلس

N° 3577. — Une histoire de l'empire ottoman, intitulée تواريح آل عثمان, sans

(*) Copié en 935.

(†) Ce manuscrit contient en premier lieu des poésies turques pour enseigner la métrique.

(‡) Voir le N° 90,1 de notre liste des manuscrits arabes.

préface, qui raconte l'histoire des sultans ottomans jusqu'à l'an 974 (1). Beau manuscrit daté de 993. C'est probablement ce volume qui est nommé par M. de Hammer (Lettre N° 361) *Tagettewarikh*. Mais l'ouvrage de Sa'd-al-din finit avec le règne de Selim I. Cependant, comme il est possible qu'on y ait ajouté une continuation je ne saurais prétendre positivement, que le manuscrit en question n'est pas le *تاج التواريخ*. Le manuscrit mérite dans tous les cas l'attention des connaisseurs de la littérature turque, ne fût-ce que pour la date de la copie.

N°s 3579 et 3618. — *دلائل النبوة* Vie de Muḥammad par Altı Parmak (Traduction turque du *معارج النبوة* de Muḥammad al-Farâhi, surnommé Miskîn). Cf. Aumer, N° 103, Flügel, II, 391. Le N° 3579 ne va que jusqu'à la fin du 2° ركن Le N° 3618 paraît complet et a été copié en 1054 (Cf. une note à la fin du 2° ركن).

N° 3581. — *تاريخه فذلکة* Par kâtib Celebi (Ḥâgî-Khalfa).

N° 3582. — Une histoire poétique de Muḥammad le prophète, sans titre. Manuscrit précieux par son ancienneté, car il date de l'an 890.

N° 3586. — Un petit cahier de 55 f., qui contient :

1) *بجمع تفصیلات تصرفات آل عثمان*

2) *رساله وظیفه خواران مراتب بندگان آل عثمان*

Dans ce cahier j'ai trouvé sur une feuille détachée la note russe suivante, qui m'a paru être de la main du chevalier d'Italinski :

Турки промыслили мнѣ хотя и за великую цѣну канонъ наме, а особливо оную изъ него часть, въ которой описаны государственные доходы. Сія книга объявляетъ подробно о Турецкомъ войскѣ и находятся въ ней всѣ военные уставы, с'est-à-dire :

« Les turcs m'ont vendu, quoiqu'à un prix fort élevé, un kanoun-nameh et surtout la partie qui traite des revenus de l'empire. Ce livre donne une description détaillée de l'armée turque et contient tous les règlements militaires » (2).

N° 3619. — *جواهر التواريخ* Histoire de Ahmed Pâsâ et de la conquête de Candia, composée par Ḥasan-Ağa. Cf. Flügel, II, 272.

2. Géographie et Cosmographie.

N° 3578. — *كتاب العجائب والغرائب* Cosmographie, traduite de l'arabe par Surûri. Paraît-être l'ouvrage mentionné par H. Kh. V, 115, N° 10298. — 191 pages, grand 8.°

(1) Dernier évènement raconté: *فتح قلعه كوكه*

(2) Cette note est une traduction littérale d'un passage de la préface du *Stato militare dell'impero ottomano* p. IX-X.

N° 3608. — Carte, dressée d'après des cartes européennes (*).

N° 3609. — Portulano. (Le *Denis Kitabi* de M. de Hammer, *Lettere*, N° 368?).

N° 3611. — Traduction turque du مسالك الممالك persan (Pseudo-Ibn-Haukal) faite en 1007 d'après un manuscrit illustré (مصوره) appartenant à la bibliothèque du sultan par شريف بن سيّد محمد بن شيخ برهان الدين Superbe exemplaire in fol.

N° 3612 et 3613. — Deux exemplaires du احوال بصر سپيد و جزايرها (ou بصرية), composé en 927 par همشيره زاده رئيس غازي كمال پيري بن الحاجي Le N° 3613 est une belle copie vocalisée, exécutée en 977. Cf. Fleischer, *Catal. cod. mss. or. Bibl. Reg. Dresdensis* p. 64, N° 389; Hammer, *Lettere* etc. N° 366.

N° 3614. — Une cosmographie, divisée en 14 chapp. باب Exemplaire de luxe.

N° 3620. — Un volume dépareillé d'un ouvrage de géographie, traduit d'un ouvrage européen.

3. Théologie.

Les N°s 3317 et 3606 contiennent la traduction turque du كيمياي سعادت de al-Gazzâli. Un fragment du même ouvrage se trouve aussi dans le N° 3452, qui contient en outre روية النبي في تنبيه الغبيّ de Jûsuf b. Jâ'kûb al Halawâti. (H. Kh. II, 428, N° 3628).

N° 3337. — Traduction turque du منهاج العابدين de al-Gazzâli. L'original arabe se trouve également dans la collection; cf. le N° 241,2 de notre liste des manuscrits arabes.

N° 3293. — كتاب ملكوت par Abu G'afar Muḥammad b. Abdallah; ouvrage parénétiq, divisé en 65 chapitres (*).

Les N°s 3302, 3575, 3576, 3584, 3610, 3616, 3617, 3621, 3622 et 3624 contiennent des copies en partie très-belles de la جديّه de Jâzîgî-zâdeh, sur laquelle cf. Pertsch, *Türkische Hdschr.* N° 219; Aumer, N° 179. Le N° 3624 est daté de 1011, le N° 3616 de 1028 et le N° 3610 de 1037.

N° 3335. — وصية برکلی en vers. Cf. Pertsch, N° 55.

N° 3318. — Contient 1) Un court commentaire sur les derniers chapitres du Coran et 2) l'excellent petit traité de Ḥaġî Khalfa ميزان الحق في اختيار الاحق Cf. Flügel, II, 267.

N° 3320. — فتواء كمال پاشا زاده Cf. Krafft, p. 177, N° 465.

N° 3524. — عماد الاسلام par Abd-al-Raḥmân b. Jûsuf al-Aksarâi, traduction du عمدة الاسلام de Maulânâ Abd-al-Azîz. Cf. Pertsch, N° 61. — Copie précieuse datée de 968.

(*) C'est peut-être la carte de l'Empire ottoman, dressée par Abu Bekir Efendi, qu'on trouve dans le *Stato militare* etc. après la p. 8; cf. *ibid.* p. 98.

(*) Identique avec H. Kh. V, 158, N° 10527?.

N° 3585. — مدارج الاعتقاد C'est un traité théologique, dont je ne connais pas l'auteur, et sur lequel je ne puis rien dire de plus. Mais la copie est précieuse, car elle a été faite en 984 par le célèbre Muḥammad Jâzîgî-Zâdeh.

N°s 3588 et 3319. — Un ouvrage parénétiq, intitulé كتاب كوزيد شريف, qui est peut-être le même que le N° 68 de Pertsch. Le N° 3588 est daté de 1099.

N° 3590. — Un traité sur les عبادات, divisé en 67 فصل et intitulé كتاب جواهر فقه المسمى بعبادات بدنيه Copié en 1023.

N° 3598. — Plusieurs traités en prose et en vers, entr'autres: 1) كلشن وحدت, 2) اصطلاحات اوليا, 3) حلية الرجال

N° 3603. — Traité parénétiq, traduit de l'arabe par ordre de مفتاح الجنة. Divisé en مجلس Copié en 1077.

N° 3627. — Grand poème religieux, sans commencement ni fin; divisé en 10 باب qui contiennent chacun 10 داستان Parait-etre le diwân de 'Âsíḳ-Pâsâ † 733, ouvrage rare et précieux. Cf. Flügel, I, 615, Pertsch, N° 206. Le manuscrit est assez ancien et tout vocalisé.

J'ai noté encore, comme appartenant au domaine théologique (prières, parénèse, mysticisme, jurisprudence etc) les N°s suivants:

3082 (a) commentaire sur les chapitres 36-114 du Coran, b) traditions, مسائل الصلوة etc. Copié en 1017), 3300 (ouvrage parénétiq acéphale), 3304 (poème religieux; fragment), 3305 (acéphale), 3308 (acéphale), 3310 (poème religieux), 3314 (petit traité sur le معراج), 3315 (petit traité sur les الفاظ كفر), 3324, 3328 (petit traité mystique), 3334, 3339 et 3340 (مولود نامه), 3342 (joli manuscrit, contenant un fragment d'un ouvrage parénétiq), 3348 (quelques remarques sur la prière), 3351 (petit traité sur le حج), 3352 (petit livre de prières), 3363 et 3364 (prières en arabe et en ture), 3365 (grand ouvrage parénétiq ou mystique), 3380, 3407, 3408, 3414 (ساعتنامه et autres petits traités), 3426, 3430, 3431, 3437, 3442, 3444, 3449, 3461 (contient aussi un petit glossaire persan-ture), 3463, 3591 (poème religieux), 3600 (مولود نامه), 3601 (a) petit recueil de traditions, b) حكاية وبيس, 3602 (القرانى اسرار نامه) et autres traités théologiques), 3604 (فرائض), 3623 (ouvrage parénétiq acéphale in fol.), 3626.

4. Poésie, contes, éthique.

N° 3289. — ديوان فهيم Cf. Flügel I, 659.

N°s 3270, 3297, 3344, 3346. — داستان شاه وكدا par Jalija Beg Šabṭawi; cf. Flügel, I, 644; Pertsch, N° 224.

N° 3295. — مناقب حاجى بكتاش الخراسانى

N° 3299. — قابوس نامه

N° 3325. — داستان مقتل حسين بن على en vers.

- N° 3330. — انيسى العارفين par al-'Azmi (العزمى) Cf. Flügel, III, 308.
N° 3332. — حسن ودل par اللامعى Cf. Pertsch, N° 247.
N° 3338. — حكايات
N° 3350. — شرف الانسان par اللامعى Cf. Aumer, N° 206.
N° 3382. — پند نامه par Ali Effendi.
N° 3548. — قرق وزير حكايترلى copié en 1648.
N° 3589. — Le 6e volume du حمزه نامه Copié en 1060. Différentes poésies, contes, etc se trouvent encore dans les N°s 3267, 3296, 3306, 3313, 3321, 3326, 3341, 3343, 3356, 3357, 3361, 3368 (poésies persanes et turques, البردة avec commentaire etc), 3486 (contes), 3540, 3592, 3597, 3599.

5. Philologie.

- N° 3298. — شرح الكافية par Sûdi.
N° 3580. — Glossaire turc-italien avec transcription des mots tures en lettres italiennes.
N° 3322. — Glossaire arabe-turc. Je regrette de n'en avoir pas noté les premiers mots.
N° 3594. — Traduction turque de la الشافية

6. Médecine.

N° 3583. — Ce manuscrit, un très-fort volume in 4° contient un ouvrage de médecine en vers. Le f. 1 manque malheureusement, mais il résulte d'un passage sur le 2e que le titre était ترويح الارواح C'est donc peut-être le même que le N° 2954 de H. Kh. (II, 286) qui l'attribue à un certain محمد بن احمد التونسى العلوينى Je n'hésite pas à assigner à ce manuscrit une valeur très-grande, car, abstraction faite de la rareté de l'ouvrage, il mérite une attention toute particulière grâce à la date de l'exécution. Il a été copié en 816, ce qui est une date exceptionnelle pour les manuscrits tures, et il est en outre tout vocalisé. L'étude de ce précieux manuscrit donnera probablement d'excellents résultats philologiques.

N° 3331 et 3595. — كتاب منافع الناس من كلام درويش ندائى Autre ouvrage de médecine, cf. H. Kh. VI, 141; Pertsch, N° 106,2; Aumer, N° 241.

N° 3587. — بانامة پادشاهى Divisé en 18 chapp. (17 f.). Les N°s 3421, 3427 et 3392 contiennent des ouvrages de médecine acéphales ou anonymes.

7. Varia.

- N° 3309. — الف با
N° 3347. — تحفة الملوك فى التعبير (traduit du persan).

N°s 3362 et 3435. — تعبیر نامه (').

N° 3448. — علم الرموز

N° 3433. — روز نامه

N°s 3345, 3615 et 3625 : انشاء

Les N°s 3353 et 3354 contiennent deux livres de compte d'un employé quelconque.

N° 3366. — Modèles de calligraphie (cf. Hammer, *Lettere* etc. N° 375).

N° 3607. — L'encyclopédie نتائج الفنون وخصائص المتون ونوعى New'î, sur laquelle on peut consulter Flügel, I, p. 44.

J'ai noté comme contenant de petits recueils d'extraits et de notices diverses en prose et en vers les N^{os} suivants: 3349, 3355, 3401 (فال نامه avec paraphrase turque, فرايض الحج etc.), 3420, 3434 (poésies persanes, تصريف تعليم تعليم en arabe), 3438, 3445 (poésies turques, زيارتنامه, تعبیر نامه en arabe etc), 3447 (البردة en arabe, تعبیر, métrique turque), 3460, 3462, 3487.

J'ai désigné comme manuscrits turcs, sans en prendre d'autres notes les N°s 3424, 3465, 3468, 3469, 3479, 3484, 3488, 3489.

Les N°s 3358 et 3359 enfin contiennent le *premier* un recueil de dessins coloriés, représentant les différentes enseignes des Janissaires (²) et le *second* un recueil de dessins coloriés, représentant les formes des turbans et de la coiffure usités dans les différentes classes de la société turque (³).

(¹) D'autres exemplaires de livres d'onirocrisie se trouvent dans plusieurs manuscrits, contenant des recueils de petits traités et de notices, par ex. dans les N°s 3447, 3445, 3593.

(²) Cf. Hammer, *Lettere* etc. n° 374. Publié par Marsigli dans *l'État militaire de l'empire ottoman*, p. 61.

(³) Cf. Hammer, *Lettere* etc. n° 373.

IV.

LISTE DES MANUSCRITS ARABES
DE LA COLLECTION MARSIGLI A BOLOGNE.

I. Théologie chrétienne

1.

N° 3574.º — Les psaumes avec les تساييح Copié en 1775.

2.

N° 3574.ⁿ — Les mêmes sans date.

3.

N° 3555. — « Rituale cattolico, parte arabo e parte latino » (Mezzofanti).

4.

N° 3574.^p — Prières et liturgie Chrétiennes (catholiques?).

5.

N° 3554. — ميزان الزمان وقسطاس ابدية الانسان Nieremberg, Gio. Eusebio,
« La differenza tra il tempo e l'eternità, ossia bilancia del tempo e dell'eternità »
(Mezzofanti). Traduit en arabe par يوسف بن جرجس الابودياكن الحلبي الماروني

II. Théologie musulmane.

1. *Le Coran.*

6.

N° 2978. — Le Coran. Il manque le titre et la Fâtiḥa. Le 1er feuillet ajouté
après coup. Le reste copié en 942.

7.

N° 3067. — Le Coran. Copié en 981.

8.

N° 3057. — Le même. Copié en 1018.

9.

N° 3532. — Le même. Copié en 1029.

10.

N° 3058. — Le même. Copié en 1088.

11.

N° 3574.^m — Le même. Exemplaire de luxe. Petit format. Copié en 1093.

12.

N° 3066. — Le même. Copié en 1099.

13.

N° 3520. — Le même. Bel exemplaire; sans date.

14.

N° 3536. — Le même; sans date.

15.

N° 3246. — Le même; sans date.

16.

N° 3538. — Le même; sans date.

17.

N° 3531. — Le même; sans date.

18.

N° 3530. — Le même; sans date.

19.

N° 3063. — Le même; sans date.

20.

N° 3065. — Le même; sans date.

21.

N° 2976. — Le même; sans date.

22.

N° 3547. — Le même. Ecriture maghrébine; sans date.

23.

N° 3525. — Le même; sans date.

24.

N° 3527. — Le même; sans date.

25.

N.° 3574.^{kk} — Le même; sans date.

26.

N° 2977. — Le même. Il manque le 1er chapitre et les 15 premiers vers du 2.e L'exemplaire est assez ancien (10e siècle de l'hég.?).

27.

N° 3064. — Le même. Assez ancien (9e siècle?). Quelques feuillets ajoutés après coup. 2-3 f. f. manquent à la fin.

28.

N° 3263. — Le même. Il manque quelques feuillets au commencement; sans date.

29.

N° 3537. — Le même. Il manque quelques feuillets au commencement; sans date.

30.

N° 3062. — Le même. Exemplaire incomplet. Va jusqu'au chapitre 113; sans date.

31.

N° 3534. — Le même. Exemplaire incomplet; va jusqu'au chapitre 107; sans date.

32.

N° 3060. — Le même. Exemplaire incomplet, qui va jusqu'au chapitre 89, avec traduction interlinéaire turque. Ce manuscrit mérite quelque attention, car les traductions turques sont assez rares. Cf. Pertsch, I, p. 376. Sans date.

33.

N° 3529. — Le même. Exemplaire incomplet, qui va jusqu'au chapitre 77. Sans date.

34.

N° 3523. — Le même. Il manque quelques feuillets au commencement et les chapitres 64-114. Sans date.

35.

N° 3059. — Les chapitres 1-37 du même. Sans date.

36.

N° 3151. — Les chapitres 47-77 du même. Sans date.

37.

N° 3549. — Le 3^e جزء du même. Sans date.

38.

N° 2979. — Le 7^e جزء du même. Sans date.

39.

N° 3070. — Le 7e جزء du même. Sans date.

40.

N° 3069. — Le 8e جزء du même. Sans date.

41.

N.° 3074. Le 8e جزء du même. Sans date.

42.

N° 3184. — Le 9e جزء du même. Sans date.

43.

N° 3075. — Le 9e جزء du même. Sans date.

44.

N° 3073. — Le 9e جزء du même. Belle écriture. Sans date.

45.

N° 3079. — Le 13e جزء du même. Sans date.

46.

N° 3078. — Le 15e جزء du même. Sans date.

47.

N° 3071. — Le 16e جزء du même. Sans date.

48.

N° 3168. — Le 22e جزء du même. Belle écriture. Sans date.

49.

N° 3072. — Le 24e جزء du même. Sans date.

50.

N° 3198. — Le 24e جزء du même. Belle écriture. Sans date.

51.

N° 3077. — Le 25e جزء du même. Sans date.

52.

N° 3236. — Le 26° جزء du même. Sans date.

53.

N° 3076. — Les chapitres 25-27 du même. Sans date.

54.

N° 3068. — Plusieurs chapitres du même, en commençant par le 18°. Sans date.

55.

N° 3061. — Quelques chapitres du même, en commençant par le 36°. Sans date.

2. Lecture du Coran.

56.

N° 3106. — كتاب التيسير في القراءات السبع Par Abu 'Amr b. 'Utmân al-Dâni † 444. Cf. Loth, N° 41, Pertsch, N° 550.

57.

N° 3102. — Le même ouvrage, qui dans ce manuscrit est nommé كتاب التيسير من القراءات La fin manque.

58.

N° 3120. — Contient:

1) كتاب تجبير التيسير Commentaire sur le précédent par Šams-al-dîn Abu-l-hair Muḥammad b. Muḥammad b. Muḥammad ibn-al-Ġazari † 833. Cf. Cureton-Rieu p. 71, H. Kh. II, 488. Premiers mots: قال الشيخ النجدي الحمد لله على تجبير التيسير وبعد فما كان كتاب التيسير للامام ابى عمرو الدانى من اصح كتب القراءات وكان من اعظم اسباب لشهرته دون باقى المختصرات نظم الامام ابى القاسم فى قصيدته وانى لما رأيت الجهل قد غلب على كثير من العوام وشاع من لا علم له من الغوغا الطغام انه لا قراءات الا الذى فى هذين الكتابين رأيت ان انحف حقاظ الشاطبية بتعريف قراءات العشرة ولما تلقيت بالقبول وحصل بها من النفع غاية المامول رأيت ان افعل ذلك فى كتاب يسير واضيف الى سبعته الثلثة النجدي

2) Un petit traité turc sur le تجويد, divisé en 13 فصل

59.

N° 3133. — الشاطبية فى القراءات L'urgûza bien connue aussi sous le nom de حزر الامانى de Abu-l-Kâsim ibn Fierro al-Šâtibi † 590. Cf. Pertsch, N° 551. Loth, N° 43.

60.

N° 3201. — Contient:

1) المقدمة الجزرية فى التجويد Par Muḥammad b. Muḥammad al-Ġazari † 833; cf. Pertsch, N° 562.

2) شرح الجزرية في شرح السريّة الغوايد L'auteur de ce commentaire à la Ġazarijja est nommé dans ce manuscrit: محمد النارفي (sic) الحلبي الخنفي, tandis que H. Kh. VI, 78-79 l'appelle Rađi-al-din Muḥammad b. Ibrahîm al-Ḥalabî, plus connu sous le nom de Ibn al-Ḥaubalî (†971). Premiers mots: الحمد لله الذي انزل الكتاب مجودا ذا بلاغة ومخاطب بلذيد الخطاب Cf. Flügel, III, 66.

61.

N° 3094. — Contient:

- 1) شرح متن الجزرية في التجويد Commentaire anonyme à la Ġazarijja, qui commence ainsi: سبحان الله ويحمده منزل البركات (!) على عبده بوعبده ووعده أما بعد وكان احسن فقد تطابقت قاطبة اهل العلم على ان اشرف العلوم واعلاها علم القران وكان احسن ما ألف في علم التجويد الارجوزة المسماة بالمقدمة للشيع محمد الجزري فالتمس منى بعض من اعترت (sic) الاخوان ان شرح (sic) لها شرحا النح
- 2) Commentaire à la Ġazarijja par le fils de l'auteur (Abû Bakr Aḥmad b. Muḥammad). Cf. Pertsch, N° 563.

62.

N° 3499. — Contient:

- 1) شرح الجزرية في التجويد Le commentaire anonyme, décrit plus haut N° 61,1.
- 2) متن الجزرية
- 3) الحواشى المفهّمة في شرح المقدمة Voir le manuscrit précédent, N° 61,2.

63.

N° 3402. — Contient:

- 1) الجزرية في التجويد
- 2) الشاطبية
- 3) عقيلة اتراب القصيد في اسنى المقاصد (?) La ḡaṣida bien connue du même Abu-l-Ḳâsim b. Fierro al-Ŝâtîbî. Pour la littérature voir Pertsch, N° 555,2.
- 4) Quelques prières en arabe et en ture.

3. *Commentaires du Coran.*

64.

N° 3002. — انوار التنزيل Par al-Baiḍâwî † 685. Ce manuscrit contient le 1er volume, qui va jusqu'au verset 149 du 7e chap.

65.

N° 3028. — Gros volume in 4° contenant des gloses au commentaire de al-Baiḍâwî (?) depuis le chap. 11 jusqu'à la fin. Premiers mots: قوله هذا قول

(!) Dans le manuscrit suivant الكتاب

(*) Le titre n'est pas mentionné dans le manuscrit.

قوله الآن يراد به الناسى يعنى سجرى Derniers mots expliqués: الجمهور وعن ابن عباس (يتجزى I.) بالكسرة عن الياء وههنا سرّ ينبغى ان ينبّه عليه وهو ان كلمات هذه السورة انتظمت من اثنتين وعشرين حرفا ككلمات الفاتحة

66.

N° 3090. — Gloses à un commentaire sur la سورة يس Le commentaire annoté est celui de al-Baiḍâwi; les gloses appartiennent, d'après une note sur le f. blanc précédant le texte, à Šaiḥ-zâdeh † 951. Copié en 1043. Premiers mots: قوله يس كالم فى المعنى والأعراب قد ذكر فى الم احتمالات احدها ان يكون كل واحد من الحروف المقطعة اسماء

67.

N° 2994. — Contient:

1) حاشية شيخ زاده Depuis le commencement jusqu'au verset 25 de la 2e sou-rate et les mots suivants de al-Baiḍâwi, الانكار (sic) والاستبدال (éd. Fleischer I, p. 45, l. 3).

2) Commentaire sur la سورة الملك par Kamâl-pâsâ⁽¹⁾ [Zâdeh † 940]. Cf. H. Kh. II, 367. En tout 5 feuillets. Premiers mots: تبارك عمّا يدركه الحواس والأوهام وتعظيم عما يحيط به القياس والأفهام الذى بيده يقبضة قدرته الملك يتصرف فيه كيف يشاء الخ

3) Remarques de Sinân Ālebi sur le commentaire de al-Baiḍâwi sur la même سورة الملك Souscription: تمت الرسالة التى علقها سنان چلبى المدرس بمدرسة سيرة الملك سلطان بايزيد خان فى شهر ادرنه على تفسير القاضى البيضاوى فى سورة الملك

4) Remarques de Sa'di Ālebi sur le même sujet. Souscription: تمت حاشية التى علقها مولانا سعدى چلبى على تفسير البيضاوى [فى سورة الملك]

5) Remarques de زاده كبرجك en faveur du N° 4. Souscription: تمت الرسالة التى علقها كبرجك زاده على تفسير القاضى وأيد فيها اقوال المرجوم سعدى چلبى التى فى رسالته للقاضى البيضاوى فى سورة الملك وزيف فيها اقوال سنان چلبى رجّه الله المدرس بمدرسة سلطان بايزيد خان فى بلدة ادرنه الواردة على اقوال سعدى چلبى رجّه الله

6) Autres remarques sur le même sujet, peut-être par محرم افندى القاضى

68.

N° 3031. — D'après une note sur le f. blanc précédant le premier f. et la tranche, ce manuscrit, qui n'a ni commencement ni fin, contient le 1er volume du commentaire de Kamâl-pâsâ-Zâdeh.

69.

N° 3081. — Volume dépareillé d'un tafsir, qui contient les chapitres 49-104. Premiers mots du chapitre 49: يا ايها الذين آمنوا تصدير الخطاب بالنداء للتنبيه على: Large margins; gloses de زاده, شيخ etc.

(¹) La souscription porte simplement: مولانا كمال پاشا

70.

N° 3053. — Volume dépareillé d'un tafsîr, qui contient les chapitres 36-51. Premiers mots de la سورة يس (chap. 36): *وإعلم اولاً من جلة وجوه التعلق بما قبلها: هو انه تعالى قال في أول تلك السورة جاعل الملائكة رسلاً وقال في أول هذه السورة انك لمن المرسلين*

71.

N° 3372. — Contient:

1) تفسير سورة يوسف Par Ahmad b. Asad b. Ishâk, sur lequel je n'ai pas de renseignements. Premiers mots: *الحمد لله الذي وعد الجنان للطيبين بكرمه اما بعد فان العبد احمد بن اسد بن اسحق اراد ان يجمع تفسير سورة يوسف مع قصته العجيبة وحكايته الغربية التي مدحها الله منقولاً من التفاسير تفسير الكبير والكشاف وابو الليث النخ*

2) اسولة القرآن Par Muhammad b. Abi Bakr b. Abd-al-kâdir al-Râzi † 680. La préface manque. Premiers mots: *بسم الله الرحمن الرحيم اسولة للامام فخر (sic) الرازي قال الفقيه الى رجلة ربه محمد بن ابى بكر بن عبد القادر الرازي Sousscription سورة فاتحة الكتاب فان قيل الرحمن ابلى في الوصف بالرجلة من الرحيم قلنا Cf. Catal. Lugd. IV, 27. Manuscrit vocalisé.*

72.

N° 3087. — Volume assez considérable, qui contient un intéressant recueil de fragments tirés d'auteurs divers, surtout des commentateurs, sur le verset 36 du chapitre 33: *وما كان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضى الله ورسوله أمراً ان يكون لهم الخيرة*: Les fragments pour la plupart n'occupent que quelques pages.

4. Traditions.

73.

N° 3017. — 215 f. *in folio*. الجامع الصحيح Par al-Buhâri † 256. Ce manuscrit ne contient qu'une partie du célèbre recueil, savoir le 6e جزء, qui va depuis le *عاشرا* jusqu'à la fin. Copié en 875.

74.

N° 2957. — 251 f. Superbe manuscrit *in folio*, qui contient d'après la tranche le premier volume du البخاري (3) شرح par Ibn Hâgar (al-Askalâni) † 852. Cf. Loth, N° 125. Le 1er f. d'une main plus moderne. Premiers mots: *اللهم صلّ وسلّم*. Dernière explication: *قوله فانطلق منطلق لم أقف على تسميته وبكتمل على نبيك الامي*

(1) Erreur du copiste, qui a confondu notre auteur avec le célèbre Fahr-al-dîn al-Râzi.

(2) Vol. 9, p. 177 d'une édition du Caire de l'an 1279, en 10 vol.

(3) Connue sous le titre فتح الباري

ان يكون هو ابن مسعود الراوى وقد تقدّم الكلام على فوائد هذا الحديث في الطهارة قبل الغسل بقليل خاتمة اشتملت ابواب استقبال القبلة وما معها من احكام المساجد وسترة

Sans date, mais assez ancien, contemporain peut-être à l'auteur.

75.

N° 3006. — 337 f. in 8° الجزء الأول من كتاب الجامع الكبير في السنن Par al-Tirmidî † 279. Sur le f. 1er se trouve le titre et une note sur l'exemplaire, sur lequel le nôtre a été copié. Malheureusement une partie de cette note a été coupée par un relieur maladroit. Copié en 712. Le recueil de Tirmidî est assez rare. Cf. *Catal. Lugd.* IV, 57-58.

76.

N° 3191. — (1) كتاب البستان للعارفين Par Abu-l-Lait Naṣr b. Muḥammad al-Samarkāndî † c. 375. Cf. *Notices somm.* N° 55. Copié en 1042.

77.

N° 3522. — 276 f. 19 l. Contient:

1) مصابيح السنة Par Abu Muḥammad al-Ḥusain b. Mas'ūd al-Baḡawî † 516. Cf. *Loth*, N° 149. Couvert de gloses; copié en 871.

2) Plusieurs traditions avec traduction persane en vers. Les traditions en lettres grandes, 3 lignes sur la page, la traduction entre les lignes en lettres plus petites. Le tout écrit calligraphiquement. 11 feuillets.

78.

N° 3022. — 92 f. *in folio*. مصابيح السنة Fragment de l'ouvrage de al-Baḡawî, qui va depuis le commencement jusqu'au باب الكسب وطلب كتاب البيوع باب الكسب وطلب الحلال Copié en 1036.

79.

N° 2988. — 370 f. Ce manuscrit acéphale, qui d'après la tranche serait le مصابيح est en réalité un volume dépareillé d'un commentaire sur cet ouvrage. Il manque 38 f.f. au commencement. Au f. 2° (= 4. du manuscrit complet) commence le باب المكرمات من الصالح عن ابى هريرة... قال رسول الله لا يجمع بين المرأة وخالتها le Dernier chap. يعنى يكرم الجمع بينهما سواء كانتا عمّة وخالّة حقيقة او مجازيّة وهى النح باب ثواب هذه الامة من الصالح عن ابى عمر ان رسول الله قال انما اجنكم فى f. 370° : اجل من خلا اى مضى من الامم المراد من الاجل جنة العمر يعنى نسبة عمر هذه الامة اجد بن حسين Belle écriture. Copié en 1031 par الساكن فى قصبه اوژبيجه فى حلة منصور

(1) C'est ainsi qu'on lit le titre dans la préface de cet exemplaire.

80.

N° 2999. — 314 f. *in folio* شرح لبعض صحاح الحديث المعظم وبعض الحسان المفخّم . . . الشينج اجد الرومى الاقتصارى من كتاب مصابيح الظلم دافع الهمّ والام يجعه العالم . . . الشينج اجد الرومى الاقتصارى Commentaire sur une centaine de حديث du Maṣābīḥ par Ahmad al-Rūmi. † c. 1041. H. Kh. V, 380 donne à cet ouvrage le titre مجالس الابرار ومسالك الاخيار Cf. Flügel, III, 88 et Aumer, N° 125.

81.

N° 3052. — انسى المنقطعين Par Isma'īl b. al-Ḥusain b. Abi-l-Faṭḥ b. Abi Sinān † 630. Le même recueil de 300 traditions et récits chez Pertsch N° 612, où l'auteur est nommé al-Mu'āfa b. Isma'īl etc. Cf. aussi *Catal. Paris*. N° 732-735. La préface porte ce qui suit: الحمد لله رب العالمين والصلاة النح قال الفقير الى الله تعالى اسماعيل بن الحسين بن ابي الفتح بن ابي سنان غفر الله له ووجه استخرت الله تعالى في جمع كتاب يشتمل على ثلثمائة حديث عن رسول الله صلعم وعلى ثلثمائة حكاية واثر يتبعها ابيات من الشعر محذفة لاسانيد طلبا للاختصار قاصدا وجه العزيز الغفار لينتفع Belle copie vocalisée, en partie assez ancienne (8° siècle).

82.

N° 2959. — مشارق الانوار النبوية من صحاح الاخبار المصطفوية Par al-Ḥasan b. Muḥammad b. al-Ḥasan al-Ṣaġāni † 650. Le texte est précédé par un exposé détaillé du plan et de la disposition de l'ouvrage. Une remarque à la fin de cet exposé nous apprend, qu'il a pour auteur un certain عبد العزيز بن امين الذي يعقوب ارزن الرومى qui le composa en 759. Cf. Flügel, III, 86, Cureton-Rieu, p. 713 et *Cat. Paris*. N° 737. Précieux manuscrit tout couvert de gloses, copié au Caire en 790.

83.

N° 2962. — Le même. Couvert de gloses; copié en 796 à Kutāhia. Ecriture très-grande.

84.

N° 3117. — شرح مشارق الانوار في صحاح الاخبار Commentaire sur le précédent par Abd-al-laṭīf b. Abd-al-'aziz Ibn-al-Mālik, auteur du 9° siècle. C'est le commentaire connu sous le titre مبارق الازهار Cf. H. Kh. V, 549, Flügel, III, 87 et *Catal. Paris*. N° 738-739. Premiers mots: . . . الهدية الهداية والاسلام . . . وبعد يقول الضعيف العويز عبد اللطيف بن عبد العزيز المعروف بابن الملك . . . ما وضع وجوه المقال وصح النظر في المال . . . ومما صنف فيه من الكتب الفاخرة والنز (?) . . . الوافرة Le manuscrit présente malheureusement de grandes lacunes et est incomplet à la fin.

85.

N° 3172. — معرفة العلوم الحديث Par al-Husain b. Abdallah al-Tibi الطيبى † 743. Cf. H. Kh. III, 168-169, où l'auteur est nommé Husain b. Muḥammad. Premiers mots: . . . ونسأله المزيد من نعمه ونواله . . . وبعد فهذه جهل في معرفة الحديث مما لا بد منه للطالب لا سيما من تصدى للتحديث لخصته من كتاب الامام مفتى الشام شيخ الاسلام ابن الصلاح ومختصر الامام . . . النووى والقاضى . . . ابن بجاة فهذبته تهذيبا وتفحصته تنقيحا الخ . . . واضفت الى ذلك زيادات مهمة من جامع الاصول وغيره وسميته بالخلاصة . . . ورتبته على مقدمة ومقاصد وخاتمة Copié en 1056 et collationné avec un exemplaire lu à Tebriz en présence de l'auteur en 741.

86.

N° 3095. — كتاب المنبئات Petit recueil de traditions composé par Zain-al-Kuḍāt Aḥmad Ibn al-Ḥiǧǧi⁽¹⁾. Chez H. Kh. VI, 161 l'auteur est nommé Aḥmad b. Muḥammad الحجري et dans un manuscrit décrit chez Loth, N° 186 Saḫīf al-dīn Aḥmad b. Ali Ibn Ḥaǧar. Cf. aussi *Catal. Lugd.* V, 301 et plus bas les N° 250,2 et 253,8. Premiers mots: بسم الله الرحمن الرحيم كتاب المنبئات مما صنّفه زين القضاة احمد بن الحجاجي على الاستعداد ليوم المعاد صنّفها صفيّ معتقدا للنصح والوداد . . . : مثني Exemple du . . . فان منها ما يكون مثني ومنها ما يكون ثلثا الى تمام العشرة Exemple عن النبي . . . قال خصلتان لا شيء احبث منهما الشرك بالله والاضرار للمسلمين Copié en 1008. : العشارى

87.

N° 3546. — تنبيه الانام في بيان علو نبينا محمد عليه الصلاة وازكى السلام Par Muḥammad⁽²⁾ b. 'Azūm al-Murādi al-Ḳairowāni. Cf. Cureton-Rieu p. 92, H. Kh. II, 425-26. Ecriture maghrébine.

88.

N° 2975. — Contient:

1) Un petit recueil acéphale de 40 traditions, suivie chacune d'un حكاية Il commence au milieu du حكاية de la 1re tradition. Puis vient الحديث الثانى عن ابن مسعود انه قال قال رسول الله الغاجر الراجي برجة الله تعالى اقرب الى الله من العابد المقنط مى رجة الله . . . حكاية ان رجلا مات على موسى عم فكره الناس غسله الخ

2) Une foule d'autres traditions sur différents sujets, sans ordre visible. — Mauvaise écriture.

89.

N° 3409. — Contient:

1) Sans préface. Premier hadit: من تعلم مسألة واحدة قلده الله تعالى يوم القيامة قلادة من نور ونفر له الف ذنب

(¹) C'est ainsi que le nom est écrit dans la préface.

(²) Chez H. Kh. Abd-al-Ǧalil b. Muḥammad b. Ahmad b. حطوم

2) Une prière qui commence ainsi : اللهم يا رب يا رب يا ستار يا عزيز يا غفار La plus grande partie du volume est une espèce d'album et contient une foule de vers détachés et de poésies turques.

90.

N° 3403. — Contient :

1) Ouvrage parénétiq, divisé en 20 مجلس Le même à Leiden; cf. *Catal. Lugd.* IV, 327. Premiers mots : الحمد لله الذي صبر العلماء للارشاد كالانجم الزاهرة النج كلمة التوحيد (2) الايمان (1) في فضائل الصدقة (20) في ايام العشر من ذى الحجة (15) التكبير والنية (5) الاذان (4) الوضوء (3) Copié en 1088.

2) Plusieurs petits extraits sur différents sujets théologiques.

3) Un petit recueil de traditions sur les jours de fête, divisé en 6 chapitres. (10 chacun). Premiers mots : جعل الحمد فاتحة القرآن (10 حديث الباب الاول في فضيلة عشر يوم من المحرم النج

4) وصية محمد افندي بيركيلو En turc.

5) Des traditions sur la prière durant le mois de ramadân.

6) Un petit poème turc sur l'ablution et la prière.

7) Commentaire à la préface du N° 84. L'auteur ne se nomme point. Premiers mots : ان اول حديث يتلأؤ منه بوارق انوار التيمن في الابتداء النج

91.

N° 3252. — Différentes traditions, prières, فضائل الصلاة etc. etc. pour la plupart en turc. On y trouve entr'autres 1) un recueil de 100 traditions, suivies chacune d'un récit حكاية Les traditions sont données d'abord en arabe, puis en ture; les récits sont en ture seulement et 2) Une risâla en ture, sans fin, composée en 995 par Âli Efendi على افندي et intitulée مرات العوام La même chez Flügel, II, 94, Aumer, *Türkische Hdschr.* N° 105, f. 288^b-299. Différentes mains.

5. Prières et Parénèse.

92.

N° 3574.ⁱⁱ — Le chapitre ياسين du Coran et quelques prières.

93.

N° 3533. — Quelques chapitres du Coran et prières.

94.

N° 3545. — Quelques chapitres du Coran et prières.

95.

N° 3535. — Quelques chapitres du Coran et prières en arabe et en turc. Manuscrit acéphale et sans fin.

96.

N° 3256. — Petit livre de prières en arabe et en ture.

97.

N° 3196. — Livre de prières; entr'autres: دعاء هزاريك نام, دعاء مولاي مولاي, دعاء صلوة كبيرة يا من يرى ما في الضمير, la *kaşida* d'Ali, qui commence par انت المقييل لكل ما يتوقع وبسمع, et plusieurs prières en ture.

98.

N° 3259. — Quelques chapitres du Coran et différentes prières en arabe et en ture, entr'autres دعاء شرح سيف المبارك, دعاء كمريندى, etc. etc.

99.

N° 3080. — Quelques chapitres du Coran, prières et traditions en arabe et en ture.

100.

N° 3483. — Quelques chapitres du Coran, prières et formules en arabe et en ture.

101.

N° 3257. — Quelques chapitres du Coran, prières et talismans en arabe et en ture.

102.

N°. 3253. — Quelques chapitres du Coran, prières, talismans, les فضائل des différents jours de fête, en arabe et en ture. Un روز نامه ture, écrit en 995. Différentes mains.

103.

N° 3574.^a — Prières, formules et amulettes préservatives, un اختلاج نامه, recettes médicales etc.

104.

N° 3551. — Un الف با et quelques prières.

105.

N° 3550. — Un الف با et quelques prières.

106.

N° 3552. — Un الف با et quelques prières.

107.

N° 3000. — اذكار النوى Recueil de prières, composé par Abu Zakarijja Jahja al-Nawawi † 676 et intitulé حلية الابرار وشعار الاخيار Cf. Loth N° 340, Pertsch N° 806. Manuscrit ancien. Les 8 premiers feuillets ainsi que quelques autres sont d'une écriture plus moderne. La fin manque.

108.

N° 2995. — Par Abu-l-Lait Naṣr b. Muḥammad al-Samarḳandi. Cf. Loth, N° 147. Le titre ne se trouve pas dans la préface, qui commence comme chez H. Kh. II, 428. Souscription: لله الحمد والمنة باتمام كتاب التنبيه للغافلين وحيياة قلوب المتفكرين وموقف افئدة العارفين Copié en 1086.

109.

N° 2997 — 180 feuillets, 21 lignes la page. Un volume dépareillé d'un ouvrage parénétiq, dont je n'ai pas réussi à découvrir ni l'auteur, ni le titre. Le manuscrit est mal relié; les feuillets 129-180 devraient être placés avant le feuillet 1. L'ouvrage est divisé en chapitres (باب). Notre manuscrit contient les chapitres 7-21, une partie du 2° (?) et le 3°. Il commence ainsi (f. 1^a):

- الكتاب السابع في ذكر العفو والحكم وما اوجب الله تعالى على الملوك وارياب الدول من فعل العفو والحلم والتجاوز
 الباب الثامن في ذكر الخوف وما يجب على الملوك ان يساكن قلوبهم من الخوف : F. 23^a
 والحذر من الله تعالى والميابة له
 الباب التاسع في ذكر الشفقة والرحمة وما اوجب الله على الملوك والسلطين : F. 37^b
 والولاة المتحكمين من الشفقة والرحمة والرفقة والرفق على خلق الله
 الباب العاشر في ذكر الامر بالمعروف والنهي عن المنكر : F. 43^a
 الباب الحادي عشر اعلموا ارشدكم الله ان الله تعالى قد اوجب على الائمة : F. 49^a
 والملوك والسلطين تحريم الخمر على الرعية
 الباب الثاني عشر في ذكر ما جاء في تعظيم اثم الزناء وفعل الفواحش : F. 55^a
 الباب الثالث عشر في ذكر ما يجب على الملك الصالح وذكر ما يجب على : F. 60^b
 العصاة المذنبين من التوبة والاقلاع والرجوع الى الله تعالى
 الباب الرابع عشر في ذكر الموت : F. 72^b
 الباب الخامس عشر في ذكر القبر وسكناه وما جاء في نعيمه وعذابه : F. 87^a
 الباب السادس عشر في ذكر البعث والنشور واحوال يوم القيامة : F. 95^b
 الباب السابع عشر في ذكر صفة الجنة وما اعد الله لاهلها من الخير : F. 100^b
 الباب الثامن عشر في ذكر صفة النار : F. 106^b
 الباب التاسع عشر في ذكر الصدقات وفضايلها : F. 115^a
 الباب العشرون في ذكر علامات الساعة وذكر خراب البلاد الخ : F. 121^a
 الباب الحادي والعشرون في ذكر النبي صلعم وانسابه ومولده الخ وذكر : F. 128^a
 تاريخ الخلفاء من بعده من لدن ابي بكر والى الامام الناصر خليفة بعد خليفة وامام بعد امام وذكر مددهم واعمارهم وولاياتهم وذكر تاريخ الدنيا مما لا يستغنى احد عن معرفته وتعليمه وذاك مما اخبرني به القاضي عين القضاة ابي عبد الله الحسين بن نصر بن محمد بن خيس رجه الله اجازة في شهر رجب من سنة ثمانية واربعين وخمسمائة قال اخبرني الشيخ ابو عبد الله محمد بن ابي نصر الحميدي الاندلسي قال قال رسول الله الخ
 الباب الثالث في ذكر العدل وما اوجب الله تعالى على الخلفاء الخ : F. 162^b
 L'imâm al-Nâsir, mentionné dans l'extrait cité est sans doute le caliphe

abbaside al-Nâsir-li-dîn-allah; l'ouvrage aurait donc été composé du temps de ce prince, c'est-à-dire vers la fin du 6e siècle. Le manuscrit est assez ancien (9e siècle?) et d'une belle écriture.

110.

N° 3039. — مشكاة الأنوار فى لطائف الأخبار للتخصيف الى سنن السيد المختار
Ouvrage parénétiq, erronément attribué par H. Kh. V, 557, N° 12084 à al-Gazzâli. Cf. *Notices sommaires* N° 88. Copié en 985.

111.

N° 3125. — 311 feuillets (1). Ouvrage parénétiq, divisé en 67 مجلس, auquel il manque le 1er feuillet. Chaque مجلس commence par l'explication d'un verset du Coran. Suivent des حديث, اشعارات, نكت, etc. Au feuillet 7^b commence le 2e مجلس par les mots suivants: (2) المجلس الثانى فى قوله تعالى واذا اخذ ربك من بنى ادم الاية (3) حدثنا الشيخ الامام الاجل الاستاد حامد بن ادريس وابو المعين رجهما الله باسناده عن ابى هريرة الخ ...

F. 307^b: المجلس السادس والستون فى قوله تعالى ونفخ فى الصور الاية

F. 311^a: مجلس من زهرة الرياض وهو اخر المجالس فى قوله تعالى وسيق الذين اتقوا ربهم الى الجنة زمرا الاية (4)

L'ouvrage s'appelait donc زهرة الرياض et il est probablement identique avec le N° 6918 de H. Kh. III, 551, dont l'auteur serait d'après le bibliographe turc Tâg-al-islâm Sulaimân b. Daûd السنتى ou (5) السوارى. Fin (feuille 312^a en bas): قال الفقيه رحم قد جعلت فى هذا الكتاب من الظرف والفاويد والنوايد: والنكة (sic) ما لا يستغنى عنه العلماء فكيف الجهلاء نصيحة للمذكورين ورغبة فى دعاء المسلمين ولا يبجل كتابنا اكثر من هذا ونسأل الله العظيم الكريم ان ينفع من الفه او
Cf. plus bas N° 252,1. Copié en 1039.

112.

N° 3514. — 294 feuillets, 19 lignes la page. Un volume dépareillé d'un livre de parénèse, divisé en chapitres non numérotés. Voici les titres de plusieurs chapitres contenus dans notre volume. 1) فى فضيلة المسملة 2) فى فضيلة الايمان 3) فى ذكر الله 4) فى فضل حبّ النبى 5) فى الاجتهاد فى الطاعة والعبادة 6) باب مجالس اهل العلم 7) فى فضل حبّ النبى 8) فى الاجتهاد فى الطاعة والعبادة 9) باب مجالس اهل العلم 10) فى فضل حبّ النبى 11) فى الاجتهاد فى الطاعة والعبادة 12) باب قصة نوح (21) حول الموت ولا يبجل كتابنا اكثر من هذا ونسأل الله العظيم الكريم ان ينفع من الفه او
Premiers mots: بسم الله الرحمن الرحيم قال النبى عم كل امر ذى بال وشدته وملاقاته وموت العلماء لم يبدء فيه باسم الله تعالى فهو ابتر اى لا ثواب له
مصيبة وموت الاغنياء محنة وموت الفقراء راحة

(1) Pagination arabe: 313 feuillets. Le 1er feuillet est marqué r

(2) Chapitre 7, v. 171

(3) Chapitre 39, v. 73.

(4) H. Kh. II, 73 N° 1954.

113.

N° 3009. — Contient :

1) *روضة العلماء* Ouvrage parénétiqne sans préface, divisé en 44 chapitres, dont la table se trouve sur le feuillet 1^a de la même main que le gros du manuscrit. C'est de cette table que j'ai tiré le titre, car nous y lisons: *كتابنا هذا اسمه* *الباب الاول في فضل قوله لا اله الا الله روى* Premiers mots: *الله سبحانه وتعالى خلق الخلق غنيا عن طاعتهم* قال ابو اسحق ابراهيم النخ ما نظرت في كتب المتقدمين وجدتها خالية عن معجزات الانبياء ومعجزات نبيينا محمد فجمعتها في هذا الكتاب النخ

2) Petit traité sur les miracles des prophètes *معجزات الانبياء* par Abu Ishâk Ibrahim b. Muḥammad b. Ḥalaf b. Ḥamdân. Premiers mots: *الحمد لله الذي جعلنا امة وسطا خير امم وبعد فان العقل والنقل واحببت ان متوافقان والكتاب والسنة متطابقان وادرت ان اصنف الطريقة المسجديّة واحببت ان Copié en 1046.*

114.

N° 2996. — *الطريقة المسجديّة والسيرة الاجديّة* Par Muḥammad b. Pîr Ali Birgili † 981. Pour la littérature cf. Pertsch, N° 840. *Catal. Paris.* N° 1321. Premiers mots: *الحمد لله الذي جعلنا امة وسطا خير امم وبعد فان العقل والنقل واحببت ان متوافقان والكتاب والسنة متطابقان وادرت ان اصنف الطريقة المسجديّة واحببت ان Copié en 1046.*

115.

N° 3153. — Le même. Copié en 1078.

116.

N° 3500. — 119 feuillets. Contient :

1) Une *رسالة* sur la prière, qui commence ainsi: *اعلم وفقك الحمد لله النخ* الله تعالى وإيانا بان الواجب على العبد المكلف اولا ان يؤمن بالله ثم اعلم ان الصلوة في اللغة من الله تعالى الرجعة النخ واعلم ان المصنّف بوّب هذه الرسالة على ابواب منها *Copié en 1007.*

2) Feuillet 20^b — 119. *الطريقة المسجديّة والسيرة الاجديّة* Par Birgili. Cf. plus haut, N° 114.

117.

N° 3264. — *شرح قصيدة البردة* Commentaire sur la Burda de al-Bûṣîri † c. 696 par Šaiḥzâdeh (Muḥammad b. Muṣṭafa) † 951. Cf. H. Kh. IV, p. 526. *Catal. Lugd.* II, 82, Derenbourg, N° 316 et plus bas N°s 248,3 et 254,1.

Premiers mots: الحمد لله المحتجب عن درك العيون بكمال فردانيته المتعزز عن لواحق الظنون بجلال وحدانيته.... وبعد فيما لا يخفى على الذين طاب وقته بطيب الحبيب الح Copié en 1054. وثر سرهم بجراحات القلب الكئيب الخ

6. *Théologie dogmatique et scolastique.*

118.

N° 3128 — 89 feuillets. شرح الفقه الاكبر Commentaire anonyme sur l'abrégé de théologie dogmatique, attribué communément à Abu Hanîfa. Premiers mots: الحمد لله الذى توحد بالقدم والبقاء.... وبعد فان ارفع العلوم واغلاها وانفعها واجداها هو العلم الموسوم بالكلام.... وان المختصر المسمى بالفقه الاكبر للامام الاعظم.... ابى حنيفة.... كتاب بالغ غاية الطلبة والمراد.... لكن لما اقتصر فيه كل الاقتصار.... كان مفتقرا الى شرح يكشف مشكلاته السخ.... فشرحته لرسم خدمة من افاض على الانسان سجال العدل والاحسان.... ابو سعيد السلطان الملك الطاهر.... اعلم ان الاحكام الماخوذة من الفقه الاكبر H. Kh. IV, 458 mentionne plusieurs commentaires au H. Kh. IV, 458, mais il paraît ne pas avoir connu le nôtre. Cf. aussi *Cataloghi dei Cod. or.*, p. 24, Loth, N° 380, Pertsch, N° 641 et 642, *Catal. Par.* N° 1229 et plus bas N° 448,2. Livre utile et intéressant.

119.

N° 3147. — 89 feuillets, 29-41 lignes la page. كتاب الملل والنحل Par al-Sâh-rastâni † 548. L'ouvrage est suffisamment connu, mais ce manuscrit mérite de l'être davantage, car il a été copié en 622. Les feuillets 1^b - 5^a contiennent une table détaillée des matières, de la même écriture que le gros du manuscrit. Le feuillet 6^a contient un petit extrait du مجمع الامثال sur le proverbe احلم من الاحنف كتاب الملل والنحل من تصنيف الشيخ الامام الاجل العالم F. 7^a nous lisons ce qui suit: الافضل تاج الدين علا الاسلام ناصر الحق جامع الحقايق علامة الزمان محمد بن عبد الكريم الشهرستاني اعلى الله درجاته وجعله مع الفايزين الذين انعم الله عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين وحسن اولئك رفيقا كتبه بخطه لنفسه اضعف عباد الله وافقرهم الى مغفرته ورضوانه محمد بن رستم بن احمد الرستمي امده الله بتوفيقه واعانه على اكتساب المعارف والمثوبات ويرحم الله عبدا قال امينا يقول كاتب الكتاب قد كنت لفرط اشتياقي الى هذا الكتاب وطول انتظاري له ما كنت لاقتدر بعد الظفر به على انتقاد النسخة فحصلت على كتابته بين صحيح وسقيم ومعوج ومستقيم ولا ادعى فى نزاهة نفسى عن الخطا كلا بل البستان كله لرفس (?) (1) لذ(?) احاو... (?) ان اجعل نفسى بمعزل عن موارد سوء الظنون واجتهد ان لا... الناظر فى هذا الكتاب للآثم الظنية فان بعض الظن اش..... يستحى عن وجه الادب ان يخيب امه فى قبول.... من الجاهل فاعوذ بالله وقد آن للمهجران ان يتصرّما فان فى هذا لبلاغا لقوم عاذرين وصلى الله على محمد وآله اجعين وقع الفراغ من تحريره فى يوم الاحد La souscription (feuillet 89^b) porte ce qui suit:

(1) Effacé.

(2) Coupé par le relieur.

الثامن من شهر رمضان من شهر سنة اثنتين وعشرين وستماية على يد العبد الضعيف
ابى بكر محمد بن رستم بن احمد الرستمي تاب الله عليه وجعله من عباده الصالحين وانه
قالوا عشرة من الفرس لم يوجد مثلهم فى امة: En bas de cette note se trouve une autre note d'une écriture un peu
plus moderne. Elle commence ainsi: Ces dix gloires de la Perse sont:
رستم (5) بهرام جور (4) انوشروان (3) اسكندر بن دارا (2) افريدون بن كيقباد بن چشيد (1)
L'écriture صانع شيديز (10) فرهاد (9) البهلبد (8) بنزرچهر (7) جاماسف المنجم (6) بن زال
du manuscrit est très-fine et les points diacritiques manquent souvent.

120.

N° 3234. — طوابع الانوار فى شرح طوابع الانوار Commentaire sur le طوابع الانوار
de al-Baiḍāwī † 685 par Šams-al-dīn Abu-l-Tanā Maḥmūd b. Abd-
al-raḥmān al-Ispahānī † 749. Cf. *Catal. Lugd.* IV, 248. Loth, N° 427-431,
Catal. Par. N° 1257. Beau manuscrit.

121.

N° 3476. — Contient:

1) Gloses de al-Ġurgānī † 816 au com-
mentaire de al-Ispahānī sur les طوابع الانوار de al-Baiḍāwī. Les mêmes chez
Flügel, II, 609. Premiers mots: قوله بحسب نعلف الارادة لا داعسار ان العدرة صله نامه
Sousscription: تمت العوائد الى كتبها المتكفى . . . سد سرف عمده الله النج . . . تاريخه سه وسون
تمت العوائد الى كتبها المتكفى . . . سد سرف عمده الله النج . . . تاريخه سه وسون
Les points diacritiques manquent presque tous. Copié en 866.

2) شرح رسالة السمرفندى فى اداب البحث Ce commentaire sur la risāla de
Šams-al-dīn Muḥammad al-Samarkāndī († c. 600) est celui, qui a été
décrit avec beaucoup de détails par M. Fleischer, *Catal. Lips.* p. 351 et qui se
trouve aussi à Leiden, *Catal. Lugd.* III, 356. L'auteur en est Kamāl-al-dīn
Mas'ūd al-Širwānī al-Rūmī, qui vivait au 9e siècle. Cf. Pertsch, N° 2809,1
et plus bas N° 415,3. Copié en 892.

3) L'abrégé d'étymologie connu sous le titre de التصريف فى الهارونية Par
Naǧm-al-dīn 'Umar b. al-Harawī. Cf. plus bas N° 458,6.

122.

N° 3183. — Contient:

1) L'abrégé bien connu de Naǧm-al-dīn 'Umar al-Na-
safi † 537.

2) Commentaire sur le précédent par al-Taftazānī
† 792. Cf. *Cataloghi dei cod. or.* p. 210; Loth, N° 385; Pertsch, N° 671; *Catal.*
Paris. N° 1234-1239. Copié en 963.

123.

N° 3129 — 83 feuillets. شرح عقايد النسفى Par al-Taftâzâni. Copié en 840 (?)

124.

N° 3122. — Le même. Copié en 949.

125.

N° 3220. — Le même. Sans date.

126.

N° 3235. — Le même. Sans date.

127.

N° 3574 ^{h.h.} — Le même. Sans date.

128.

N° 3141 — حاشية الخيالى على شرح عقايد النسفى للتفتازانى Gloses au précédent composées en 862 par al-Hajâli (Aḥmad b. Mûsa). Sans préface. Cf. Loth, N° 390-395; Pertsch, N° 673,2; *Catal. Paris.* N° 1241; *Notices somm.* N° 63. Le manuscrit de Leiden N° 963(2) Warn. (v. *Catal. Lugd.* IV, p. 242) contient probablement le même ouvrage. Un certain بىرام السيد بن الحاج محمد a acheté ce manuscrit en 1056. Premiers mots: قال الشارح التحرير عامله الله بلطفه الخطير بعد ما تيمّن بالتسمية الحمد لله أقول فى تعقيب التسمية بالتهجيد اقتداء بأسلوب الكتاب الممجيد... قوله المتوحد بجلال ذاته الظاهر ان الباء صلة المتوحد الخ

129.

N° 3205. — On lit sur le feuillet 1^a هذه حاشية على حاشية الخيالى للمولى Dans الشهير ببهشتى الامام والخطيب فى جامع المرحوم احمد پاشا ببلدة جورلى المحروسة la préface l'auteur se donne la nisba الويزوى; d'après H. Kh. IV, 222 il mourut e. 979. Premiers mots: الحمد لله المتكّم بالكلام... وبعد فيقول اضعف عبد الله القوى رمضان بن محسن الويزوى... ان ذخيرة يومى وغدى ومكان روحى من جسدى اخى وقرة عينى ابراهيم اكرمه الله الخ... لما اخذ فى قراءة هذه الحواشى التى فاقت من بين اعزة الحواشى جادت الفريضة اثناء التعليم بفرايد حسان... فجمعت ما وجدته Autographe de l'auteur de l'an 949.

130.

N° 3174. — حاشية رمضان فى شرح العقايد Gloses au même commentaire de al-Taftâzâni par Ramaḍân b. Muḥammad al-Hanafî. Cf. *Catal. Lugd.*

IV, 242, H. Kh. IV, 219. Premiers mots: الحمد لله الذى توحد بالعظمة والكبرياء... ويعد يقول العبد الفقير... رمضان بن محمد الحنفى... لما رأيت المختصر المشهور بشرح العقائد كاللآلى والدرر سايرة... للشيوخ الاعظم... برهان الشريعة والحق والدين افضل المتأخرين... مولانا سعد الملة والدين... اردت ان اشرحه شرحا مزبلا عن وجنة تراكيبه صغابه

131.

N° 3470. — Contient:

1) شرح عقايد النسقى Par al-Taftâzâni. Le commencement manque. Copié en 941 ou 961.

2) عقايد النسقى

3) Un petit traité en ture sur le تجويد

4) فال القرآن العظيم En ture.

5) Une رسالة anonyme en défense de Abû Ḥanîfa. Premiers mots: الحمد لله الذى هدانا الى اتباع الملة الحنيفية... اما بعد فان الزمان لما انتهى الى وقت تضعف فيه اركان رباع العلوم... اشار الى بعض الاخوان الذين هم بمنزلة الانسان Cette risâla pour les yeux... ان اكتب رسالة تقوى اعتقاد الحنيفة فى مذهب امامهم occupe 13 pages d'une belle écriture.

7. Principes du droit.

132.

N° 2986. — D'après une note sur le feuillet blanc précédant le premier feuillet ce manuscrit serait le التلويح de Taftâzâni, mais il résulte de la préface que c'est le commentaire de Manşûr b. Aḥmad b. Jazīd al-Ḥuwârazmī al-Ka'ânī † 705 sur le فى اصول الفقه de Ḡalâl-al-dîn 'Umar al-Ḥabbâzī † 691. Cf. H. Kh. V, 650. Premiers mots: الحمد لله الذى تجلى على بعض عباده المتخلصين عن شرك الحق باسمه الواسع العليم... ويعد فيقول منصور بن احمد بن يزيد الخوارزمى القمءانى (sic) لما كان المؤمنون اخوة الخ La fin manque.

133.

N° 3163. — منار الانوار Abrégé sur les اصول الفقه par Ḥâfiẓ-al-dîn Abdallah al-Nasafi † 710. Cf. Loth, N° 312; Pertsch, N° 930; *Cataloghi dei codici orientali*, p. 19; *Catal. Paris*. N° 784,2 et plus bas N° 440,1.

134.

N° 3245. — Ce manuscrit acéphale et incomplet à la fin contient, comme le montre la comparaison avec le numéro suivant, le تنقيح الاصول par 'Ubaidallah b. Mas'ûd b. Tâg-al-Šari'a † 747.

(*) Chez H. Kh. V, 650 المغنى

135.

N° 3214. — التوضيح فى حلّ غوامض التنقيح Commentaire sur le précédent par le même auteur. Cf. Loth, N° 319; Pertsch, N° 933; *Catal. Paris*, N° 796. Copié en 1009.

136.

N° 2989. — Le même. — Copié en 1030.

137.

N° 3112. — Le même. Le commencement manque. Les premières pages sont presque illisibles. Nombreuses gloses marginales tirées du تلويح — Copié à Belgrad en 1069 par محمد بن الحاج احمد افندى Le même a écrit en langue turque sur le dernier feuillet du volume plusieurs notices sur la naissance de ses enfants et quelques remarques historiques, par ex. que le grandvizir Mohammed Keprulu Paşa entra à Belgrad le 26 Šauwâl 1068 ou bien encore: صدر اعظم كوپرولى محمد پاشا اوغلى وزير اكرم احمد پاشا نمىچه كافرلى اوزررينه سفر نيتى ايله بلغراده داخل اولدى فى ماه ذى القعدة جعه كولى ١٠٧٣

138.

N° 3212. 28 feuillets. — Gloses anonymes à l'ouvrage précédent. Premiers mots: بسم الله الح حامداً لله حال عن الضمير المستكن فى فعل البداية او الشروع المقدر بعد التسمية اى ايدا او اشروع حامداً لله واما جعله حالا من المستكن فى متعلق الباء من بسم الله اى بسم الله ابتداء الكتاب حامداً على ما ذهب اليه المولى الشارح فلا يتخلو من بسم الله اى بسم الله بابتداء الكتاب حامداً على ما ذهب اليه المولى الشارح فلا يتخلو عن نوع تكلف الهم

139.

N° 3020. — التلويح الى كشف حقايق التنقيح Commentaire au *Tanḳîḥ* et *Tauḏîḥ* par al-Taftâzânî † 792. Cf. Loth, N° 322. Une nouvelle édition de cet ouvrage, dûe aux soins de M. Gottwaldt, vient de paraître à Cazan (1er vol. 1883).

140.

N° 3115. — شرح التنقيح Commentaire au *التنقيح*, dont je ne puis indiquer l'auteur. Sans préface. Premiers mots après la *basmala*: اصول الفقه اى هذا اصول الفقه لما اراد تعريفها باعتبار معنى الاضافى احتاج الى تعريف المضاف والمضاف اليه فقال الاصل فى اللغة ما يبتنى عليه غيره الح

141.

N° 3528. — شرح التنقيح Autre commentaire au *التنقيح* dédié au sultan Su-leimân b. Selîm b. Bajazîd. J'ignore le nom de l'auteur. Premiers mots: الحمد لله الذى هدانا بافاضة انوار التوفيق الى تحقيق حقايق الكتاب.... فلا يخفى على

ذوى البصائر السليمة ان كتاب التنقيح لبدر سماء العرفان صدر الشريعة مع
صغر حجمه كتاب جليل الشأن الخ Joli manuscrit *in folio*.

142.

N° 3446. — Contient :

1) Un commentaire acéphale (il manque 9 feuillets des 246 qu'il devait avoir) sur un ouvrage sur les اصول الفقه Sur les marges on trouve des gloses tirées du توضيح , تلويح , منلا , رومى etc. J'ai malheureusement négligé de noter les premiers mots du manuscrit.

2) زبدة الاسرار فى شرح مختصر المنار (2) Commentaire de Abu-l-Tanâ Ahmad b. Muhammad Abu-l-Barakât al-Zîli الزبلى al-Sîwâsi sur l'abrégé du منار الانوار (cf. plus haut N° 133) de Tâhir b. al-Ḥasan al-Ḥalabi + 808 (cf. plus bas N° 442,1). Premiers mots comme chez H. Kh. VI, 125. L'ouvrage d'après H. Kh. a été achevé en 974.

8. *Droit spécial.*

143.

N° 2974. — مختصر القدورى Par al-Ḳudûri + 428. Pour la littérature v. Pertsch, N° 994. M. Gottwaldt en a publié le texte à Cazan en 1880. Copié en 887.

144.

N° 3178. — Le même. Copié en 1028.

145.

N° 3516. — Le même. A la fin on trouve quelques مسائل sur la prière en ture et des prières. Copié en 1035.

146.

N° 3152. — Le même. Copié en 1038.

147.

N° 2968. — Le même. Copié en 1056.

148.

N° 2980. — Le même. Copié en 1068.

149.

N° 3526. — Le même. Très-joli manuscrit; collationné, couvert de gloses. Sans date.

150.

N° 2993. — Le même. Il manque un feuillet à la fin.

151.

N° 3513. — الخلافيات المنظومة فى الخلافيات Par Abu Ḥafṣ 'Umar al-Nasafi † 537. Cf. *Cataloghi dei codici orientali*, p. 212; Pertsch, N° 1150. Bel exemplaire avec de nombreuses gloses marginales et interlinéaires. Copié en 778.

152.

N° 3030. — Le même; sans fin. Lacune après le feuillet 1. Grandes marges, couvertes de gloses.

153.

N° 2961. 212 feuillets *in folio*. — شرح منظومة النسفى فى الخلافيات Commentaire sur le précédent, qui paraît être le المحقى de Abu-l-Barakât Ḥâfiẓ-al-dîn Abdallah b. Ahmad al-Nasafi † 710; cf. H. Kh. VI, 195-196; Cureton-Rieu, p. 541 et *Catal. Lugd.* IV, 112. Premiers mots: الحمد لمن تمت نعمته والشكر لمن سعت رحته والصلوة لمن بعث قائدا لامته شاكرا لنعمته الخ... قال الشيخ الامام الاجل الزاهد المصنف رحمه الله بسم الله رب كل عبد* والحمد لله ولى الحمد* الباء يتعلق Copié (') en 846 à قسطنطينية

154.

N° 3056. — شرح منظومة النسفى Commentaire sur la même Manzûma par Abu-l-Hasan Ali b. Muḥammad b. Ali. Le titre de ce commentaire serait d'après H. Kh. VI, 197, l. 1-2 الموجز Premiers mots: الحمد لله بجميع محامده وبعد يقول العبد المعترف بذنوبه المقر بعيوبه ابو الحسن على لجميع آلايه ونعمايه... ولما رأيت منظوم المختلف مغلقا نهاية الاغلاق بن محمد بن على احسن الله اليه... رأيت ان اكتب تحت كل نظم نثرا الخ Copié en 960.

155.

N° 3046. — شرعة الاسلام Par Rukn-al-Islâm Muḥammad b. Abi Bakr Imâm zâdeh † 573. Cf. *Cataloghi dei codici orientali*, p. 213; *Notices sommaires*, N° 109. Copié à ce qu'il paraît en 898.

156.

N° 3177. — Le même. Copié en 992.

اتفق الفراغ من تحرير هذا الكتاب (')

157.

N° 3148. — Le même. Couvert de gloses. Sans date.

158.

N° 3004. — Le même. Sans date.

159.

N° 2970. 323 feuillets. — شرح شرعة الاسلام Commentaire (1) sur le précédent par Ja'kûb b. Sejjid Ali † 931. Premiers mots: جدا لمن من على عباده نعمة... بعد فيقول... يعقوب بن سيد على... قد اطبق سلاطين العلماء الخ الاسلام.... Cf. Loth, N° 209; *Catalogue Paris*. N° 1248,1. Copié en 1011.

160.

N° 2955. — 352 feuillets *in folio*. الهداية في الغروع Par Burhân-al-dîn al-Marġinâni † 593. Copié en 977.

161.

N° 3026. — الهداية في شرح الكفاية Volume dépareillé du commentaire de Burhân-al-Šari'a Mahmûd b. 'Ubaidallah b. Mahmûd sur la الهداية Cf. Loth, N° 220. Contient les livres العناق, الايمان, الجلال, السرقة, السير, اللقيط, ادب القاضى, الحوالة, الكفالة, الصرف, البيوع, الوقف, الشركة, المفقود, الاباق, اللقطة, الشهادة, الوكالة et الدعوى Ce dernier chapitre n'est pas fini. Manuscrit ancien; il manque beaucoup de points diacritiques.

162.

N° 2965. — الهداية في شرح العناية Commentaire sur la Hidâja par Muḥammad b. Maḥmûd b. Aḥmad al-Ḥanafi (al-Bâbarti) † 786. Cf. Loth, N° 219; *Catalogue Paris*. N° 846-47. La fin manque.

163.

N° 3011. — [من الهداية] Extrait de la Hidâja par Alî b. Aḥmad al-Ġamâli † 932; cf. H. Kh. V, 439-440. Premiers mots: اللهم بحمدك البداية وبيدائتك النهاية وبعنايتك الكفاية... اما بعد فان افقر عباد الله... على بن احمد الجمالى... قال لما وفقنى الله بلطفه لبيان احكامه لعباده بالافتاء عما يستفتونه من الوقعات... فالتفت مختصرا مهذباً محرراً وجمعت فيه من المسائل ما كان مقرراً وطالعت كتاب الهداية وتاملت فى دلائل مسائلها فاخترت منها ما صرح فيه بانه الاصح فى مدرسة مسجد پاشا Copié en 1056 à Belgrad

(1) Aussi sous le titre مفاتيح الجنان ومصابيح الجنان

161.

N° 3182. — Le même. Copié à Belgrad بِاشا مَحْمَد بِحَيَالِي en 1066.

165.

N° 3050. — Le même. Copié en 1066.

166.

N° 3518. — Le même. Sans date. A la fin le copiste a ajouté les vers suivants:

كُتِبَتْ كِتَابِي وَالدَّمُوعُ تَسِيلٌ ،
وَيَأْتِي النَّهَارُ وَالْغَمُومُ كَثِيرٌ ،
وَشَرَحَ الْأَشْتِيَاقَ الْيَكْمَ طَوِيلٌ ،
وَتَأْتِي اللَّيَالِي وَالنُّوْمُ قَلِيلٌ

167.

N° 2981. — وقاية الرواية في مسایل الهداية Composé par Burhân-al-Šarî'a b. Šadr-al-Šarî'a I pour son petit-fils 'Ubaidallah b. Mas'ûd. Pour la littérature v. Pertsch, N° 1024; *Catalogue Paris*. N° 905-906. Copié en 1027.

168.

N° 3032. — شرح الوقاية Commentaire sur le précédent composé en 743 par Šadr-al-Šarî'a 'Ubaidallah b. Mas'ûd b. Tâg-al-Šarî'a. Cf. Loth, N° 221; *Catalogue Paris*. N° 908-913. M. Gottwaldt vient de publier cet ouvrage à Cazan (1881). Copié en 964.

169.

N° 3088. — Le même. Copié en 1008.

170.

N° 3204. — Le même. Copié en 1060.

171.

N° 3233. — حاشية القراياني على شرح الوقاية لصدر الشريعة Glosses au précédent par Muḥammad al-Karâbâgî † 942; cf. H. Kh. VI, 460, l. 10. Premiers mots: الحمد لمن هو وليّ التوفيق وملهم الصواب..... وبعد فان أقل خلق الله وافقرهم اليه محمد القراياني يقول لما كان انفع المآرب وارفع المطالب هو علم الفقه.... وكان صدر الشريعة من بين كتب المصنفة في هذا الفن اجلتها قدرا واتممتها بدرا اردت ان انظر Copié en 953.

172.

N° 2966. — Autres gloses au شرح الوقاية de Šadr-al-Šarî'a. Premiers mots: H. Kh. VI, 464, l. 7-10 الحمد لله الذي قهّمنا في الدين ونور قلوبنا بانوار اليقين

cite un commentaire sur le *صدر الشريعة* par Kāra Kamāi, qui commence par le *الحمد لله الذى فقهنا فى الدين* et qui est peut-être identique avec notre ouvrage. Il se peut, du reste, que la première page de notre manuscrit appartient à un autre ouvrage. La préface finit feuillet 2° 1. 2 par les mots: *هذا كله ماخوذ من الفتاوى* قال الشارح الفاضل *بسم الله الرحمن الرحيم* Ensuite nous lisons: *يقول عبيد الله بن مسعود بن تاج الشريعة سعد جده بفتح الجيم اى بتخته كتاب النكاح* La fin manque. Le manuscrit va jusqu'au

173.

N° 3515. — Ce manuscrit, auquel il manque 2-3 feuillets au commencement contient un *شرح الوفاية* dont je ne puis indiquer l'auteur. Le dernier chapitre commence ainsi: *مسائل شتى كتابة الاخرس الكتابة على ثلاثة مراتب غير مستبين كالكتابة* Beaucoup de gloses marginales. Copié en 1000.

174.

N° 3226. — Autre exemplaire du même commentaire. Ce manuscrit contenait 297 feuillets, dont les 40 premiers manquent. Au feuillet 1^b (= 41^b) commence le *الابل خمس والبقر ثلثون والغنم*: *نصاب الابل خمس فى كل خمس من الابل بخت او عراب البخت جمع بختى وهو الذى تولد من العربى والعجمى منسوب الى بخت نصر*

175.

N° 3021. — *فنية المنية لتتميم الغنية* Par Muhtār b. Maḥmūd Naǧm-al-dīn al-Zāhidi † 658. Cf. *Notices sommaires*, N° 116; *Aumer*, N° 288. Copié en 762.

176.

N° 3195. — Par Muḥammad (1) b. Maḥmūd b. Maudūd b. Maḥmūd al-miṣrī (sic) † 683. C'est sans doute l'ouvrage de al-Mauṣili, mais la préface diffère de celle des autres exemplaires. Elle porte ce qui suit: *الحمد لله رب العالمين هذا مختصر فى الفقه على مذهب الامام ابى حنيفة جمعه الشيخ الامام العالم بملك الافضل محمد بن محمود بن مودود بن محمود المصر (sic) وقبيله حيبى (?) حرمد (?)* الله معاليه وسماه المتختر الفوى نفعنا الله به وسائر المسلمين من اراد الصلوة وهو حدث فليتوضأ وفرض الوضوء غسل الوجه واليدين مع المرفقين ومسح ربع الرأس Cf. Pertsch, N° 1009; *Catalogue Paris*. N° 875-877; *Notices somm.* N° 117, Gilde-meister, p. 20 sqq. Très-mauvaise copie, faite en 1000 (sic; peut-être = 1000).

(1) Lisez Abdallah et plus bas *الموصلى* pour *المصر*

177.

N° 3097. — الاختيار لتعليق المختار Commentaire sur le précédent par le même aut. Cf. Loth, N° 238; *Catal. Paris.* N° 878 et 879. Copié en 969 à Séraïéwo (سرای) au temps de عثمان پاشا

178.

N° 3018. 294 feuillets. — شرح مجمع البحرين Commentaire sur le traité de Ibn Sâ'ati + 694 par Abd-al-Laṭîf b. Abd-al-Azîz b. Amin-al-dîn. Cf. Pertsch, N° 1012; *Notices somm.* N° 119 et *Catal. Paris.* N° 886-889. Copié en 883.

179.

N° 3024. 293 feuillets. — Le même. Sans date.

180.

N° 3025. — كثر الدقائق Par Hâfiẓ-al-dîn Abu-l-Barakât Abdallah b. Aḥmad al-Nasafi + 710. Cf. Pertsch, N° 1013; Loth, N° 255; *Catal. Paris.* N° 891-896. Convert de gloses; assez ancien (10e siècle?). Les derniers feuillets ajoutés après coup.

181.

N° 3211. — Le même. Sans date.

182.

N° 3171. — كتاب الجواهر في الفقه Par Ṭâhir b. Islâm b. Kâsim al-Anṣârî. Composé en 771. Cf. Pertsch, N° 1027; *Catal. Paris.* N° 929-932. Copié en 1057.

183.

N° 3083. — Le même. Sans date.

184.

N° 3105. — Le même. Il manque 3-4 feuillets à la fin.

185.

N° 3493. — Contient:

- 1) كتاب الجواهر في الفقه Copié en 1000.
- 2) تعليم المتعلم طريق التعلم Par Burhân-al-dîn al-Zarnûgi; cf. plus bas N° 427. Copié en 1052.
- 3) Les vers du تعليم المتعلم, avec traduction turque interlinéaire.
- 4) مقدمة الصلوة Par al-Samarḳandi; cf. plus bas N° 199. Copié en 962.

186.

N° 3118. — كتاب التصحيح والترجيح Par Zain-al-dîn Kâsim al-Hanafi (= Ibn Kutlûbugâ? † 879). H. Kh. paraît ne pas avoir connu cet ouvrage, qui est au fond un commentaire sur les مسائل de Kudûri et les فتاوى de Kâdî-hân. Premiers mots: بِسْمِ اللّٰهِ النَّحْ بَعْدَ فَا نَ الشَّيْخِ الْاِمَامِ زَيْنِ الدِّينِ قَاسِمِ بِالتَّصْحِيحِ بِالتَّشْبِيهِ حَتَّى سَمِعْتَ مِنَ لَفْظِ بَعْضِ الْقَضَاةِ وَهَلْ مِمَّ حَجْرٌ (?) فَقُلْتُ نَعَمْ اَتَّبَاعُ الْهَوَى حَرَامٌ وَالرَّجُوعُ فِي مَقَابِلَةِ الرَّاجِعِ بِمَنْزِلَةِ الْعَدَمِ وَالتَّرْجِيحُ بِغَيْرِ مَرْجِعٍ فِي الْمُنْتَقِبَاتِ مَمْنُوعٌ (f. 3^b) وَمَا تَمَّ لِي هَذَا النَّظْرَ احْبَبْتُ اَنْ اصْنَعَ عَلَي الْمَخْتَصِرَاتِ الَّتِي تَحْفَظُ فِي هَذَا الزَّمَانِ تَصْحِيحَاتٍ مَعْرُوضَةً اِلَى قَائِلِهَا اَوْ نَاقِلِهَا كَمَا فَعَلَ الْاَثَمَةُ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ لِمَخْتَصِرَاتِهِمْ وَاِنْ كَانَ ذَلِكَ مَوْجُودًا فِي الشُّرُوحِ وَالْمَطْوَلَاتِ اِلَّا اَنْهُمْ اسْعَفُوا بِذَلِكَ مِنْ لَمْ يَصِلْ اِلَى ذَلِكَ

187.

N° 3210. — كتاب جامع الفتاوى Par Farāḡa Amrahu al-Ḥumaidi † c. 880 ('). Le même chez Cureton-Rieu, p. 121; *Notices somm.* N° 128. Premiers mots: اَحْمَدُ اللّٰهُ عَلَي مَا اَنْعَمَ مِنْ عِلْمِ الشَّرَايِعِ وَالْاِحْكَامِ اَمَّا بَعْدُ لَمَّا رَأَيْتُ هَمَمَ الطَّالِبِيْنَ مَعْرُوضَةً عَنِ الْمَطْوَلَاتِ النَّحْ

188.

N° 3015. 363 feuillets *in folio*. — درر الحكم فى شرح غرر الاحكام Par Mulla Hosrou † 885. Copié en 1029. Bel exemplaire. Une très-belle copie de cet ouvrage se trouve dans la bibliothèque de l'Institut des langues orientales; voir mon catalogue N° 21. Cf. *Notices sommaires* N° 129-132; *Catalogue Paris*. N° 936-942.

189.

N° 2956. — ملتقى الابحر Par Ibrahim b. Muhammad al-Ḥalabi † 956. Cf. *Pertsch*, N° 1032; *Catalogue Paris*. N° 956-964. Copié en 1041.

190.

N° 3187. — Le même. Copié en 1072

191.

N° 3238. — Le même. Copié en 1086 par ذو الفقار الفقيه الغرادشقهوى peut-être sur l'autographe de l'auteur.

192.

N° 3225. — Le même. Sans date.

(') D'après H. Kh. II, 561.

193.

N° 3223. — Le même. Sans date.

194.

N° 3179. — Ce manuscrit acéphale contient un commentaire sur l'abrégé de jurisprudence hanéfite : تحفة الملوك de Zain-al-dîn Muḥammad b. Abi Bakr al-Râzi, auteur du 7e siècle; cf. *Notices sommaires*, N° 120. Un autre commentaire sur cet abrégé, composé par ابو الليث المحرم بن محمد بن العارف بن الحسن الزبلي sous le titre de تحفة الملوك شرح تحفة الملوك a été publié à Cazan en 1877. Premiers mots du feuillet 1^a: لا احد الجرموقين جاز له ان يمسح على الخف الذى لا جرموق عليه وعلى الجرموق ولو لبسهما فوق الخفين الخ م وكذا يجوز على جورب ثخينين م بحيث لا ينسف الماء ويقف على الساق من غير ربط م ولو لم يكن مجلدا م طلب الكسب: (1) Premiers mots du dernier chap. وهو ما وضع الجلد على اعلاه واسفله الخ لازم كطلب العلم ذكر الكسب واران به المكسوب كما قال عم اطيب ما ياكل الرجل من لازم كسبه اى مكسوبه Copié en 1048.

195.

N° 3005. — Abrégé de jurisprudence, acéphale, dont je ne puis déterminer l'auteur. Au feuillet 1^b ult. commence le كتاب النكاح par les mots suivants: النكاح ينعقد بلفظ النكاح ما ضيا من الموجب ولفظ القبول كذلك من القابل L'avant-dernier chap. est le كتاب الوصية بالثلث, le dernier كتاب الوصايا divisé en فصل فى وصية المريض, et باب الوصية للاقارب, باب العتق فى مرض الموت, فصل فى وصية المريض Copié en 1067.

196.

N° 3475. — Contient:

1) Un abrégé de jurisprudence hanéfite, qui commence sans préface par les mots: كتاب الطهارة باب ما يجوز [به] الوضوء وما لا يجوز الماء الجارى يجوز الاغتسال: كتاب الوصايا L'avant-dernier chapitre est le كتاب الوصايا Sur le feuillet blanc précédant le feuillet 1 on lit en lettres quelque peu effacées Sur le même feuillet on lit la note suivante, écrite, à ce qu'il paraît, par l'auteur des gloses interlinéaires très-nombreuses, que l'on trouve dans le manuscrit: كتبت الحواشى على هذا الكتاب من الاول الى الاخر وصححته وقابلته بعون الملك الوهاب من شرحه المسمى بالاختيارات للشهير فى زمانه مولانا الواحد.... (2).

Il existe en effet un commentaire sur la Nuḥāja de Ṣadr-al-Ṣarī'a, plus connue sous le titre de مختصر الوقاية, qui porte le titre الاختيارات et qui a été

(1) كتاب الكسب والادب

(2) Le reste de la note n'est plus lisible.

composé en 806 par Abd-al-Wâhid; cf. H. Kh. VI, 373 et Aumer, N° 281. Mais notre manuscrit ne contient pas l'abrégé de la Wikâja, mais un abrégé bien différent de cet ouvrage. D'un autre côté il se trouve à Gotha un manuscrit dont les premiers mots s'accordent avec ceux de notre manuscrit et qui, lui aussi, d'après une note au feuillet 1 est nommé النقاية. M. Pertsch, N° 1041, fait remarquer que cette indication n'est pas exacte, vu que l'ouvrage en question n'est pas la (Nuḳaja ou) مختصر الوقاية publié par Kazembek. Mais il est dans tous les cas assez singulier, que le même titre erroné se trouve dans le manuscrit de Gotha aussi bien que dans celui de Bologna. Cette coïncidence m'a fait penser, que les deux manuscrits pourraient bien contenir une autre Nuḳaja, savoir celle dont parle H. Kh. VI, 373, l. 6 et à laquelle il donne les titres نقاية القاضي خان, نقاية الصغرى العمدة et النقاية الصغرى. Mais je ne suis pas en état de fournir des preuves en faveur de cette hypothèse. Copié en 897.

2) المسائل الغرنة (?) فى الاحكام اللغزبية Petite risâla sur des subtilités juridiques, qui est peut-être celle dont parle H. Kh. V, 518 N° 11911.

197.

N° 3241. — Contient :

1) Le même abrégé de jurisprudence, dont nous venons de parler sous le N° 196, 1.

2) كتاب الوصية للامام الاعظم ابى حنيفة Cf. les remarques de M. Pertsch, N° 657. Premiers mots : اعطوا اصحابى واخوانى ان مذهب اهل السنة والجماعة التيم

198.

N° 3045. — Ce manuscrit acéphale contient une collection de مسائل dogmatiques et juridiques, sous forme d'un commentaire. Les mots du texte commenté cependant, qui devaient être écrits en rouge, ont été omis. Copié (') en 845 par احمد بن سنان باشا الحنفى

199.

N° 3217. — مقدمة الصلوة Par Abu-l-Lait Naṣr b. Muḥammad al-Samarḳaudi, qui mourut en 373, 375, 383 ou 393. Cf. *Cataloghi dei codici orientali*, p. 25; Pertsch, N° 762; *Notices sommaires*, p. 26, N° 55 et les additions et corrections.

200.

N° 3255. — Le même.

201.

N° 3262. — Le même.

(') اتفق الفراغ من سمعه وتزيينه على يد العبد الضعيف التيم

202.

N° 3240. — التوضيح Commentaire sur le précédent par Muṣṭafâ b. Zakarijja b. Aiduġmuš أيدؤمش al-Karamâui † 809. Cf. Aumer, N° 159 et *Catalogue Paris*. N° 1124-1127. Copié en 830 sur un manuscrit copié sur l'autographe.

203.

N° 3222. — Le même ouvrage. Copié en 932.

204.

N° 3167. — شرح فقه الكيدانى Par Šams-al-dîn Muḥammad al-Ku-histâni † c. 950; cf. H. Kh. VI, 83. Composé en 947. Le même chez Cureton-Rieu, p. 543, N° MCC, 3, et plus bas N° 254, 3. Premiers mots: الحمد لله الذى رفع قاعدة الفقه حتى وقفنا على مراد خير التابعين ابى حنيفة..... اما بعد فلما ارتحل من هذه الدار خيار هذه الامة الابرار L'auteur nous apprend en outre qu'il a composé ce court commentaire parce que les commentaires de l'abrégé de الكيدانى, fort répandu au Mawéranahr, étaient trop longs.

205.

N° 3003. — شرح الفقه الكيدانى Autre commentaire, composé par Ibrahim b. Pir Derwîš البخارى ou التجارى et dédié au sultan Suleimân b. Sélîm b. Bayazîd b. Muḥammad. H. Kh. VI, 83 nomme l'auteur ابراهيم بن مردروس البخارى Cf. plus bas N° 239,3. L'ouvrage commenté est attribué à différents auteurs; cf. H. Kh. l. c.; Pertsch, N° 936; *Cataloghi dei codici orientali*, p. 24 et plus bas N° 242, 1; 431, 2. Premiers mots: الحمد لله المحيط علمه الوافى بالاسرار والمضمرات.... وبعد فيقول افقر العباد.... ابراهيم بن بيز درويش التجارى..... ان فضيلة العلم اظهر من ان يخفى..... ومن اشرفها هذه الرسالة المنسوبة الى... الفاضل الكيدانى.... وقد لاح على قلبى ان اكتب لها شرحا

206.

N° 3136. — منية المصلى وغنية المبتدى Par Sadîd-al-dîn al-Kâšġari. Cf. *Cataloghi dei codici orientali*, p. 212; Pertsch, N° 766; *Catal. Paris*. N° 1132-38. Caractères très-grands, mais peu gracieux.

207.

N° 3249. — Le même.

208.

N° 3261. — Le même.

209.

N° 3519. — Le même.

210.

N° 2960. 261 feuillets, 29 l. — غنية المتملّى في شرح منية المصلّى Commentaire sur le précédent par Ibrahîm al-Ḥalabî † 956. Il manque 9 feuillets au commencement. Copié en 1071.

211.

N° 3501. 323 feuillets. — Le même.

212.

N° 3086. — Abrégé du غنية المتملّى, fait par le même Ibrahîm al-Ḥalabî. Cf. Pertsch, N° 766; *Catalogue Paris*. N° 1149-51.

213.

N° 3155. — Le même.

214.

N° 3111. — Le même.

215.

N° 3496. — Contient:

- 1) منية المصلّى وغنية المبتدى
- 2) عبادات Petit traité sur les عبادات, qui n'a rien en commun avec le جواهر الفقه المختصر de Ṭâhir b. Islâm al-Anṣârî. Premiers mots: الحمد لله ربّ العالمين الخ... يجب على كل عاقل بالغ ان يؤمن بالله تعالى انه واحد لا شريك له... ثم يجب عليه احكام الاسلام من الصلوة والزكوة والصوم والحج
- 3) مقدمة الصلوة للسمرقندى Cf. plus haut N° 199.
- 4) شروط الصلوة Par Kamâlpâsâ Zâdeh † 940; 19 pages. Premiers mots: باب شروط الصلوة وما يتعلق منها الوضوء عند القدرة على الماء
- 5) شروط الصلوة وهي ثمانية الاول Anonyme. Premiers mots: شروط الصلوة Le tout copié en 1080.

216.

N° 3457. — Contient:

- 1) شروط الصلوة Anonyme. Cf. le N° 215, 5.
- 2) مقدمة الصلوة للسمرقندى
- 3) Vers tires servant d'échantillons de tous les mètres. Le tout copié en 1088.

217.

N° 3134. — مقدمة الغزنوى Abrégé sur les عبادات par Aḥmad b. Muḥammad al-Ġaznawī † 593. Cf. Pertsch, N° 1003 (!) et *Catalogue Paris*. N° 852. Copié en 1025.

218.

N° 3200. — Le même. Copié en 1091 à حسن بدين (sic)

219.

N° 3229. — Le même. Sans date.

220.

N° 3091. — Le même. Sans date.

221.

N° 3175. — [فى شرح الغزنوى] Commentaire sur le précédent par Abu Bakr saif-al-ḥakḥ b. Muṣliḥ-al-dīn al-Bosnawī التراونكى H. Kh. ne connaît pas cet ouvrage. Premiers mots: وبعد.... والاذعان والايمن على عطية الايمان والاذعان.... فيقول العبد الفقير.... الشينج ابو بكر السح (sic) سيف الحق بن الشينج مصلح الدين البسنوى التراونكى قد اطبق ارباب على الاصول والفروع ان اشرف صفات الانسان بعد الايمان العلم والطاعة وان الصلوة اعظم اركانها ومسائلها اولى لصرف الظنون والافكار واهم امور العباد للتعلم والاذكار ومن الكتب التى صنف فيها مختصر مقدمة العالم.... صاحب كتاب المنتقى وروضة المتكلمين تلميذ الامام الكاشانى صاحب البدايع الخ... الشينج احمد بن محمود (sic) الغزنوى..... وتذكرت مع اخوانى ان اصنف شيئاً مستعملاً اذكر لاجله لخير الدعاء بعد مصيرى من الغناء الى البقاء فاشاروا الى بشرح ذلك المختصر المتداول بيننا.... فاستخرت الله تعالى فدعا لى شينجى قدس الله روحه.... مصلح الدين الازجوى بالمحصل والانتقام..... وسميته بالنور النبوى لكونه مفصحا عن كثير من كلام احاديث المصطفى فصل فى معرفة اموال بيت المال وتصرفها Incomplet. Va jusqu'au

222.

N° 2991. — Contient:

- 1) مقدمة الغزنوى
- 2) مقدمة الصلوة للسمرقندى La fin manque.

223.

N° 3495. — Contient:

- 1) منية المصلّى وغنية المبتدى Cf. plus haut, N° 206.
- 2) مقدمة الغزنوى

(!) Le N° 1044 de Pertsch contient le même ouvrage.

221.

N° 3239. — شرح الغرايض السراجية Commentaire sur l'abrégé de Sigâwandi (7e siècle) par ⁽¹⁾ le Šaiḥ Šihâb-al-dîn [Aḥmad b. Maḥmûd al-Siwâsi] † 803. Cf. H. Kh. IV, 400. Premiers mots: الحمد لله الذى ابرز بالغرايض بهجة رياض الشرع واطهر بها قوانين الاصل والفرع اما بعد فاعلم ان خيرا ما يصرف الانسان اليه عين وسعه وكده هو علم الغرايض وكان مما صنف فيه كتاب الشينخ الامام الخ سراج الاسمة كتاب مفصّل عن اكثر قواعد فوجه عنان الالتماس الى جمع Les N° 1100, 2 et 1101 de Pertsch et peut-être aussi le N° 872 du *Catalogue Paris*. contiennent le même ouvrage. Copié en 867.

225.

N° 3114. — Le même ^(*). Copié en 923.

226.

N° 3012. — Le même. Sans date.

227.

N° 3169. — شرح الغرايض السراجية Autre commentaire sur la Sirâgijja, composé par al-Sajjid al-Šarîf al-Gurġâni † c. 814. Cf. Pertsch, N° 1102; *Notices sommaires*, N° 136,4. Copié en 979.

228.

N° 3093. — Le même. Sans date.

229.

N° 3203. — Ouvrage acéphale sur les مسایل الغرايض Le manuscrit avait 216 feuillets, dont il manque les 5 premiers; mais une autre main a ajouté au commencement 2 pages en langue turque, pour faire croire que le manuscrit est complet, car ces deux pages sont le commencement d'un ouvrage en vers turcs sur le même sujet. Premiers mots (feuille 1^a): نحمد الله لا اله سواه ونصلى على رسول الله: Premiers mots arabes بعد از ان علمى فقير حقير با هزاران قصور وصد تقصير عليهم السهام فى اصل المسئلة ان لم يكن فيها طول كمن مات وترك ابوين: (feuille 2^a): ومن واذا مات وترك مسائل commencent toujours par les mots مات وترك

(1) Le nom de l'auteur se trouve inscrit sur la tranche du manuscrit.

(*) Souscription: تم كتاب شرح الغرايض لشينخ شهاب الدين

230.

N° 3456. — Contient:

- 1) *الفرايض السراجية* Copié en 1068 à بدون
- 2) Quelques remarques en ture sur des questions des فرايض
- 3) ترتيب فتاوى زين الدين بن نجيم Disposition d'après l'ordre des matières du recueil des fatwas de Zain-al-dîn b. Nağim al-Mișri † 970, faite par Muḥammad b. Abdallah b. Aḥmad al-Ḥaṭîb. Le même à Leiden, *Catal. Lugd.* IV, p. 164. Cf. encore Pertsch, N° 1142 et Gildemeister, p. 23. Premiers mots: حمدا لمن ابرز العالم على احسن ترتيب ونظام وبعد فيقول محمد بن عبد الله بن احمد الخطيب لما كان كتاب الفتاوى المنسوبة الى استاذنا شيخ الاسلام . . . زين الدين بن نُجَيْمِ المصرى الحنفى كتابا مشتقلا على بعض اجوية يحتاج اليها ويعول عليها فى الافتاء والقضاء عليها غير انها يعسر استخراج المسائل منها لعدم ترتيبها والوقوف على ما فيها من الفوائد بسرعة لعدم ثبوتها اردت ان ارتبها على منوال الكتب الفقهية النح

231.

N° 3377. — Contient:

- 1) شرح السراجية Par al-Sajjid al-Ġurġâni. Cf. plus haut N° 227. Composé d'après la souscription en 811, copié en 929.
- 2) منية المصلّى وغنية المبتدى Copié en 939. Cf. plus haut N° 206.
- 3) التوضيح [شرح مقدمة الصلوة للسمرقندى] Par Muștafâ al-Ķarâmâni; cf. plus haut N° 202. Copié en 952.

232.

N° 3186. — Sans commencement ni fin. C'est un formulaire d'actes juridiques de toute espèce. Feuillet 1^a البيع بالوفا فى التوكيل بقبض المبيع ان كان المبيع فى البلدة الاخرى

9. *Mysticisme.*

233.

N° 3092. — 211 feuillets, 23 l. عوارف المعارف Système de sūfisme par Šihâb-al-dîn Abu Ḥafș Umar b. Muḥammad al-Subrawardi † 632. Cf. sur ce précieux ouvrage Flügel, III, 329; Loth, N° 625. Copié en 1058.

234.

N° 3048. — 112 feuillets. Contient:

- 1) التدييرات الالهية فى اصلاح المملكة الانسانية Par Muḥji-al-dîn Ibn-al-Arabi † 638. Cf. Loth, N° 658, V; *Catal. Lugd.* V, 8; Nicoll-Pusey, p. 212. Copié en 711.

2) feuillets 51^b - 112. تنزيل الاملاك للاملاك فى حركات الافلاك عن اوامر صفات
العلّام الاعلّ المالك والقهار الفاتح على الباب الارباب الصافات عند الباب سراير صلوات ايام
Par le même. Divisé en 55 chapitres. Cf. H. Kh. II, 440.
Copié en 711 sur l'autographe de l'auteur.

235.

N° 3492. — Contient:

1) اصطلاحات الصوفية Par Abd-al-Razzâq-al-Kâsânî † 730. Cf. Flügel, III, 371; Loth, N° 662; Cureton-Rieu, p. 400. Copié en 1032.

2) وصية الخوافى Ouvrage de parénèse sûfique par Zain al-dîn Abu Bakr b. Muḥammad b. Muḥammad b. Ali al-Ḥurâṣânî al-Ḥuwâfî † 838. Cf. mes *Notices sommaires*, N° 146, 2. L'ouvrage est nommé par H. Kh. VI, 444 وصايا القدسية. Copié en 969.

236.

N° 3055. — طريق الهجرتين وباب السعادتين Par Šams-al-dîn Abu Abdallah Muḥammad b. Taqî-al din Abu Bakr Kaḥjim-al-Ġūzījja al-Hanbalî † 751 (1). L'ouvrage paraît être très-rare et intéressant. Voici quelques passages de la préface (2): قال الشيخ الامام الخ... شمس الدين الخ... الحمد لله الذى نصب (3) الكامات على رءوبنته ووحداسته حنجا الخ... (2 pages)... اما بعد فان الله سبحانه فرس شجرة محبته ومعرفته وتوحيدته فى قلوب من اختارهم من برئته واختصهم بنعمته وفضلهم على ساير حلقته فهى شجرة طسه اصلها ناب وفرعها فى السماء الخ... (4) ضمنا هذا الكتاب قواعد من سلوك طريق الهجرة المتكمدنه وسميانه طريق الهجرتين وباب السعادتين وابتدائه بباب الفجر والعبودية اذ هو باب السعادة الاعظم وطريقها الاقوم الذى لا سبيل الى دخولها الا منه وختمناه بذكر طمعات المكلمن من الحن والانس فى الآخرة ومن اتبعهم (اتبعهم sic!) فى دار السعادة والشقا فجا الكتاب غربا فى معناه تحسا فى مغراه لكل قوم Le même ouvrage se trouve probablement dans la collection de Aḥmad al-Madani, nouvellement acquise par la bibliothèque de Leiden; voir Carlo Landberg, *Catal. de manuscrits arabes etc.* Leiden, E. J. Brill 1883, N° 642, Gros volume in 8°, en partie assez ancien.

237.

N° 3016. — لطايف المنن والاخلاق فى بيان وجوب التحدث بنعمة الله على الاطلاق Par Abd-al-Wahhâb b. Aḥmad b. Ali al-Sa'rânî † 973. Divisé en مقدمة, 16 باب خاتمة et 5. Cf. H. Kh. V, 319, l. 10 — 320, 5. Copié en 1024 par على الشعرائى Le même à Oxford, Uri, p. 91; Dresden,

(1) Cf. H. Kh. IV, 159.

(2) Les points diacritiques manquent très-souvent.

(3) J'omet une page.

(4) عريف كنتخدا ورئيس معناسنه در

Fleischer, p. 65; Budapest, Goldziher, *A magyar nemzeti Múzeumi könyvtár keleti kéziratái*, Budapest 1880, N° XV. Beau volume in folio.

238.

N° 2963. — 241 feuillets in folio. Le même. Copié en 1069.

239.

N° 3388. — 235 feuillets. Contient:

1) feuillets 1-126. كتاب الجواهر والدرر من كلام سيّد على الخواص البرلسى Par le même al-Ša‘rāni. Cf. H. Kh. II, 650; Cureton-Rieu, p. 341. Premiers mots: الحمد لله ربّ العالمين وبعد فهذه جواهر ودرر التقطتها من كلام شيبخى وقدوتى الشيخ الكامل الراسخ الامى المكمّدى صاحب الكشوفات والعلوم والاسرار والتصوّف فى ارض مصر سيدى على الخواص البرلسى تلميذ سيدى ابراهيم المتبولى وقد صحّته نحو ثلاثين سنة

2) feuillets 129-166. تحفة الملوك L'abrégé de jurisprudence, composé par Zain-al-dīn Muḥammad b. Abi Bakr al-Rāzi et divisé en 10 chapitres, dont il a été question sous le N° 194. Il manque quelques feuillets à la fin.

3) feuillets 168-235. شرح الفقه الكيدانى Par Ibrahim b. Pīr Derwīš النجارى Cf. plus haut N° 205.

240.

N° 3369. — رسائل قطب الاقطاب محمود افندى Recueil de traités de Maḥmūd Efendi (al-Uskudāri) † 1038, savoir

1) حيوة الارواح ونجاة الاشباح Cf. H. Kh. III, 125.

2) خلاصة الاخبار فى احوال النبى المختار Cf. H. Kh. III, 163; Fleischer, p. 473; *Catal. Lugd.* IV, 286.

3) فتح الباب ورفع الحجاب Cf. H. Kh. IV, 371.

4) جامع الفضائل وقامع الرذائل Cf. H. Kh. II, 564.

5) مفتاح الصلوة ومراقبة النجاة Cf. H. Kh. VI, 14.

6) كشف القناع عن وجه السماع Identique avec le N° 398,1 de Ahlwardt, *Kurzes Verzeichniss der Landbergischen Sammlung ar. Hdschr.* Berlin 1885?

7) رسالة فى الطريقة المكمّدية وسيلة الى السعادة السرمدية

8) رسالة حبة المحبّة Copié en 1100. Joli manuscrit.

10. *Recueils théologiques.*

241.

N° 3471. — Contient:

1) Liste de certains passages du Coran. Mes notes ne me permettent pas d'indiquer le but de cet ouvrage. Copié en 886. — 21 feuillets.

2) منهاج العابدين Par Abu Hâmid Muḥammad al-Ġazzâli † 505. Cf. *Cat. Lugd.* IV, 315; *Cat. Paris.* N° 1292; Ahlwardt, *Kurzes Verzeichn.* N° 349 et 357.

3) المنقذ من الضلال Par le même al-Ġazzâli. Les manuscrits de ce précieux ouvrage ne sont pas trop fréquents. Cf. Gosche, *Ueber Gazzâlî's Leben u. Werke*, Berl. 1858, p. 287; Flügel, III, 327. Copié en 800.

4) Petit traité sur les règles de la lecture du Coran, intitulé: بيان قواعد الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب قراءة القرآن Premiers mots:

212.

N° 3422. — Contient:

1) شرح مقدمة الصلوة للغنارى C'est le commentaire de Tâskepri-zâdeh † 968 sur l'abrégé connu aussi sous le nom de فقه الكيدانى. Cf. H. Kh. VI, 83 et plus haut N° 204 et 205. Premiers mots: الحمد لله الذى جعل الصلوة تالية للايمان الخ Première explication: اعلم ان العبد اى عباد الله تعالى مبتلى الابتلاء الامتحان والمراد به التكليف

2) رسالة آيها الولد Par al-Ġazzâli † 505; cf. Pertsch, N° 915,2.

3) Un recueil de اربعين avec traduction turque. Première tradition: طلب ان احسن الحسين الخلق الحسن, dernière: العلم فريضة على كل مسلم

4) معدل الصلوة Par Muḥammad b. Pîr Ali al-Birkili † 981. Cf. H. Kh. V, 630.

5) تعليم المتعلم طريق النعم Par al-Zarnûġi † 591. Copié en 1056.

213.

N° 3455. — Contient:

1) Un anonyme sans préface. Premiers mots: امنت بالله وملائكته 8 pages. وكتبه ورسله الخ

2) رسالة آيها الولد للغنالى

3) منية المصلّى وغنية المبتدى Par Sadîd-al-dîn al-Kâsġari; cf. plus haut N° 206.

214.

N° 3478. — Contient:

1) كتاب السبعيات فى مواظ البريات Par Abu Naṣr Muḥammad b. Abd-al-raḥmân al-Hamadâni. Cf. Pertsch, N° 829,1; *Catalogue Paris.* N° 1314. Copié à ce qu'il paraît en 953.

2) رسالة آيها الولد للغنالى

3) Une foule de petites notices et extraits touchant la prière et quelques autres sujets théologiques.

4) D'après le titre ce petit traité serait la رسالة طبقات المجتهدين لكمال مسئلة دخول ولد البنت فى الموقوف على اولاد الاولاد

5) رسالة مسج لمحمد حلبى الشهير بابن فقارى (فهارى ou) H. Kh. III, 441
nomme l'auteur Ibrahim b. Muḥammad al-Ḥalabi † 956.

6) رسالة مسج لچوى زاده Cf. H. Kh. III, 441.

7) الحمد لله الذى احكم احكام الشرع Premiers mots: الرسالة الخسروية فى الولاة
C'est la risāla de Mullā Husrou † 885, dont parle H. Kh. III, 455. Cf. aussi
Aumer, N° 884,9.

8) Réfutation du N° 7. Premiers mots: وبعد فقد وقفنا على رسالة انشاءها
بعض الفضلاء فى مسئلة الارث بالولاة نسب فيها غلء الزمان الى الضلال

9) Autres remarques sur le N° 7.

245.

N° 2987. — Contient:

1) كتاب البستان [= بستان العارفين] Par al-Samarḳandi; cf. plus
haut N° 76.

2) Composé par ordre d'un certain Ali Pâsâ par un auteur,
qui ne se nomme pas. C'est un abrégé de théologie dogmatique et de jurisprudence.
Premiers mots: ... الحمد لله الذى جعل العلوم الشرعية ميراث العلماء من الانبياء ... على باشا ...
فان من صرفت عنفوان العمر العزيز فى دعواته ... اغنى الوزير ... رسالة مشتملة من اصول
الاسلام والدين على زبدة عقايد اهل الحق واليقين ومن الفروع على ما يكون (?) الكافر من
فى عقايد (1) قسم L'ouvrage est divisé en 2, المسلم والمسلم من الكافرين الضالين النج
فى الفروع (2) اهل السنة

3) Un petit traité sur la foi par Jaḥja b. Bakr al-Ḥanafi. Premiers
mots: الحمد لله المتوحد بازلّ الوجود والذات ... اما بعد فيقول يحيى بن بكر الحنفى
... لما اتفق منى تاليف مختصر بالفارسية فى بيان اعتقاد وانتشر ذلك بين طالبيه
بالاجتهاد سئل منى جماعة من الطلبة والخلان ان اكتب مسائله عربيا فصيحيا ليسهل
فى (2) فى مسايل الاعتقاد Divisé en 3 chapitres: 1) حفظه للمبتدئين من الاخوان
فى مسايل كتاب الاستحسان مما يكثر اليها احتياج (3) مسايل الفاظ الكفر وكلمة الارتداد
العباد. Le même peut-être à Paris, *Catalogue Paris*. N° 1287,1.

246.

N° 3481. — Contient:

1) Un abrégé intitulé فقه اكبر qui n'est pas identique avec celui, qui est
attribué à Abū Ḥanīfa. Premiers mots: اعلم ارشدنا الله واياك انه وجب على كل
مكلف ان يعلم ان الله واحد فى ملكه خلق العالم بامر

2) ابو سفى (?) ابو سفى Par Saif-al-Ḥakḳ Abu'l-Mu'in. Premiers mots:
الحمد لله الذى (sic) ذى الجلال والاکرام ... قال الشيخ ... سيف الحق ابو المعين
ابو سفى (sic) رحمه الله عليه اعلموا انى اعتقد معرفة الله تعالى والتوحيد واقول بان الله
واحد فرد قديم ازلى وانه صمد لا شريك له ولا مثل الم

3) حنيفة Cf. plus haut N° 118.

4) تحفة الملوك Par al-Râzi. Cf. plus haut N° 239,2.

217.

N° 3158. — Contient:

1) كتاب اخلص الخالصة Par Alî b. Maḥmûd b. Muḥammad b. al-Râid al-Badaḥsâni. Abrégé du خالصة الحقايق de al-Fârjâbi. Cf. *Notices sommaires*, N° 148,1.

2) تعليم المتعلم طريق التعلم Par al-Zarûḡi. Copié en 1076.

3) كتاب شروط كمال پاشا زاده C'est ainsi qu'on lit sur le titre. C'est l'abrégé attribué tantôt à al-Fanâri, tantôt à Kamâl-pâsâ Zâdeh, tantôt à al-Kaidâni, sur lequel cf. plus haut N° 204, 205 et 242,1.

4) شرح مقدمة الصلوة للفنارى Commentaire sur le précédent par Tâskepri-Zâdeh; cf. plus haut N° 242, 1. Copié en 1070 par محمد المودن بدار الجهاد قلع استولنى بلغراد

5) باب شروط الصلوة وهى ثمانية الاول Anonyme. Premiers mots: الوضوء بالماء المطلق او التيمم تند عدم الماء Cf. N° 215,5.

218.

N° 3373. — Contient:

1) Un commentaire assez court sur les chapitres 67-90 du Coran. Premiers mots du chapitre 67: تبارك اى تعالى وتعاظم عن صفات المتحدثين الذى بيده اى فى Sans fin.

2) Fragment d'un commentaire sur la مقدمة الصلوة de al-Samarḡandi. Sans préface. Premiers mots: الحمد لله رب العالمين والرب يستعمل بمعنى الملك يقال رب الدار

3) شرح البردة Par Saiḡ-zâdeh + 951; cf. plus haut N° 117.

4) Un fragment d'une histoire anecdotique du prophète Muḥammad en ture.

219.

N° 3399. — Contient:

1) كتاب فى اسماء الرجال Par al-Ḥusain al-Tîbî + 743. Premiers mots: اللهم بك نستعين وعليك نتوكل أما بعد فهذا كتاب فى اسماء الرجال مشتمل على بابين الاول فى ذكر الصحابة ومن بعدهم من التابعين وغيرهم ممن له ذكر ورواية فى كتاب المشكاة مرتبا على حروف التهجى الثانى فيمن له الاصول من المذكورين فى اول تمت النسخة الشريفة المسماة باسماء الرجال من تاليف Souscription: المشكاة وغيرهم الامام الاكرم الحسين الطيبي صاحب شرح المشكاة

2) Une petite risâla pour expliquer une poésie, qui traite, à ce qu'il paraît, du Mi'râḡ de Muḥammad. Premiers mots: الحمد لله الذى افاض على العالمين

انوار رحمته وبعد فانى لما رايت هذه القصيدة مقالة دقيقة وارجوزة انيقة يثبت
Premiers vers du بها حقيقة المعراج الجسماني شرحته شرحا يفصح فحواه الخ
لقد تقضى من رياض روفه بيغاء ذات البقول وتائقه (1)

3) Par Hasan Efendi Ak-Hişari. روضات الجنات فى اصول الاعتقادات
Abrégé sur les عقايد divisé en 8 chapitres. روضة. Copié en 1014. Premiers mots:
الحمد لله الذى هدانا للعلم والايمان وبعد فلما كان الايمان اول ما يجب على الانسان الخ

250.

N° 3436. — Contient:

1) Traité de Sûfisme par al-Muwaffak b. al-Magd al-Hâşî (الخاصى); inconnu à H. Kb. Divisé en 2 chapitres 1) امثلة الخلوّة
فى امثلة الخلوّة 2) فى شرايط الخلوّة Premiers mots: الحمد لله الذى زرع حبّ الحبّ فى قلوب اهل الايمان
بيد المجاهدة والعرفان الخ

2) Sans préface, ni nom d'auteur. C'est le petit recueil de traditions, dont il a été question plus haut N° 86.

3) Les questions, que proposait Muḥammad à Dieu dans la nuit du Mi'râğ.

251.

N° 3517. — Contient:

1) Un livre de parénèse, divisé en 20 مجلس, dont voici quelques titres: التكبیر والنّية واستقبال القبلة 5) الاذان 4) الوضوء 3) كلمة التوحيد 2) فى الايمان 1)
فضائل الصدقة (20 الايام العشر من ذى الحجة ويوم عاشوراء 15) صوم رجب 10) الصلوة 6)
Premiers mots: الحمد لله [له] صير العلماء كالانجم الزاهرة: Premiers mots du 1er mağlis:
المجلس الاول فى الايمان قال الله تعالى ولى الذين امنوا يتخرجوهم من الظلمات الى النور

2) Intitulé aussi مقدمة الغزوى; cf. plus haut N° 217.

3) Quelques remarques et extraits sur les عبادات.

252.

N° 3544. — Contient:

1) Sans commencement. Le titre se trouve dans la souscription qui porte: تمت زهرة الرياض بعون عناية القياض
C'est un livre de parénèse, contenant beaucoup d'anecdotes sûfiques etc. Mes notes ne me permettent pas d'indiquer la relation qui existe entre cet ouvrage et le N° 111. Copié en 1010.

2) Quelques petits fragments sur la prière, tirés de différents auteurs.

3) Un curieux petit traité intitulé بيان عظم خطر اللسان وفضيلة الصمت من
اعلم ان خطر اللسان كبير [?] ولا نجاة من الاحياء (?)
خطره لا بالصمت الخ L'auteur énumère 20 آفات de la langue.

(1) Ce vers est corrompu On peut le corriger en comparant Ahlwardt N° 951.

- 4) عقايد النسفي Cf. plus haut N° 122,1.
- 5) Sans titre. C'est le *فقہ كيدانى*; cf. N° 247, 3.
- 6) *Extrait du كتاب الملوك تحفة الملوك* de al-Râzi; cf. N° 246,1.
- 7) التوحيد جوهر نفيس وله Anonyme. Premiers mots: التوحيد في التوحيد قشران
- 8) Quelques extraits du *احياء علوم الدين* de al-Ġazzâlî.
- 9) Un petit traité *persan* sur l'oniocrisis.
- 10) Quelques petites notes en arabe sur des sujets théologiques.

253.

N° 3410. — Contient:

- 1) Une *risâla* extraite des *الفتوحات والمنارات* (?) de Ibn al-Arabi et divisée en 4 فصول, savoir: 1) *فى كيفة العلم والعمل به* 2) *فى احوال العلماء والصلحاء* 3) *الحمد لله* 4) *فى معرفة الظاهرية والباطنية* 5) *فى احوال العالمين* 6) *والبداء الذى انزل على عبده الكتاب* قال الشيخ محمد عربى (sic) قال فى الفتوحات والفصوص ان العلماء فى زماننا جاهلون فى الحقيقة ولا يعلمون العلم الا القليل وحينئذ كتبت هذه الرسالة لاجل الموحدين واستخرجت من الفتوحات والمنارات وجعلت اربعة فصول النح
- 2) Un recueil *arabe* sans préface, qui commence ainsi: عن انس بن مالك قال خطبنا رسول الله على ناقته البداء (?) فقال ايها الناس
- 3) *الرسالة الكبرى* Par Nağm-al-dîn al-Kubrâ † 618. Premiers mots: 4 pages. قال الشيخ النح الطرق الى الله تعالى بعدد انفس الخلايق
- 4) Quelques petits extraits juridiques.
- 5) Un recueil *arabe* composé par un certain Muḥammad b. Abi Bakr. Après chaque tradition se trouvent des *حكايات* d'un caractère parénétiq. Premiers mots: *الحمد لله رب العالمين* وبعد فان العبد محمد بن ابى بكر بعد طول حوضه فى بحر الذنوب والعصيان طلب رضى الرحمن فجمع العبد اربعين حديثا بالاسانيد المتصلة الى النبى المختار وزاد العبد فيه ما يليق له للوعظ من الحكايات النح Première tradition: *الراجون يرجهم الرحمن*
- 6) Un autre *arabe* sans nom d'auteur. Premiers mots: *الحمد لله رب العالمين النح* وبعد فقد روى عن على بن ابى طالب ان رسول الله قال من حفظ من امتى اربعين حديثا النح فامتثلت الاشارة فى جمع اربعين حديثا واخترت ما فى لفظه السلام قبل الكلام Première tradition: فصاحة ظاهرة وفى معناه على صحة اسناده دلالة
- 7) Encore un *arabe* intitulé *منية الواعظين وغنية المتعظين* Composé en 763 par Abd-al-Hamid b. Abd-al-Rahmân al-Ankûri. Cf. H. Kh. VI, 229. Premiers mots: *الحمد لله خالق النسم ورازق المخلوق ومقدر القسم* اما بعد فلما اتممت كتاب المعشرات والمتحمسات فى الاحاديث النبوية تاليفا اردت ان اجمع اربعين حديثا فوفقت لاتيامة وفتحت لكل باب بمفتاح مفاتيح الاحاديث التى التقطت من

المشارك والمصاييح و اردفت لكل حديث حكاية او حكايتين فصاعدا واتبعت بعد الحكاية فوايد من احوال الفضلاء وسميته منية الواعظين

8) Par Aḥmad b. Muḥammad al-Ḥig̃g̃i. منبهات على الاستعداد ليوم الميعاد
Cf. plus haut N° 86.

9) Plusieurs petits extraits exégétiques, sūfiques et dogmatiques en arabe, persan et ture.

10) اخلص الخالصة Par al-Badaḥs̃āni; cf. plus haut N° 247,1.

11) D'après le titre inscrit en haut de la page ce serait جواهر الفقه
C'est un abrégé, qui traite principalement de la prière. Sans préface. Premiers mots:
الحمد لله رب العالمين اعلم وفقنا الله وإياكم بان الواجب على العبد المكلف اولا طلب
معرفة الله

12) Deux petits كتاب الاوائل

13) Un petit traité sur les 54 devoirs فريضة du musulman. Premiers mots:
الحمد لله الخ عن حسن البصرى قال ما من يوم وليلة يمر على المؤمن الا ويجب
عليه اربعة وخمسون فريضة الخ

254.

N° 3387. — Contient:

1) شرح قصيدة البردة Par Šaiḥ-zâdeh + 951. Cf. plus haut N° 117. Copié en 1031.

2) في ترجيح البيئات مدجاً القضاة عند تعارض البيئات par Ġānim b. Muḥammad al-Baġdâdi. Cf. H. Kh. VI, 109. La même plus bas N° 443,4.

3) شرح فقه الكيدانى Par Muḥammad al-Kūhistāni; cf. plus haut N° 204. Copié en 1031.

4) Commentaire de Tâškepri-zâdeh sur le même abrégé. Cf. plus haut N° 242,1.

5) تعليم المتعلم طريق التعلم Copié en 1029.

6) Abrégé du الطب النبوى الوافى بالطب الشافى de Abu Nu'aim. L'abréviateur ne se nomme pas et était inconnu à H. Kh. VI, 417. Premiers mots: اما بعد حمد الله على نواله فان كتاب الامام ابى نعيم فى الطب النبوى ما كان بعد حمد الله على نواله جليل القدر اردت ان اذكر المقصود منه الخ
Copié en 1030.

7) شرح الصدر فى فضائل ليلة القدر Par Abu Zar'a Walî-al-dîn Ahmad b. Abi-l-Faql b. Abd-al-rahîm b. al-Ḥusain al-'Irâki + 821; Cf. H. Kh. IV, 39. — 12 pages.

8) البرهان فى دلالة خلق الانسان والحيوان على وجود الصانع الرحمن Par Abd-al-Ra'ûf al-Munâwi + 1031. Premiers mots: الحمد لله تعالى وكفى وبعد فهذه
انموذج لطيف ومجموع شريف يشتمل ما فى خلق الانسان والحيوان من الايات البيئات
الدالة على وجود البارى

9) Liste des 12 imams par الشعرانى

رسالة مسماة بفضل الكبير المتعال في التوسعة يوم عاشوراء على الاهل والعيال (10)
Par le šaiḥ Nûr-al-dîn al-Barullasi البرلسى (le maître de al-Ša'râni).
Petit traité de 4 $\frac{1}{2}$ pages.

255.

N° 3188. — Contient:

1) الحمد لله الذى وضع الموضوعات: Premiers mots: رسالة في موضوعات الاحاديث
..... اما بعد فهذه ما جعه صاحب المشارق من الموضوعات في الدرّ المنتقط (1) الواقع
اكثره في كتاب الشهاب (2) للقضاعى وبعضه في كتاب النجم (3) للأقليشى وبعضه في
Cette liste a été
غيرهما كما نصّ عليه المصنّف رحه نظّمته في سلك ترتيب حروف المعجم
dressée par un certain Ibrâhîm b. Muṣṭafâ. Elle occupe 11 feuillets.

2) Extrait de la رسالة في ذمّ الدنيا ومدح الفقر ومدح الغفر de Šihâb-al-dîn al-Suh-
rawardî et plusieurs autres petits extraits tirés de différents ouvrages sûfiques.

3) Anonyme. Premiers mots: رسالة في التصوّف
ثم اعلم ان الكذب ليس بمقتصر
على اللسان

4) Différentes notes exégétiques, tirées de plusieurs commentaires du Coran.

5) Anonyme. Premiers mots: بسم الله... وبعد فان أول ما يجب
على كل مكلف هو معرفة الله تعالى..... وهذه الرسالة مشتملة على قدر ما لا بد منها
مع حججها المحتاج اليها على مذهب اهل السنة والجماعة النج

6) Quelques notes sur les القدرية et une foule de remarques sur différentes
questions dogmatiques.

7) مقّدمة الصلوة de al-
Commentaire sur la المقدمة في شرح المقّدمة
Samarkandi, composé d'après H. Kh. VI, 72 par Gibril b. Ḥasan b. 'Uṭ-
mân b. Maḥmûd b. Uṭmân al-Kangâwi.

8) Une foule de petites notes sur différents sujets.

9) Cf. plus haut N° 86. L'auteur dans cet
البحرى
extrait est nommé Almad b. Muḥammad

10) Explication de plusieurs termes techniques du Sûfisme. Premiers mots:
الحمد لله الذى وفقنا الايمان وعلمنا البيان... وبعد فلما سئل بعض العارفين عن معنى
Le manuscrit présente des écritures différentes.
الشينج الكامل والمرشد النج

III. Grammaire

256.

N° 3036. — العوامل المائة Par al-Ġurġâni † 474.

(1) De al-Šaġâni † 650; cf. H. Kh. III, 191.

(2) H. Kh. IV, 83 et plus bas N° 448, 1.

(3) H. Kh. VI, 305 N° 13609.

257.

N° 3150. — مائة كاملة فى شرح مائة عاملة Commentaire sur le précédent par Haǧî Bâbâ الطوسى. Le même à Vienne, Flügel, I, 150 et Munich, Aumer, N° 895, feuillets 68-112. L'auteur vivait dans la 2e moitié du 9e siècle. Cf. Rosen, *Manuscripts arabes de l'Institut des langues orientales*, N° 139.

258.

N° 3202. — Contient:

1) Un commentaire anonyme sur les 'A wâmil de Ğurgâni, qui commence ainsi: الحمد لمن وجب علينا ثناؤه ومن لا يزول من حبّ النعم علينا ثناؤه وبعد لما رأيت الطالبين يطلبون شرحا للعوامل للشهيد الامام عبد القاهر يحكى اعرابها اردت ان ابين اعرابها بقدر طاقتى ولم ازد على اعرابها كلاما الا ما كان بالزيادة حريّا وسعة للمبتدئين وتسهيلا للمعرب فى C'est donc le même, qui sous le titre de المعرب فى شرح العوامل a été décrit par Pertsch, N° 217; Flügel, I, 151; Derenbourg, N° 174,1. Le même plus bas N° 365, 2. Cf. cependant le N° suivant. Copié en 1047.

2) Un autre commentaire sur le même ouvrage, qui commence ainsi: بسم الله النى ثم الصلوة على المنفرد باحكام الرسالة النى فيقول الفقير الحقير المحتاج الى رحمة الله تعالى (1) لما رأيت توفر رغبات المتعلمين على تعلم كتاب العوامل وتحصيله من الصغائر والكبائر Le même chez Dorn, p. 168 et 220.

259.

N° 3126. — Contient:

1) شرح مائة عامل للجرجانى Ce commentaire commence par les mêmes mots que le N° 258,1, mais après les phrases citées nous lisons: ورايت فى بعض الكتب وسمعت عن بعض استاذى ان الدعاء واجب على المتعلم لمعلمه اذا اراد ان يتعلم وهو رضى الحمد لله الذى انزل القران كلاما مؤلفا النى وبعد فانى نحت ان اشعر تقدير اعراب العوامل من غير ايراد الاسولة والاجوية النى فالمقصود بهذا الشرح افادة المعلم واستفادة لمعلم (sic) وخاتمة الخبر للشارح Derniers mots: L'auteur du commentaire se nommait donc al-Husain b. Muhammad à en juger d'après les mots cités. Mais à Leipzig se trouve le même commentaire (v. Fleischer, p. 345 N° XXIX, 1) et dans cet exemplaire il est attribué à un certain Muştafa b. Bahrâm et dans un autre exemplaire de la même bibliothèque (l. c. N° XXX,1) le commentaire est précédé par l'explication des mêmes formules, dont il a été question plus haut. Cf. aussi N° 354,2. D'après l'exemplaire de Londres (Cureton-Rien, p. 234) l'auteur se nommerait Ishik Kâsim. Un autre exemplaire à Oxford (Nicoll-Pusey, p. 435). Copié en 1079.

(1) Le nom est omis.

2) Un petit traité de grammaire, anonyme, qui commence ainsi: حركات الاعراب تسمى الرفع والنصب والجر وهى الحركات المختلفة التى تحدث فى اخر الاسم بعوامل مختلفة النح

260.

N° 3029. — المفصل فى النحو Par al-Zamahşari † 538. Bel exemplaire, couvert de gloses marginales et interlinéaires. Beaucoup de طيارات. Copié en 741 par نور الدين بن حسين السيواسى

261.

N° 2985. — Le même. Copié en 790 à Bagdâd par محمود بن ابى بكر العقري Beaucoup de gloses marginales. Ecriture belle et soignée.

262.

N° 3396. — المصباح فى النحو Par al-Muţarrizi † 610. Cf. Pertsch, N° 214, 2.

263.

N° 3251. — Le même. Copié en 1027.

264.

N° 3232. — ضوء المصباح Commentaire sur le précédent par Tâğ (ou Sirâğ)-al-dîn Muḥammad al-Isfarâîni † 674. Exemplaire avec la préface, qui commence ان احق ما يتوشح بذكره صدور الكتب والدفاتر Cf. *Cataloghi dei codici orientali*, p. 226; Pertsch, N° 237; Loth, N° 891; Derenbourg, N° 117.

265.

N° 3159. — Contient:

1) ضوء المصباح Avec la préface.

2) فوايد لايبات الضوء Commentaire sur les vers cités dans le ضوء par un auteur inconnu. Premiers mots: ... الحمد لله الذى شرف نوع الانسان باللسان النح... اما بعد فهذه فوايد لايبات الضوء هى للبيان مصابيح ولابواب المعانى مفاتيح كافية... كتبتها بالتماس اصحاب الوداد وباشارة ارباب الاتحاد وجعلتها تحفة للمتفحصين من الحقايق Le même chez Pertsch, N° 246 et Dorn, p. 181. Copié en 1014.

266.

N° 3099. — ضوء المصباح Sans préface. Copié en 994.

267.

N° 3181. — Le même. Copié en 1012.

268.

N° 3109. — Le même. Copié à Belgrad en 1038.

269.

N° 3508. — Le même. Copié en 1053.

270.

N° 3096. — Le même. Copié à Broussa بوردسه en 1063.

271.

N° 3154. — Le même. Sans date.

272.

N° 3209. — Le même. Sans date.

273.

N° 3130. — Le même. Sans date.

274.

N° 3034. — Un exemplaire acéphale du même. Copié en 1017.

275.

N° 3104. — شرح ضوء المصباح Commentaire sur le précédent. D'après la souscription ce serait celui de Kâdîgâk قاضيچق. Cf. H. Kh. V, 583. Premiers mots: اتق من الحروف المشبهة بالفعل الناصبة للاسم والرافعة للخبر فاسمه احق⁽¹⁾ تفضيل للتحق قد وقع الفراغ من تحرير النسخة الموسومة: Soncription: من حق الامر اذا ثبت النعم بقاضيچق في سلم رجب سنة ١٠٤٥ في خانقاه حسين پاشا بمدينه بانه لوقه

276.

N° 3038. — Le même. Copié en 1047.

277.

N° 3543. — Contient:

1) Plusieurs petits fragments grammaticaux, tirés de différents ouvrages.

2) الافتتاح في شرح المصباح Par Hasan Pâsâ al-Aswad, qui florissait e. 800. Cf. Pertsch, N° 248; Rosen, *Manuscripts arabes* etc. N° 139,2; Derenbourg, N° 175. Copié en 983.

(¹) C'est donc d'abord la préface qui est commentée.

278.

N° 3221. — Copié en 1031. *الافتتاح في شرح المصباح*.

279.

N° 3207. — Le même. Copié en 1033.

280.

N° 3507. — Le même. Il manque quelques feuillets à la fin.

281.

N° 3254. — Le même. Exemplaire acéphale. Premiers mots : *السين نظراً الى الايجاز لا يقال ان السين لو كانت فرعا لها لكانت قليلة الاستعمال بالنسبة اليها*

282.

N° 3042. — *Gloses au mûsbâh par Ḥaġî Bâbâ. Cf. Flügel, I, 160 ; Rosen, Manuscripts arabes, N° 139,1. Copié en 1047.*

283.

N° 3258. — Le même. Sans date.

284.

N° 3213. — Le même. Sans date.

285.

N° 3511. — *Commentaire sur le mûsbâh par un auteur qui ne se nomme pas. Ouvrage inconnu à H. Kh. et, à ce qu'il paraît, très-rare. — Premiers mots : الحمد لله الذى جعل منفعة علوم العربية اعلى من منافع العصا وبعد فان كتاب المصباح الذى صنفه . . . المطرزي . . . لما كان مفتاحا يفتح به باب قلاع النحو . . . سألنى من لا يسعنى مخالفته . . . ان اكتب شرحا . . . فاجبته مستعينا من الله . . . Copié ou composé en 802.*

286.

N° 3139. — *Par al-Surûri † 969. Cf. H. Kh. V, 584. Premiers mots : الحمد لله الذى جعل الفاعلين بامره مرفوعات الدرجات وجرّ العالمين بقوله منصوبات الرايات . . . فيقول العبد . . . سرورى لما كان كتاب المصباح لعلم النحو كالمفتاح وشرحه المسمى بالضوء لا يليق لاهل البدء لكونه من ننه (sic) اصعب وفي اساليب تراكيبه اعرب كان يتخلج ببالى في اوائل حالى ان اشرح له شرحا له قال اما بعد حمد الله جاعل النحو العاقول فان قلت ان المص ذكر التسمية ولم يذكر الحمد له*

287.

N° 3224. — Le même. Sans date.

288.

N° 3193. — حاشية يعقوب بن سيّد على شرح ديباجة المصباح Gloses de Ja'kûb b. Sajjid Ali au commentaire anonyme de la ديباجة المصباح qui commence الحمد لله الذى لا يبلغ كنهه جادّ الكائنات من مزج كاف ونون . . . فيقول العبد الضعيف والمذنب اللئيم بي جاره (1) يعقوب بن سيّد [على] (2) عفا عنهما الملك العلىّ هذه قواعد قيّدها على شرح ديباجة المصباح حين ما قرأ على بعض اجنبى لاجل الايضاح Cf. H. Kh. V, 584 et Pertsch, N° 214,3 et 234 et plus bas N° 365,1. Un exemplaire du commentaire plus bas N° 359,2.

289.

N° 3131. — Contient :

1) Gloses anonymes au même commentaire de la Dîbâgat-al-Miṣbâḥ. Ouvrage inconnu à H. Kh. Premiers mots : الحمد لمن جعل نوراً لثمار حديقة الكلام . . . وبعد فان لنا بجة من خلاصة العرب محاب (3) الذين توطنوا آباء واجدادا في مدينة عين باب (sic) . . . قد التمسوا حتى ان كتب لهم على شرح ديباجة المصباح حاشية مشتملة على دقائق حقايق الملاح . . . قال العبد الفقير احمد بن عما : On lit à la fin : وسميتها تبركا وتيمنا بكتاب الحمدية Je ne saurais dire si cette sou-
scription appartient à l'auteur ou au copiste.

2) Par al-Surûri † 969. Premiers mots : الحمد لله الذى جعل الامثلة ميزان العلوم . . . اما بعد فيقول العبد المضموم [رابته بالكسر سرورى المفتوح عليه باب النقص] (4) والتقصير قد كنت فى اوائل الشباب حين كوني Le même chez Pertsch, N° 190.

3) Un petit traité ture.

290.

N° 3376². — Contient :

1) Par Ibn-Ḥâgib † 646. Couvert de gloses.

2) Un commentaire anonyme sur le même ouvrage, qui commence sans préface par : الكلمة مبتدأ واللام فيها لتعريف الجنس اى لتعريف (5) الماهية لان الحد

(1) C'est le persan بيجاره

(2) Omis dans le manuscrit.

(3) Sic. Le manuscrit est très-fautif.

(4) Sur la marge avec صح

(5) Leg. لتعيين

لا بيان الماهية لا لتعريف (1) الافراد Le même chez Pertsch, N° 261, Dorn, p. 161
N° 169,1; Loth, N° 939; Derenbourg, N° 155 et plus bas N° 312, 355,1. 366,1.
Copié en 1022.

291.

N° 2992. 130 feuillets, 31-33 lignes à la page. (2) شرح الكافية المسمى بالكبير (3)
Par Rukn-al-dîn Ḥasan b. Muḥammad al-Astarâbâdi † 717. Les exem-
plaires de ce grand commentaire sont fort rares en Europe. Il y en a un
à l'Escorial, Derenbourg I, p. 56 N° 94. Premiers mots : بسم الله الرحمن الرحيم
رب يسر ولا تعسر وبالله التوفيق اما بعد حمد الله المتفرد بالعز والجبروت المتوحد بالملك
والملكوت الواجب الذي لا يحول حوله الامكان والقيوم الذي هو متنزه عن الزمان
والمكان فان كتاب الكافية في النحو المنسوب الى الامام ابن الحاجب
كتاب صغير الحجم كثير العلم لكن لما كان في عباراته انغلاق وفي الفاظه ايجاز صعب
على الطالبين فهم مفاصده مع ان مصنفه رحه الله شرحه شرحا اشكل من الكتاب
لاحتوائه على لفظ اغرب عبارته فاشكل ولولا ذلك الشرح لما امكن تحليل الفاظ الكتاب
فالتمس متى والحق بجماعة من اخواني ادام الله فضائلهم فسر مشكلاته وشرح معضلاته وايضاح
اشاراته ورموزه وابراز ما تحته من دفاثنه قوله الكلمة لفظ النح اعلم ان
وبه يتم الكتاب ولواجب الوجود الحمد. Souscription : الكلمة قد تراد بها اللفظة المفيدة
بلا حد ونهايه وعلى نبيه محمد وآله الصلوة بلا عدد وغايه فى اواخر شعبان سنة ٧١٠ (3)
Le commentaire est très-détaillé. Ecriture très-fine et serrée. C'est peut-être l'auto-
graphe de l'auteur, et dans tous les cas un manuscrit très-précieux.

292.

N° 3509. — الوافية فى شرح الكافية Le commentaire moyen du même auteur.
Voir pour la bibliographie Pertsch, N° 253; *Cataloghi dei codici orientali* p. 228;
Derenbourg, N° 95-96. Copié en 1020.

293.

N° 2983. — Le même ouvrage. Copié en 1037.

294.

N° 3132. — Le même. Copié en 1041.

295.

N° 3160. — Le même. Copié en 1060.

(1) Adde جميع

(2) Ce titre se trouve au feuillet 1^a d'une écriture plus moderne.

(3) Le chiffre du milieu est incertain, mais le premier est indubitablement v. On pourrait à la rigueur lire vi. = 710, mais la date 615, indiquée dans le *Catalogo dell'esposizione orientale in Firenze, Settembre 1878*, N° 4 est erronée.

296.

N° 3047. — Le même. Sans date.

297.

N° 3041. — Le même. Sans date, mais assez ancien.

298.

N° 3146. — Le même. Sans date.

299.

N° 3001. — كشف الوافية فى شرح الكافية Gloses à l'ouvrage précédent par Muḥammad b. 'Umar al-Ḥalabī, † c. 855. Cf. H. Kh. V, 8 (*). Le même chez Aumer, N° 713. Premiers mots : لك الحمد يا من صرّف قلوبنا نحو المعانى والبيان وبعد فيقول محمد بن عمر الحلبي لما كان النحو علما به يكشف القناع عن وجوه Copié en 1037.

300.

N° 3265. — الغوائد الضيائية Commentaire sur la Kâfi'a par Abd-al-Raḥmân Ġâmi † 898. Cf. Pertsch, N° 259; Derenbourg, N° 82, 147, 148. Exemplaire incomplet. Pagination arabe. Il ne reste que les pages ١٨٥-٢٤. Copié en 1053.

301.

N° 3121. — Le même. Copié en 1054.

302.

N° 2971. — Le même. Copié en 1056.

303.

N° 3008. — Le même. Copié en 1069.

304.

N° 3116. — Le même. Copié en 1081.

305.

N° 3044. — Le même. Copié en 1092.

(*) H. Kh. attribue le titre et les premiers mots de notre ouvrage à un commentaire sur les vers cités dans la Wâfi'a, dû à la plume d'un certain Isma'îl b. Ali.

306.

N° 3142. — Le même. Sans date.

307.

N° 3219. — Le même. Sans date. Belle copie avec de nombreuses gloses marginales.

308.

N° 3250. — Le même. Sans date.

309.

N° 3040. — Le même. Sans date.

310.

N° 3101. — Le même. Exemplaire acéphale sans date.

311.

N° 3506. — Ce manuscrit contient l'édition abrégée et corrigée par un inconnu des gloses de *Šihâb-al-dîn b. Šams-al-dîn b. 'Umar* الذوالى (1) الدولة. Cf. Pertsch, N° 258; Loth, N° 937; Derenbourg, N° 80, 151, 152. Premiers mots : نحمد الله نحو آلائه الوافيه ونشكره لمنوال نعمايه الكافيه وبعد ابا المغاخر فقد صتف طبقات الادباء والكتّاب تصانيف في علم الاعراب لكن الشيخ ابا المغاخر شهاب الدين بن شمس الدين بن عمر الذوالى الدولة ابادى ثم الهندى قد عمل حواشى على الرسالة المشهورة في الاعراب للشيخ بن الحاجب ولعمري هذه التى تقضى الادباء ان يجلدوا بتكرير معاليها افلامهم وما كانت عقدا قد انقصم فتناثرت لآيه اردت ان امتنع المتخلصين بها بنظم منشورها

312.

N° 3113. — Le commentaire anonyme sur la *Kâfia*, dont il a été question plus haut, N° 290,2. Copié en 1031.

313.

N° 3176. — Le même ouvrage. Sans date.

314.

N° 3033. — Un commentaire anonyme sur la *Kâfia*, sans commencement ni fin. Premiers mots : ولا لمام ما جرح اللسان قوله الكلمة محدودة وقوله لفظ وضع لمعنى مفرد حدها والمد قول دال على ماهية الشئ

(1) Dans d'autres manuscrits on lit الذوالى, الزوالى, الدوالى.

315.

N° 3190. — الشافية Par Ibn-al-Ḥāgib. Pour les indications bibliographiques cf. Pertsch, N° 194,1.

316.

N° 3248. — شرح الشافية Un commentaire assez détaillé sur le même ouvrage, dû, à ce qu'il paraît, à la plume de Ibn-al-Ḥāgib lui-même. Cf. H. Kh. IV, 3, l. 9. Premiers mots: قال الشيخ الامام بحال الدين ابو عمرو عثمان (1) بن عمرو بن ابي بكر المالكي المعروف بابن الحاجب رحمه الله املاًها على مقدمته (2) في التصريف والتصريف علم باصول تعرف بها احوال ابنية الكلام التي (الى) (ou) . . . راب قال لا يمكن حد نوع من العلم الا باعتبار (3) متعلقه فلذلك قيل باصول العلم Les premiers 6 feuillets sont ajoutés d'une main plus moderne. Le reste copié en 718. Belle écriture.

317.

N° 3208. — شرح الشافية Par Sajjid Abdallah Nuḳra Kār, نقرة كار c. 776. Cf. Rosen, *Manuscripts arabes* N° 132.

318.

N° 3127. — شرح الشافية Par Fahr-al-dîn Aḥmad b. al-Ḥasan al-Ġarabardi (1) الجاربدى Cf. Loth N° 949, Pertsch, N° 50,3, Derenbourg, N° 157. La fin manque.

319.

N° 3156. — [حواشى الشافية] الصافية Gloses à la *Šâfia* par Jûsuf b. Abd-al-Malik (2), composées en 838. Premiers mots: الحمد لله الذى بيده التشبيت والتصريف وبعد فيقول العبد يوسف بن عبد الملك الغفور قد استصفييت (3) عند الحواشى من الشرح المشهور المسمى بالشافية ولهذا سميتها بالصافية وهى للامام عثمان بن الحاجب ووقع ختمها في اواخر شهر رمضان ذى المغفرة من شهر سنة ثمان وثلاثين وثمانماية Cf. K. Kh. IV, 6, l. 4-5 et 6. Couvert de gloses.

320.

N° 3180. — شرح تصريف الزنجاني Commentaire sur le traité d'étymologie de

(1) Manuscrit عثران

(2) Manuscrit مقدمة

(3) A demi effacé.

(4) Manuscrit الجاربدى

(5) Kara Sinân قرة سنان v. plus bas N° 334.

(6) Le texte de tout le passage suivant paraît-être quelque peu en désordre. Je le copie comme il se trouve dans le manuscrit.

al-Zangâni † c. 655 par le célèbre Mas'ûd b. 'Umar al-Taftâzâni † 791. Cf. Pertsch, N° 200,2 et plus bas N° 342,2 et 368,2. Copié en 961.

321.

N° 3165. — Le même. Sans date.

322.

N° 3037. — شرح الالفية Commentaire sur la Alfijja de Ibn-al-Mâlik † 672, composé en 799 par Abd-al-Rahmân b. Ali al-Makûdi. Cf. Loth, N° 961, Derenbourg, N° 6,2. Premiers mots : الحمد لله رب العالمين الخ اما بعد فهذا شرح مختصر على الفية بن مالك مهذب المقاصد واضح المسالك الى Copié en 1086.

323.

N° 3416. — شرح المعنى في النحو Commentaire de Muḥammad b. Abd-al-Rahmân al-'Umari al-Milâni † 811 sur le المعنى في النحو de Aḥmad Ġarabardi † 746. Cf. H. Kh. V, 655, Loth, N° 1033, I; Dorn. p. 179. Premiers mots: الحمد لله الفاطر الحكيم القادر العليم اما بعد فيقول العبد محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن العمري الميلاني لما لم يكن للكتاب المسمى بالمعنى في علم النحو شرح وهو من مصنفات استاد العلامة فخر الملة والدين احمد بن الحسن الجاربردي قد خطر ببالي ان اشرح له شرحا كاشفا لكنوز معانيه قوله الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد وانما قدمت الكلمة على الكلام لان الغرض من النحو معرفة الاعراب ومعرفة الاعراب موقوفة على معرفة الكلام Il est singulier que les premiers mots du Muḡni sont exactement les mêmes que ceux de la Kâfia.

324.

N° 3103. — قواعد الاعراب عن قواعد الاعراب Fragment de ce traité connu de Ibn Hišâm, † 762. Copié en 1079.

325.

N° 3035. — مرآة الاعراب Par Aḥmad b. Ali b. Mas'ûd (8e siècle). Pour la bibliographie v. Pertsch, N° 194,2^a.

326.

N° 3013. — شرح مرآة الاعراب Commentaire sur l'ouvrage précédent, composé d'après H. Kh. V, 488 par Hasan Pâsâ al-Aswad (vivait c. 800). Cf. Aumer, N° 758 et plus bas N° 342,1. D'après le manuscrit de Vienne le titre de ce commentaire serait شرح مرآة الاعراب في المفراج Cf. Flügel, I, p. 187, N° 204. Copié en 1016.

327.

N° 3138. — Le même ouvrage. Copié en 1079.

328.

N° 3143. — شرح مراح الارواح Par Mulla Šams-al-dīn Aḥmad Dīnkūz (')
(florissait sous Muhammed II, 855-886); cf. Flügel I, 186, Aumer, N° 759. Pre-
miers mots اللهم يا مصرف القلوب صرف قلوبنا نحو رضائك وصل على من الع . . . قال المصنف رحمة عملا بالحديث المشهور والخبر الماثور واقتداء بالكتاب الكريم بسم الله الرحمن
المصنف Copié en 991.

329.

N° 2973. — Le même. Sans date.

330.

N° 2990. — Le même. Sans date.

331.

N° 3189. — شرح مراح الارواح Par Abd-al-Raḥmān b. Ḥalīl, qui doit avoir
vécu après Dīnkūz. Cf. H. Kh, V, 487, l. 10 et Krafft, N° 54. Premiers mots :
الحمد لله الذى اطلعنا على كتابه بعلوم العربية . . . اما بعد فان العبد الذليل عبد الرحمن
بن خليل يقول ما اسبغ الله عباده نعما لا يتحصى عددها . . . من لطفه على وافضاله الى ترقى
امر بعض اولادى الى قراءة مراح الارواح . . . شرحته شرحا يحتوى متنا الى

332.

N° 3215. — شرح المقصود فى شرح المطلوب Commentaire anonyme sur le traité d'éty-
mologie المقصود Cf. Pertsch, N° 205,1 et plus bas N° 342,3.

333.

N° 3140. — Le même. Sans date.

334.

N° 3230. — (حاشية المقصود) المضبوط Gloses au al-Maḥṣūd, composées
en 839, par Jūsuf b. Abd-al-Malik b. Baḥšāješ (ou بن بتخشيشى),
plus connu sous le nom de Ḳara Sinān, l'auteur de la الصافية, dont il a été
question plus haut, N° 319. Cf. H. Kh. VI, 91, *Cataloghi dei codici orientali* p. 226.
Premiers mots : الحمد لله الذى صرف قلوبنا الى الحق اليقين . . . وبعد فيقول العبد الع . . .
. . . يوسف بن عبد الملك بن بتخشيشى غفر له الع . . . كتبنا هذه الحواشى للمختصر
المسمى بالمقصود بدلائل قوية مضبوطة سميتها بالمضبوط وقد وقع الختم فى اخر رجب
المبارك نى المغفرة من شهر سنة ٨٣٩ والسultan على الروم فى هذا الزمان مراد

(') Le nom manque dans le manuscrit, mais دینقوز se trouve inscrit sur la tranche.

335.

N° 3485. — Contient :

- 1) Explication turque de la préface du تصريف الزنجاني Copié en 1066.
- 2) (حاشية المقصود) المضبوط Cf. le N° précédent.

336.

N° 3194. — التوابع Onvrage sur le تصريف dont l'auteur suivant H. Kh. II, 457 est *Ġamâl-al-dîn Ishâk al-Karâmâni* † 930. Premiers mots : الحمد لله الذى كرم بنى آدم بين المخلوقات وخص منهم المؤمنين بأنواع الكرامات الخ وبعد لما اتفقت قرائة المبتدين احيانا علم التصريف فتيانا وصبيانا على هذا الفقير (pas de nom) وقع فى قلبه المعتل والعاجز ان الكتب المستعملة فى هذا الفن بعضها منقح يحسن فيه الشروع لكنه مختصر جدا الخ فجمعت هذه المسودة وسميت بالتوابع حرره العبد الضعيف الخ اسمعيل بن حزم Soucription: لتبع مسالكها بالكتب الروافع الخ (خرم ou) غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه الخ قد وقع الفراغ من تسويد فى وقت العصر فى اوائل شهر صفر فى بلدة بلغراد فى مدرسة مجد پاشا عصر سلطان مراد خلد الله خلافته سنة ١٠٤٧

337.

N° 3145. — Le même. Bel exemplaire, tout vocalisé. Sans date.

338.

N° 3411. — Le même. Sans date.

339.

N° 3166. — الامثلة المختلفة Copié en 1068. Incomplet.

340.

N° 3007. — 37 feuillets in 8°. حلل الجواهر Commentaire sur le poème جواهر الحمد لله شارح الصدور لشرح المنظوم والمنثور جاعل جواهر النحو composé par le poète anonyme lui-même. H. Kh. parait ne pas avoir connu l'ouvrage. Premiers mots : الحمد لله شارح الصدور لشرح المنظوم والمنثور جاعل جواهر النحو فى العربية اما بعد فقد سألنى من شرفنى بسواله بعض اخوان الصفا بعدما قرأ على منظومتى المسماة بجواهر النحو متنا ان اشرح لها مختصرا على حلل الفاظها وكشف معانيها فاجبته والقصد اولا جزيل الثواب من الله وثانيا قضاء حق من سأل وقد اشير الى Premier vers de لفظ المنظومة بلفظ قلت والى الشرح بلفظ اقول وسميته حلل الجواهر la ارجوزة

الحمد لله الذى خص العرب ،، بلغة تجمع افنان ادب
جاعل علم النحو فى الكلام ،، مقوما كالمخ فى الطعام

341.

N° 3123. — Contient :

1) شرح الامموج في النحو Commentaire sur le Unmûdağ de Zamahşari par al-Ardabîli † 1036 (*) (Ġamâl-al-dîn Muḥammad b. Abd-alġanî). Cf. Pertsch, N° 224.

2) Gloses anonymes à la الوافية فى شرح الكافية Premiers mots après la basmalah: قوله اعلم ان معرفة هذا الحدّ حدّ الشىء ما يبين ماهيته قوله موقوفة على معرفة اللفظ والوضع والمعنى المفرد اى اللفظ بمعنى الملفوظ وان كان فى الاصل مصدرا بمعنى الرسى مطلقا

342.

N° 3371. — Contient :

1) شرح مراح الارواح Par Ḥasan-Pâsâ. Cf. plus haut N° 326. Copié en 968.

2) شرح تصريف النجاني Par al-Taftâzânî; cf. plus haut N° 320. Copié en 1072 فى مدينة پيجوى فى خانقاه ترباكى غازى حسن پاشا

3) شرح المقصود فى المطلوب Cf. plus haut N° 332. Copié en 1073, par le copiste du N° 2.

343.

N° 3419. — Contient les 5 petits traités :

1) مراح الارواح

2) العزى فى التصريف

3) المقصود فى التصريف

4) البناء

5) الامثلة المختلفة Cf. Pertsch, 194,2.

344.

N° 3375. — Les mêmes.

345.

N° 3497. — Les mêmes. Copié en 1049. Il manque 8 feuillets au commencement.

346.

N° 3043. — Les mêmes.

347.

N° 3389. — Les mêmes.

348.

N° 3393. — Les mêmes.

(*) Flügel I, p. 155.

349.

N° 3395. — Les mêmes.

350.

N° 3432. — Les N° 1, 2, 3 des mêmes. Copié en 1045.

351.

N° 3472. — Les N° 1, 3, 4, 5 des mêmes.

352.

N° 3512. — Les N° 1, 3 et 5 des mêmes.

353.

N° 3383. — Contient :

1) *شرح الشافية* Commentaire anonyme et sans préface sur la *Sâfia* de Ibn-al-Hâgîb. Premiers mots du commentaire : *اعلم ان التصريف تفعيل من الصرف وسمى هذا العلم التصريف لكثرة التصرف بسببه في ابنية اللغة... فقله علم باصول دخل فيه غيره من العلوم*

2) *موسل الطلاب في قواعد الاعراب* Commentaire sur le traité connu de Ibn Hisâm par Hâlid-al-Azhari † 905 ; cf. Pertsch, N° 324, et plus bas N° 414,2.

354.

N° 3381. — Contient :

1) *كاشف القناع والنقاب بازالة التشبه عن وجه قواعد الاعراب* Commentaire sur le même traité de Ibn Hisâm par le *šaiḥ Muḥammad b. Abd-al-Karîm* (1), cf. H. Kh. I, 358, l. 11. Premiers mots : *الحمد لله الذي رفع اسماء العلماء بفعل الخشية في قوله انما يتخشى الله من عباده العلماء... وبعد فيقول العبد المحتاج الى ربه الغنى الملتجى الى لطفه الخفي ان المختصر الموسوم بالقواعد للامام... ابن هشام النخ*

2) *شرح اعراب العوامل الجرجانية* Le commentaire anonyme, dont il a été question plus haut N° 259,1. Les formules *رضى الله عنكم*, etc., qui précèdent le commentaire, sont expliquées en turc. Très-mauvaise copie.

355.

N° 2972. — Contient :

1) Le commentaire anonyme sur la *Kâfia*, dont il a été question plus haut, N° 290,2. Copié en 1060.

(1) Le nom ne se trouve pas dans le manuscrit. Je l'indiquo d'après H. Kh.; les premiers mots de l'ouvrage, comme ils sont donnés par H. Kh., ne s'accordent pas avec notre manuscrit.

2) شرح العوامل المجرجانية Le même que dans le N° 354,2. Explication des formules en arabe. Copié en 1061.

356.

N° 3440. — Contient :

- 1) قواعد الاعراب عن قواعد الاعراب Par Ibn Hišâm. Couvert de gloses.
- 2) شرح العوامل المجرجانية Le même que N° 258,1 mais avec l'explication des formules رضى الله عنكم النخ. Copié en 1047.

357.

N° 3477. — Contient :

- 1) الكافية فى النحو
- 2) المصباح فى النحو
- 3) العوامل المائة للمجرجاني

358.

N° 3458. — Les mêmes 3 traités.

359.

N° 3491. — Contient :

- 1) الكافية فى النحو Copié en 1047.
- 2) اوراق لاعراب ديباجة المصباح Le commentaire anonyme à la ديباجة du Mişbâh qui commence الحمد لله الذى لا يبلغ كنهه جاداً Cf. Derenbourg, N° 101,1 et plus haut N° 288. Copié en 1047.
- 3) المصباح فى النحو
- 4) عوامل المجرجاني

360.

N° 3385. — Contient les mêmes 4 traités. La الكافية copiée en 1045 et le المصباح en 1043.

361.

N° 3451. — Les mêmes 4 traités.

362.

N° 3394. — Contient les mêmes 4 traités. Le 2° copié en 1007.

363.

N° 3379. — Contient :

- 1) الكافية
- 2) اوراق لاعراب ديباجة المصباح

- 3) المصباح فى النحو
- 4) عوامل الجرجانى Copié en 1040.
- 5) متن الاجرّمية
- 6) الاعراب عن قواعد الاعراب

364.

N° 3498. — Contient :

- 1) الكافية; il manque le 1er feuillet.
- 2) الاعراب عن قواعد الاعراب
- 3) اوراق لاعراب ديباجة المصباح
- 4) المصباح فى النحو
- 5) عوامل الجرجانى

365.

N° 3391. — Contient :

- 1) Les gloses de Ja'kûb b. Sajjid Ali au المصباح ديباجة المصباح, dont il a été question plus haut N° 288, mais sans préface, de sorte que les premiers mots sont : الحمد لله الذى لا يبلغ كنهه جاد اى لا يصل الى تصوّره بتحقيقته كل Première glose grammaticale : اما بعد حمد الله اما كلمة متضمنة لمعنى الشرط قيل لما اختلفوا فى اما فقال بعضهم انه اسم وقال بعضهم انه حرف قال الشارح اما كلمة ليتناول كلا المذهبين
- 2) شرح عوامل الجرجانى Le commentaire décrit plus haut N° 258,1.

366.

N° 3490. — Contient :

- 1) شرح الكافية Le commentaire anonyme décrit plus haut N° 290,2.
- 2) شرح اعراب العوامل الماية Le commentaire décrit plus haut N° 259,1.

367.

N° 3441. — Contient :

- 1) Petit traité d'étymologie, qui commence ainsi : الحمد لله الذى زين اذهان المبتدئين وبعد فجمعت هذه الاوراق للمبتدئين قوله نصر فعل ماضى الى
- 2) Paradigmes (فعل) avec explications turques.
- 3) الامثلة المختلفة Avec explications turques.
- 4) Petit glossaire persan-turc.
- 5) Petit glossaire arabe-turc.
- 6) Quelques poésies et notes en turc.

368.

N° 3439. — Contient :

- 1) Traduction turque du commentaire sur le عوامل الجرجانى, dont il a été question plus haut, N° 259,1.
- 2) شرح تصريف الزنجانى Par al-Taftâzâni; cf. plus haut N° 320.

369.

N° 3157. — Contient :

1) Fragment d'un commentaire sur un traité de grammaire. Premiers mots :
للحرف ثلاثة عشر تركيب تعدادى مجرور المحل بعلى والجار مع المجرور متعلق بتتنوع
منصوب محلا بانه مفعول به

2) Petit glossaire arabe-persan-turc. Premiers mots : بسم
الله الرحمن الرحيم جد وثنا بر مبدع بي مثال وآلت (sic) را بدانکه این الفاظ چند
D'abord les mots arabes, puis les
mots persans. Traduction turque interlinéaire.

IV. Lexicologie.

370.

N° 3019. — اساس البلاغة Exemplaire richement vocalisé de cet ouvrage classique
de al-Zamahšari † 538. Cf. Nicoll-Pusey, p. 176; Derenbourg, N° 597. Sans
date, mais assez ancien (10e siècle?). Copié par un certain ولي الدين بن احمد

371.

N° 3014. — 302 feuillets. مقدمة الادب Glossaire arabe-persan par le même
al-Zamahšari. V. l'édition de M. Wetzstein. Copié par différentes mains anciennes.
وقد وقع الفراغ من تنميته وقت الظهر في الثالث عشر من 663 Une autre main a ajouté la note
شهر ربيع الآخر في سنة ثلاث وستين وستماية
وتوفى خاقان الاعظم برکه (= بركه) خان رجه الله في هذا الشهر المذكور ساريسه :

372.

N° 3170. — المغرب في ترتيب المعرب Par al-Muṭarrizi † 610. Cf. *Catal. Lugd.* I, 82-83, *Cureton-Rieu* p. 229 et 641. Beaucoup de voyelles. Copié en 1060
sur un exemplaire daté de 598. Les 16 derniers feuillets contiennent un appendice
هذا تذييل الكتاب ذيلت بها كتابي هذا : grammatical, qui commence ainsi :
مضمنا ايها ما تشئت في اصل المعرب من الادوات وشيء من مسائل الاعراب وجعلتها
اربعة ابواب مفصلة الاول في المقدمات الثاني في شيء من تعريف الاسماء الثالث
فيما لا يتصرف من الافعال وما يجرى بجري الادوات الرابع في الحروف وربما ذكرت في اثناء
ذلك ما لم يقع في الاصل كما قد يذكر الشيء بالشيء ثانيها بالسابق او تاسيسا للاحق
وقد اتفق الفراغ من نسخه وتصحيحه بعد العثور على كنياته وصريته في
شهور سنة ثمان وتسعين وخسماية حرره احمد بن محمد بلطف المكييد الصمد في
سنة ستين والـف

373.

N° 3054. — مختار الصحاح Par Muḥammad b. Abi Baḳr b. Abd-al-Kādir al-Rāzi † 680 ('). Copie peu ancienne.

374.

N° 3135. — Un volume dépareillé d'un dictionnaire arabe. Le volume devait contenir 235 feuillets, dont il ne reste que le 6e et 151-235. Premiers mots: والجاء الى كذا اضطره اليه والجاه امره الى الله اسنده فصل الميم مرأ الطعام صار مريثا وبابه ظرف
Sur le feuillet 2, qui est le feuillet 151 du manuscrit complet, nous nous trouvons au milieu de l'article عجل Feuillet 160^b باب الميم فصل الالف آتم الماتم عند العرب ونظيره قول ذى الرمة
يا Dernier article نساء يجتمعن عند الخير والشر
الا يا اسلمى يا دار مى على البلى ولا زال منها بجزعائك القطر
Copié en 982.

375.

N° 3084. — لغت اخترى كبير Le grand dictionnaire arabe-turc de al-Aḥtarî (Muştafâ b. Şams-al-dîn al-Karaḥişâri al-Kûtâhiawi). Copié en 1022.

376.

N° 3100. — Glossaire arabe-turc. Sans préface. Sur le feuillet 1^a on lit d'une autre main لغة مرفات, ou مرقاة اللغة sur le quel on peut consulter Flügel, I, p. 118 et *Catal. Lugd.* I, 91. Mais je ne saurais dire, si notre manuscrit contient réellement cet ouvrage. Premiers mots: يهود آذن أن آن آل محمد Copié en 995.

377.

N° 3206. — Glossaire arabe-turc; le commencement de la préface (la 1e page) manque. Feuillet 1^b, ligne 2 nous lisons: ..فيها وان لم يكن جامعا لغة العرب كلاً ولعله يقيد كل ما يحتاج اليها لانه قد احاط معانيا كثيرة وان كان الفاظه قليلة ولانه Incomplet; va jusqu'à la lettre ن, article نواجد

378.

N° 3119. — Petit glossaire arabe-turc sans commencement ni fin. Premier article وجب, dernier انبات

(') Je dois l'indication précise de l'année où mourut al-Rāzi à l'obligeance bienveillante de M. le prof. Ahlwardt. Cf. mes *Manuscripts arabes* etc. p. 53, note 1.

379.

N° 3397. — Contient.

1) الشذور الذهبية والقطع الاجدية فى اللغة التركيبية Grammaire et glossaire turc par Muḥammad b. Ṣālih. Le même Cureton-Rieu, p. 693; Pertsch, N° 354.

2) مختصر فى الاعراب Par Abu-l-Ġais-al-Anṣārī † 626. Cet abrégé est plus connu sous le titre de علم العروض فى اندلسية; cf. Pertsch, N° 359.

3) Un petit poème arabe avec paraphrase turque en vers. Premier vers:
انا المطلوب فاطلبنى تجدى , فان تطلب سوائى لم تجدى
Le même chez Pertsch, N° 3,18 (vol. I, p. 26).

V. Métrique.

380.

N° 3185. — الاشارات الحائزة لشرح حل الرامة Gloses au commentaire de la Ḥazraġijja intitulé حل الرامة (*) par Muḥammad b. Aḥmad al-Izniki Waḥjizâdeh. Premiers mots : وبعد وضع الميزان وقاية لعباده من الخسران ... وبعده فيقول العبد الضعيف محمد بن احمد الازنيقي المدعو بوحى زاده لما اردت فى اوائل عمري تحصيل على العروض والقوافى اخترت حل الرامة من الكتب الدائرة بين الطالبين فكتبت عليه بعضا من الغوايد وسميتها بالاشارات الخ Copié en 1041.

VI. Rhétorique.

381.

N° 3216. — القسم الثالث من الكتاب فى على المعانى والبيان La troisième partie du مفتاح العلوم de Abu Ja'qûb Jûsuf b. Muḥammad al-Sakkâki † 626. Cf. Loth, N° 846. Belle copie collationnée, de l'an 1024.

382.

N° 3161. — تلخيص المفتاح Par al-Kazwîni † 739. Pour la littérature voir Pertsch, N° 2779; Derenbourg, N° 227,1. Couvert de gloses. Copié en 777.

383.

N° 3049. — [شرح المطول] شرح تلخيص المفتاح | Commentaire sur le précédent par al-Taftâzâni † 792. Cf. Loth, N° 852; Derenbourg, N° 229.

(*) Cf. Ahlwardt, N° 478, et sur la Ḥazraġijja Pertsch, N° 362.

384.

N° 3173. — Le même.

385.

N° 3505. — Le même. Bel exemplaire, auquel il manque cependant quelques feuillets à la fin.

386.

N° 3231. — حاشية السيّد على المطوّل Glosses de al-Ġurġâni † 816 à l'ouvrage précédent. Cf. Loth, N° 861; Derenbourg, N° 230.

387.

N° 3149. — Le même ouvrage. Sans commencement. Joli manuscrit, copié en 853. Souscription : فرغ من تحرير هذه الحواشى الشريفة السرفمة (الشربفيّة) حفت بالانوار القدسيّة فى عشر من ثانى الجماد من سنة ثلاث وخسين وثمانماية

388.

N° 2969. — 266 feuillets مختصر شرح تلخيص المفتاح Le commentaire abrégé de al-Taftâzâni sur le Talhîṣ. Cf. Pertsch, N° 2781; Derenbourg, N° 231.

389.

N° 3085. — Le même.

390.

N° 3110. — Contient :

1) Le même ouvrage que les deux numéros précédents. Glosses marginales. Copié en 1040.

2) Fragments de glosses au précédent.

3) كتاب عصام الدين C'est à dire commentaire de 'Iṣâṃ-al-dîn al-Isfârâini † 943 sur le petit traité de Abu-l-Ḳâsim al-Samarḳandi (9e siècle) sur la استعارة Cf. Pertsch, N° 2799-2802. Premiers mots : يقول العبد عصام الدين بن محمد ان احسن ما يّزاد به النعم الوفيّة ويدفع به البليّة فى البكرة والعشيّة الحمد لواهب العطية اى عطيه او العطية المعهودة والصلوة على خير البرية اى جميع المعهودة النح البرايا او البرية المعهودة النح Le même plus bas N° 453,1. Copié en 1059.

391.

N° 3027. — 233 feuillets شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم Commentaire de al-Ġurġâni † 816 sur la 3e partie du Miftâḥ de al-Sakâki. H. Kh. VI, 17 lui donne le titre de المصباح Cf. Flügel, I, 219; Derenbourg, N° 206. Souscription نجز الفراغ من تاليفه اواسط شوال من سنة ثلث وثمانماية Beaucoup de glosses.

392.

N° 2967. — Gloses de al-Ġurġāni حواشى السيّد الشريف على شرحه للمفتاح قولہ اللہم یا اللہ Cf. H. Kh. VI, 17, l. 2. Premiers mots : تمت كتابة حواشى السيد الشريف على شرحه للمفتاح عند البصريّة

393.

N° 3098. — Par Šams-al-dīn al-Nakīsarī, qui doit avoir vécu dans le 8e siècle. Le الأيضاح de al-Ḳazwīni est beaucoup plus rare que le Talḥīṣ. Cf. Pertsch, N° 2786. Premiers mots : الحمد لله الذى اعلى منازل العلماء (1) فى سماء المعانى.... قال الشيخ.... شمس الملة والحق والدين النكيسارى.... اما بعد فان اشرف المطالب واكمل المعارف هو العلم الباحث عن اسرار التنزيل والكشف عن استار التفسير والتاويل.... وعلم البلاغة من بين العلوم مستبد باستخراج دُرّة.... والكتب المولفة فى هذا الفن كثيرة.... لكن كتاب الأيضاح للامام.... جلال الدين القزوينى.... كتاب كثير الفوائد النح.... وهو وان كان كالشرح للتدخيص لكن فيه من المعضل العويص يحتاج الى ما يروض منه ما كان صعب الامتناع.... فارت ان اعلم له شرحا وافيا يحل عقد مشكلاته النح.... قال المصنف.. بعد ذكر الخطبة مقدمة فى الكشف اقول قد رتب المصنف الكتاب على مقدمة وثلاث فنون وجعل المقدمة A la fin du commentaire sur le 1er فن il y a une note, de laquelle il résulte que le manuscrit fut copié en 765 à Iznik. Le manuscrit est incomplet à la fin. Le 2e فن n'est pas fini.

394.

N° 3051. — Ce manuscrit acéphale contient un commentaire sur le قسم المعانى d'un ouvrage de rhétorique, qui est probablement le Talḥīṣ al-Miftāḥ de al-Ḳazwīni. Le commentaire doit être postérieur au المطوّل de Taftāzāni et à al-Bābarti (2) (البايرتى) † 786, cités à plusieurs reprises. Au feuillet 6^b on lit:

الباب الثانى احوال المسند اليه اى الامور العارضة من حيث انه مسند اليه
الباب الثالث احوال المسند اما تركه وانما قال فى المسند اليه حذفه النح
الباب الثامن فى الايجاز والاطناب والمساواة قال الكسانى (?) اما الايجاز والاطناب
فلكونهما نسيبين اى من الامور النسبية التى يكون تعقلها بالقياس النح
وقول الحاسى (?)
Derniers mots de l'ouvrage commenté:

وننكر ان شينا على الناس قولهم ولا ينكرون القول حين نقول يصف رياستهم ونفاز حكمهم ورجوع الناس فى المهمات اليهم..... قولهم يكونان متقاربين فلماذا قال ويقرب منه والله اعلم النح

(1) D'après H. Kh. I, 510, l. 1-2 tel serait le commencement du commentaire de Šadr-al-Harawī (Ḥaidar b. Muḥammad al-Ḥuwāfi) † 820. H. Kh. (ibid. l. 6) connaît une حاشية الأيضاح composée par notre Šams-al-dīn et intitulée

(2) Cf. H. Kh. II, 409, l. 10-11.

Souscription : لله الحمد على توفيقه لاتمام تحرير شرح قسم المعانى وبه استعين على
الشروع فى الفن الثانى

395.

N° 3398. — Contient :

1) حاشية ابراهيم بن محمد بن عربشاه الاسفراينى عصام الدين على الغوايد الضيائية
Gloses de 'Iṣām-al-dīn-al-Isfarā'ini † 943 au الغوايد الضيائية de Ġāmi.
Cf. Pertsch, N° 260.

2) Commentaire, sans préface, sur la première partie d'un ouvrage de rhé-
torique; ce sont probablement les gloses de Maulānā-zādeh al-Huttāi الحتائى
(on الخطائى) au المختصر فى المعانى de al-Taftāzāni. Cf. Loth, N° 886 et Derenbourg,
N° 227,3. Premiers mots : نحمدك اللهم على ما اعطينا من سوابغ النعم وبوالغ الحكم
ونصلّى على نبيك الومادى للعرب و العجم على وجه اكمل واتم قوله نحمدك آثر الحمد على
الشكر لان الحمد يعم الفضائل والغواضل والشكر يختص بالاخير النج Copié en 1058.

396.

N° 3400. — Contient :

1) (5 pages) شرح الاسلام هروى على المختصر من المعانى Ce sont en effet les
gloses de al-Harawi à la préface du commentaire abrégé de al-Taftāzāni sur
le Talhīṣ-al-Miftāḥ; cf. Derenbourg, N° 227,1. Premiers mots: نحمدك انما اختار
الحمد على الشكر مع ان المتبادر من العبارة ان المحمود عليه هنا شرح الصدر وتزوير القلب
النح شرح صدورنا الى اخره الظاهر ان المراد بشرح صدور تزوير القلب

2) Gloses au al-Muḥtaṣar de al-
Taftāzāni par le même al-Harawi, petit-fils de l'auteur. C'est ce qui résulte de la
souscription, qui porte ce qui suit : هذا آخر ما قصدنا ابراده من الغوايد اللطيفة النح
على شرح التلخيص المسمى بالمختصر فى فن المعانى والبيان المنسوب الى جدى لا زال
Cf. Derenbourg, N° 227,2. Premiers mots: الحمد
لله اعلم ان هذا الاخبار عن الحمد اما باعتبار ان يجعل لانشاء الحمد كما ان صيغ العقود
اخبار فى الاصل النج

3) كشف الوافية فى شرح الكافية Par Muḥammad b. 'Umar al Ḥalabi
† c. 855. Cf. plus haut N° 299.

VII. Philosophie, Logique, Dialectique.

397.

N° 2982. — شرح الهداية الاثيرة Commentaire sur les deux derniers chapitres
de la الحكمة فى الهداية de Atīr-al-dīn al-Abahri † c. 660 (1) par Maulānā-

(1) Cf. sur la date de sa mort P. de Jong, *Catal. cod. or. bibl. acad. reg. scient.* p. 155, n. 1.

zâdeh (Aḥmad b. Maḥmūd al-Harawī الخرزىانى), auteur du 8e siècle. Cf. Loth, N° 494 et Pertsch, N° 1217,2. Copié en 840.

398.

N° 3260. — شرح الايساغوجى Commentaire sur l'Isagoge de Atîr-al-dîn al-Abahri par Ḥusâm-al-dîn al-Kâti † 760. Cf. *Cataloghi dei codici orientali* p. 20; Pertsch, N° 1171,2; Derenbourg, N° 639,3.

399.

N° 3197. — Contient :

1) حاشية السرورى على شرح الايساغوجى I) Gloses au précédent par [Muṣṭafâ] b. Ša'bân al-Surûri † 969 ('). Premiers mots : الحمد لله الذى جعل المنطق اما بعد فيقول العبد سرورى ابن شعبان ما كان بعض الاخوان شارعا خاصة الانسان فى المنطق بالاذعان اراد من الداعى الراجى حواشى لشرح ايساغوجى فجمعت من الحواشى والشروح ما يفيد التوضيح فى المشروح اعلم ان لكل علم ماهية وموضوعا وغاية لا بد لمن يريد الشروع فيه ان يتصور ماهيته قال الحمد لله الواجب وجوده اقول الحمد هو Le même chez Flügel, II, 604-605.

شرح الايساغوجى للكاتب 2)

400.

N° 3010. — حاشية السرورى على حسام كاتى Les mêmes gloses de al-Surûri.

401.

N° 3124. — شرح الايساغوجى Par Šams-al-dîn Muḥammad al-Fanârî † 834, connu aussi sous le titre de الفوائد الفنارية Premiers mots : جدا لك اللهم على ما تحصت لى من منح عوارف الافاضل وخلصتنى من محن عواصف الغضابل اما بعد فلما لم ينفعنى التعلل بلعلّ وعسى عن اقتراح اخ لى فى كل صباح ومسا ان اكتب فوايد لاثقة بمطالعة الاخوان لفراید الرسالة الاثيرة فى الميزان شرعت فيه غدوة Cf. *Cataloghi dei codici orientali* p. 20; Pertsch, N° 1178; Derenbourg, N° 633,1. Copié en 880.

402.

N° 3482. — Contient :

- 1) شرح الايساغوجى Par Ḥusâm al-dîn al-Kâti. Cf. plus haut, N° 398.
- 2) Le texte de l'Isagoge.
- 3) اوراق لاعراب ديباجة المصباح Le commentaire anonyme sur la préface du Miṣbâḥ fi-l-naḥw, dont il a été question plus haut, N° 359,2.

(') H. Kh. I, 504, l. 10.

403.

N° 3542. — Contient :

1) حاشية البردعي على حسام كاتى Gloses de al-Barda'î, † vers 927, au commentaire de al-Kâti. Cf. Pertsch, N° 1171,3; *Cataloghi dei codici orientali* p. 20; Derenbourg, N° 633,3. Copié à Damas en 1000.

2) حاشية محيي الدين تاليج على حسام كاتى Gloses au même commentaire de al-Kâti par Muḥji-al-dîn Tâliġ ('). Cf. Aumer, N° 672,2; *Catal. Lugd.* III, 365. Premiers mots : الحمد لله رب العالمين قال الحمد لله الواجب وجوده أقول افتتح تمت الحاشية الجلييلة المسماة بمحيى Souscription: شرح ايساغوجي المسمى بحسام كاتى Copié en 1023.

3) قول احمد حاشية على الفنارى Gloses de Kul-Aḥmad au commentaire sur l'Isagoge de al-Fanâri (cf. plus haut N° 401). Voir H. Kh. I, 504, l. 1; Dorn, p. 73; Derenbourg, N° 633,2. Premiers mots : جدا لك اللهم على ما منحت به على من معارف الافاضل اما بعد فلما كانت الفوايد الفنارية مشتملة اليه احمد بن الشيخ عبد اللطيف Copié en 1023 par

احمد بن الشيخ عبد اللطيف Copié en 1023 par
4) حاشية برهان الدين على الفنارى Autres gloses au commentaire de al-Fanâri, composées par Burhân-al-dîn b. Kamâl-al-dîn et connues aussi sous le titre de الغرايد البرهانية Cf. plus bas N° 413,2; Aumer, N° 897, feuillet 81. Copié en 1024.

404.

N° 3473. — Contient :

1) Commentaire de Kuṭb-al-dîn Maḥmûd al-Râzi al-Taḥtâni † 766 sur le مطالع الانوار de Sirâġ-al-dîn al-Urmawi † 682. Cf. Pertsch, N° 1184; Loth, N° 524. Beaucoup de gloses. Manuscrit ancien (9e siècle?).

2) Un petit traité en ture sur les pierres précieuses, intitulé جواهرنامه 5 pages.

405.

N° 3227. — Gloses de al-Ġurgâni † 816 au لوامع الاسرار de al-Râzi. Cf. Pertsch, N° 1184; Loth N° 525; Derenbourg, N° 642. Premiers mots : قال وحيد زمانه اليه الحمد لله فيّاض ذوارف العوارف الفيّاض الوهب مسن فاض الماء فيضا و فيضومة Gloses marginales tirées de Sajjîd Ali (al-'Aġami; cf. Loth, N° 528).

406.

N° 3243. — Gloses anonymes aux gloses précédentes. Premiers mots : بسم الله قال الفيّاض الوهب اه هذا التفسير يحتمل على معنيين احدهما ان الفيّاض

(¹) Ou التالشي Cf. H. Kh. I, 503.

ههنا مستعار لمفهوم الوهاب النج Les mêmes (?) *Cataloghi dei codici orientali*, p. 25. Plusieurs autres gloses aux gloses de al-Ġurgâni sont énumérées chez H. Kh. V, 595, Loth, N° 528-530 et *Catal. Lugd.* III, 373. Ecriture très-fine.

407.

N° 3480. — Contient :

- 1) Autres gloses anonymes aux gloses de al-Ġurgâni. Premiers mots : قوله الفيض الوهاب آة اعلم ان الفيض ههنا منقول عن معناه اللغوى النج
- 2) Fragment de gloses à un commentaire sur un abrégé de jurisprudence. Copié en 952.
- 3) Quelques remarques sur des passages du الكشاف de Zamahšari.
- 4) Gloses à un commentaire sur la سورة الملك

408.

N° 3242 — تحرير القواعد المنطقية شرح الرسالة الشمسية Commentaire de K u t b - al-dîn Maḥmûd al-Râzi † 766 sur la Šamsijjah de al-Kâtibi † 693 (*). Cf. Pertsch, N° 1186; Loth, N° 503; Derenbourg, N° 619,2. Copié en 812.

409.

N° 3237. — Exemplaire acéphale du même. Assez ancien.

410.

N° 3164. — حاشيد السيد الشريف [على القطبي] Gloses de al-Ġurgâni † 816 à l'ouvrage précédent. Cf. Pertsch, N° 1189; Loth, N° 507; Derenbourg, N° 639,1 et une édition de Constantinople sans date.

411.

N° 3510. — Les mêmes.

412.

N° 3218. -- Exemplaire acéphale et sans fin des mêmes.

413.

N° 3539. — Contient :

- 1) Gloses de Karaġa Aḥmad † 854 قرجه احمد (*) au commentaire de K u t b - al-dîn al-Râzi. Cf. H. Kh. IV, 77. Premiers mots مرتبة على مقدمة (*)

(*) Ou 675. Cf. H. Kh. V, 200, l. 8 et IV, 76.

(*) D'après une inscription au feuillet 1^a قرجه احمد لقطب الدين مع برهان الدين

(*) Lacune.

وثلت مقالات وخاتمة لم قال ورتبته ولم يقل وجعلته او حصرته او دونته او الفتة فنقول لان الترتيب مقول بالاشترك الخ اما المقدمة ففي ماهية المنطق الخ وفيه Copié en 970. نظر لانه يلزم ان يكون الشيء ظرفا لنفسه الخ

2) Par Burhân-al-dîn b. Kamâl-al-dîn b. Hamîd. Cf. plus haut N° 403,4. Copié en 991. Premiers mots : الحمد لله الذى زين الالهام باكتساب التصور والتصديق

414.

N° 3399. — Contient :

1) Fragment d'un commentaire sur la الرسالة الوضعية de 'Aqûd-al-dîn al-Îgî + 756. Cf. Pertsch, N° 1213. Premiers mots : المقدمة اللفظ قد يوضع لشخص بعينه كما اذا تصور ذات زيد ووضع لفظ زيد بازائه الخ

2) Par Hâlid al-Azhari + 905. Cf. plus haut, N° 353,2.

415.

N° 3454. — Contient :

1) رسالة في اثبات الواجب Par Muḥammad b. As'ad al-Dawwâni al-Siddîki + 908. C'est la الرسالة القديمة ; cf. H. Kh. III, 360, l. 4. Premiers mots : سبحانك سبحانك ما اعظم شانك وبعد فيقول الفقير... محمد بن [سعد الدوانى الصديقى قد حررت في هذه الرسالة وجوه براهين اثبات الواجب على ما اورده ائمة الحكمة La même à Leiden, *Catal. Lugd.* III, 381.

2) فوايد شريفة كافيه ونكات لطيفة وافيه في حل رسالة اثبات الواجب Commentaire sur la précédente, composée d'après H. Kh. III, 360, l. 8-9 par Mulla al-Ḥanafi.

3) Commentaire sur la Risâla de Šams-al-dîn Muḥammad al-Samarḳandi + c. 600 par Kamâl-al-dîn Mas'ûd al-Sirwâni-al-Rûmi, auteur du 9e siècle. Premiers mots : المنة علينا من من عليه لو اهب افضل النعم الذى هو نعمة العقل وذلك الواهب هو الله تعالى ولو اردف المصنف Cf. Pertsch, N° 2809,1 et plus haut N° 121,2. Copié en 1082.

4) Gloses au commentaire précédent par 'Imâd-al-dîn Jaḥja b. Aḥmad al-Kâsî auteur du 10e siècle. Cf. Pertsch, N° 2809,2 et plus bas N° 420,2. Premiers mots : قال المنة علينا اقول سلك طريقة العمل بالحديث Copié en 1082. معنى لا لفظا لان حقيقة الحمد عند المحققين اظهار الصفات الكمية الخ

416.

N° 3137. — Commentaire sur la Risâla de al-Samarḳandi par Kuṭb-al-dîn al-Gilâni. Cf. H. Kh. I, 209, l. 8; Aumer, N° 664, IV; Fleischer, p. 351. Premiers mots : الحمد لله الذى هداانا الى سواء السبيل

وارشدنا في اقتناء الغضايل الخ..... وبعد فهذه حواشى كتبناها للرسالة الموسومة بآداب البحث الخ..... قال هذه رسالة في آداب البحث يحتاج اليها كل متعلم..... Copié en 836.

417.

N° 3089. — Contient :

1) شرح رسالة السمرقندى في آداب البحث Par K̄uṭb-al-dīn al-Gīlāni. Cf. le N° précédent.

2) شرح رسالة السمرقندى Par Mas'ūd al-Širwāni al-Rūmi. Cf. le N° 415,3.

418.

N° 3162. — Contient :

1) شرح رسالة السمرقندى في آداب البحث Par Mas'ūd al-Širwāni al-Rūmi.

2) حاشية على شرح رسالة السمرقندى Gloses de 'Imād-al-dīn al-Kāsi au N° 1. Cf. plus haut N° 415,4.

3) حاشية على شرح رسالة السمرقندى Autres gloses au commentaire de Mas'ūd, composées d'après H. Kh. I, 207-208 par al-Dawwāni : 908. Cf. Aumer, N° 664, III. Premiers mots : **قال املص المنة لواهب العقل عدل عما هو المشهور وهو الحمد لله واحمد الله وغير ذلك مما هو مشتمل على لفظ الحمد لله تنبيها وشارة الى انه يكفى في التمجيد ذكر كلام يدل على اظهار صفة من صفات الكمال الخ**

419.

N° 3199. — Gloses de Šāh-Husain aux gloses de 'Imād-al-dīn al-Kāsi. Cf. H. Kh I, 209, 1. 3; Pertsch, N° 2809,3 et Aumer, N° 664, II. Premiers mots : **قوله سلك طريق العمل آه اعلم ان من داب المصنفين ان يبتدوا في اول تصانيفهم** Les marges couvertes de gloses. Copié en 1080.

420.

N° 3450. — Contient :

1) **قوله كمال على الخيالى** Gloses de Karā Kamāl (Kamāl-al-dīn Isma'īl al-Karamāni, auteur du 9e siècle) aux gloses de al-Hajāli au commentaire de al-Taftāzāni sur les العقائد النسفية Cf. Loth, N° 396. Premiers mots : **الحمد لذي المن والاحسان الخ..... قال..... الخيالى قال الشارح التحرير..... بعد ما تيمن بالتسمية الحمد لله أقول في تعقيب التسمية بالتمجيد اقتداء بأسلوب الكتاب الخ** Copié en 933.

2) Gloses de al-Kāsi au commentaire de Mas'ūd al-Širwāni al-Rūmi sur la رسالة في آداب البحث de al-Samarqandi; cf. plus haut N° 415,4.

3) Gloses de al-Dawwāni au même commentaire de Mas'ūd al-Rūmi; cf. plus haut N° 418,3.

4) Gloses ou commentaire d'un ouvrage, que je n'ai pu déterminer. Je n'en ai noté que les premiers mots, qui portent ce qui suit: **قوله اعلموا ان الاحكام الشرعية آة اعلم ان للحكم معانٍ منها الوقوع ومنها الايقاع التي**

VIII. Géographie

421.

N° 3521. — Sous le faux titre **خريدة العجايب**, ce manuscrit contient la géographie (**كتاب مسالك الممالك**) de al-Iṣṭahri, comme l'avait bien deviné M. de Goeje. Cf. le Mémoire de ce savant dans le *Zeitschrift der deutsch. morgenl. Gesellsch* v. XXV, p. 42-43.

IX. Astronomie

422.

N° 2953. — Ce manuscrit sans titre contient la description des étoiles fixes (**كتاب الكواكب الثابتة**) par Abd-al-raḥmân b. 'Umar al-Ṣûfi † 376. L'ouvrage est bien connu grâce à la traduction de M. Schjellerup (St. Pétersbourg 1874). Cf. mes *Manuscripts arabes* etc. N° 185. Au texte de al-Ṣûfi précède une urġûza sur les étoiles par le fils de l'auteur, Abû Ali. Elle commence ainsi :

بِسْمِ اللّٰهِ الْعَادِلِ الْمَوْحِدِ ،، الخالق البارئ العزيز الصمدى
وبعده فافضل السلام ،، على النبى سيد الانام

.....

هذا مقال لابى على ،، نجل ابى الحسن الصوفى
فى صفة النجوم والافلاك ،، منشأة لملك الاملاك
لملك الامة شاه شاه ،، احي (١) المعالى فخر دين الله

.....

يا سايلى عن فلك الكواكب ،، وما الذى يتكوى من العجايب

Derniers vers :

فهذه الكواكب اللواتى ،، نجدها فى كتب الروات
مسطورة القابها معروفه ،، ماخوذة من علماء الكوفه
وبعضها من علماء الشام ،، و من سواهم من ذوى الافهام
و فى السماء غيرهن انجر ،، ما سمعت القابهن عنهم
يعرفها الاعراب بالمتوله (٢) ،، يعنونها متروكة مردوله
يذكرها والدنا فى كتبه ،، فلينتجها من نددت من اربه

(١) Lisez ابى

(٢) Sur la marge بالسحوله

nombreuses gloses, qui donnent tantôt des passages omis par le copiste, tantôt des additions au texte de l'ouvrage. Plusieurs fois on y trouve le nom *turc* des plantes décrites dans le texte, d'où on pourrait peut-être conclure que le glossateur était d'origine turque. Les gloses paraissent être assez anciennes, quoique beaucoup moins anciennes que le texte, qui remonte à l'an 642. Le manuscrit est orné de beaucoup de très-beaux dessins coloriés des plantes. Sur le feuillet 141^a on trouve en outre un dessin représentant trois personnes, savoir Dioscoride, entouré d'Aristote et de Luḳmân ('). Ce manuscrit est peut-être le plus précieux de toute la collection et mériterait bien une étude spéciale. Souscription : تمت مقالات ديسقوريدس الحكيم الذى كان من اهل... فى هيبولى علاج الطبّ وهو آخر الكتاب وكتب عبد الله بن عبد الله بن عبد الله (٢) بخطه ونزوه حامدا لله ومصليا على نبيه وسلم فرغ من نسخه يوم الخميس سبع عشر ذى الحجة من سنة اسى واربعين وستماية

425.

N° 3541. — 221 feuillets in 8°. Volume dépareillé et acéphale d'un commentaire sur le Kânûn de Ibn Sîna. Il manque un feuillet au commencement et plusieurs à la fin. Premiers mots : البحث الاول فى اختلاف الحيوانات (٣) ... ضاء انك قد عرفت مما قلنا فى شرحنا للكتاب الاول من كتب القانون Le texte d'Avicenne est précédé toujours par les mots : قال الشيخ ; ensuite vient le commentaire auquel précède le mot الشرح Cf. par exemple au feuillet 218^b : قال الشيخ رحمه تشریح الرحم الى قوله من الدم الشرح قد علمت ان يكون الانسان ونحوه بالموالد ادما يمكن ان يكون شرح تشریح Sur la tranche on lit les mots : شرح تشریح et, à gauche de cette note, en caractères à demi effacés : كتاب شرح تشریح القانون En comparant avec ce qui précède H. Kh. IV, 497 et Nicoll-Pusey p. 161 je crois pouvoir affirmer que notre manuscrit est un volume du commentaire sur le Kânûn par Ibn-al-Nafis al-Karîsi † 687. Le manuscrit est assez ancien et pourrait bien remonter au 9e siècle.

XI. Sciences occultes.

426.

N° 3244. — Ce manuscrit contient un ouvrage assez volumineux sur la science du الرمل. J'en ignore l'auteur. Le titre porte ce qui suit : كتاب فيه علم الرمل.

(¹) Les noms sont inscrits par la main du glossateur.

(²) Les mots soulignés sont des corrections. Le texte original a été biffé au grattoir. Le but de cette falsification m'échappe.

(³) Effacé.

منسوبة النقل إلى مشايخ عديده من غريب وديع احكامها ويشتمل أيضا على كتاب حليس (١) الثعلبي جميعه وفيه تساكين غريبه واحكام عجيبه بما عنى الحكماء بجمعه الحمد لله الذى خلق الاشياء بقدرته أما بعد جد : Préface والله الموفق وبه العون الله والثناء عليه . . . لما رايت الناس يكوضون فى علم الرمل حوضا وخبطوا فيه عشواء . . . عن لى ان اشرحه شرحا شافيا وايمنه بياننا كافيا ومما دعانى إلى تاليفه وجلنى على تعريفه ما ورد به الخبر وجاء به الأثر عن الصحابة الكرام عن النبى (٢) . . . فلما رأيت هذه الروايات التى وردت فى الخط مع معرفتى باصوله وقروعه وجميع معانيه وحفظى له من كل وجه وما اطلعت عليه من وضع وقول من قال ومن قارب الصواب او بعد عنه ولم اترك شيئا من حفظ هذا الرمل الا وقد الفته فى هذا الكتاب من خط الرمل فى اخراج الضماير والالوان وجميع ضماير الانسان فى كل امر وشان باثار صحيحة عجيبه وبراهين قريبة تاليف الشينج الاجل عبد الله بن هارون السوسى عن ابى سعيد خليفه الطرابلسى بن فرجون وجليس اليمانى والياس الهمدانى وابى عبد الله الزناتى وابى الخير وابى معشر وابن محفوفه وطمطم الهندى وهم شيوخ اهل الأثر وعنهم روى وسطر Copié en 873. والحمد لله حق حده وصلعم هذا كتاب جليس الثعلبي فى علم خط الرمل الح

XII. Encyclopédie.

427.

N° 3228. — كتاب تعليم المتعلم شرح Par Ibn Isma'il, qui le dédia au sultan Murâd III en 996. Cf. H. Kh. II, 325, et sur l'ouvrage de al-Zarnûgî Pertsch, N° 159,2. Copié en 1052.

428.

N° 2952. — 3 volumes كشف الظنون عن اسامى الكتب والغنون Par Haġi Khalfa. Le 1er volume comprend les lettres ا—ت, le 2e ث—ض, le 3e ب—ط. Sans date.

XIII. Recueils de traités hétérogènes.

429.

N° 3503. — Contient :

- 1) مختصر الغزوى فى العبادات Cf. plus haut N° 217.
- 2) تعليم المتعلم طريق التعلّم Par al-Zarnûgî; cf. plus haut N° 427.

(١) Plus bas, dans le texte ce nom est écrit جليس

(٢) Suivent plusieurs hadit sur le الرمل

430.

N° 3376. — Contient :

- 1) Anonyme. Le même plus haut N° 359,2. اوراق لاعراب ديبلجة المصباح
- 2) Copié en 1078 بمقام قصبة نمچه تعليم المتعم طريق التعم

431.

N° 3192. — Contient :

- 1) تعليم المتعم طريق التعم
- 2) شرح مقدمة الصلوة للغنارى Par Tâskepri-zâdeh † 968; cf. plus haut N° 242,1.

432.

N° 3144. — Contient :

- 1) شرح كتاب تعليم المتعم Par Ibn Isma'il; cf. plus haut N° 427. Copié en 1058.
- 2) شرح قواعد الاعراب Par Hâlid b. Abdallah al-Azhari † 905. Connu aussi sous le titre قواعد الطلاب للطلاب. Cf. plus haut N° 353,2.

433.

N° 3467. — Contient :

- 1) تعليم المتعم طريق التعم
- 2) رسالة ايها الولد Par al-Ġazzâli; cf. plus haut N° 242,2.
- 3) تحفة الملوك Par al-Râzi; cf. plus haut N° 239,2.

434.

N° 3504. — Contient :

- 1) مقدمة الغزنوى في العبادات Copié en 1043; cf. plus haut N° 217.
- 2) Commentaire sur les vers du تعليم المتعم par un certain Hasan b. Abdallah al-Faḡîr. Premiers mots : الحمد لله رب العالمين النح ويعد فان العبد الضعيف الحقير حسن بن عبد الله الفقير عفى عنه يقول ما رأيت في طلاب العلم جهدا عظيما في طلب العلم واكثر ميلهم الى تعليم المتعم . . . اردت ان اشرح لهم شرحا يفتح ابواب مغلقاته النح Copié en 1044.
- 3) تعليم المتعم طريق التعم Copié en 1043.
- 4) Quelques pages de vers détachés en honneur de la science, avec traduction turque.

435.

N° 3428. — Contient :

- 1) قصيدة بدء الامالى Par Sirâġ-al-dîn Ali b. Utmán al-Ûsí (6e siècle). Cf. Ahlwardt, N° 335; Pertsch, N° 667.

- 2) مقَدِّمة الغزنوي في العبادات Copié en 1098.
- 3) تعليم المتعلم طريق التعلم
- 4) رسالة لترغيب الناس المتعلمين الى العلم والعمل Par Muḥarrim b. Muḥammad b. Jazīd al-Kastamūni. Divisé en 10 مطلب. — 21 pages.

436.

N° 3378. — Contient :

- 1) قصيدة بدء الامالى Avec traduction turque.
- 2) شرح تعليم المتعلم Par Ibn Isma'īl; cf. plus haut N° 427. Copié en 1056.
- 3) الجزرية في التجويد Avec un court commentaire anonyme, sans préface.
Premiers mots : ... قال الشيخ ... ابن الجزرى يقول راجى عفو رب سامع ...
الحمد لله ... الرجاء الطمع فيما يمكن حصوله والعفو الصفع عن الذنب Copié en 1065.
- 4) متن الجزرية في التجويد Cf. plus haut N° 60.

437.

N° 3474. — Contient :

- 1) Fragment d'un traité de jurisprudence en ture.
- 2) باب شروط الصلوة وهى Celui qui commence par les mots : شروط الصلوة وهى
ثمانية Le même N° 215,5.
- 3) تعليم المتعلم طريق التعلم Copié en 994.
- 4) الآجرومية في النحو

438.

N° 3417. — Contient :

- 1) الشافية Par Ibn-al-Ḥāgīb; cf. plus haut N° 315. Copié en 1055.
- 2) عقائد النسفى Cf. plus haut N° 122,1. Copié en 1055.
- 3) فقه كيدانى Cf. plus haut N° 205.
- 4) الاعراب عن قواعد الاعراب Par Ibn Hisām. Copié en 1049.
- 5) تعليم المتعلم طريق التعلم
- 6) La 1ère partie d'un petit glossaire arabe-ture, disposé d'après les matières.
- 7) Un petit conte parénétiq en ture et quelques notices en arabe et en ture. Copié en 1053.

439.

N° 3466. — Contient :

- 1) منية المصلّى وغنية المبتدى Cf. plus haut N° 206. Copié en 1061.
- 2) المضبوط (حواشى المقصود) Par Jûsuf b. Abd-al-Malik b. Baḥşâjes
بخشايش cf. plus haut N° 334.
- 3) شرح ديباجة ضوء المصباح Le même que le N° 275.

440.

N° 3404. — Contient :

- 1) منار الانوار (في اصول الفقه) Par Ḥāfiẓ-al-dīn al-Nasafī † 710. Cf. plus haut N° 133.
- 2) تلخيص المفتاح Par al-Kazwīni; cf. plus haut N° 382.

441.

N° 3418. — Contient :

- 1) الرسالة الاثيرة في المنطق L'Isagoge de Atīr-al-dīn al-Abahri. Cf. plus haut N° 398.
- 2) الاعراب عن قواعد الاعراب Par Ibn Hiśām; cf. plus haut N° 438,4.

442.

N° 3502. — Contient :

- 1) مختصر منار الانوار Abrégé du منار الانوار de al-Nasafī † 710 par Ṭāhir b. al-Ḥasan b. 'Umar b. Ḥabīb [al-Ḥalabī † 808 : cf. H. Kh. VI, 124]. Premiers mots : طاهر بن الحسن ... اجد الله عز وجل على نعمه قال افقر عبد الله ... وبعد فاني استخرت الله في اختصار مختصر في اصول الفقه الامام ابي حنيفة انتقيته من مصنف الشيخ حافظ الدين ابي البركات عبد الله بن محمد النسفي وغيره ... قال العلماء اصول الشرع الكتاب والسنة والاجماع والقياس Un commentaire sur cet ouvrage chez Pertsch, N° 932 et plus haut N° 142,2.
- 2) متن الآجرومية
- 3) شرح الآجرومية Par Abu Zaid Abd-al-Raḥmān b. Ali al-Makūdi † 804; cf. H. Kh. VI, 73; Aumer, N° 726. Premiers mots : ... قال الشيخ السخ الحمد لله الذي نور قلوبنا بمعرفة الادب وشرح صدورنا بالفهم اسرار لسان العرب النخ Copié en 1043.

443.

N° 3464. — Contient :

- 1) ملتقى البحر Par Ibrahim b. Muḥammad al-Ḥalabī † 956. Cf. plus haut N° 189. Copié en 1056.
- 2) رسالة في تعارض البيئتين Par un ḥaḍī anonyme.
- 3) قصيدة مثلث قطرب Par Kuṭrub † 206; cf. Pertsch, N° 410.
- 4) ملجأ القضاة عند تعارض البيئات Par Ḡānim b. Muḥammad al-Baḡdādi; cf. plus haut N° 254,2.

444.

N° 3413. — Contient :

- 1) مختصر في علم العروض (= الاندلسية) Par Abu-l-Ḡaiś-al-Anṣārī al-Andalusi † 626; cf. Pertsch, N° 359 et plus haut N° 379,2.

2) دقايق الحقايق Par Ibn-Kamâl-Pâsâ † 940; en ture. Cf. H. Kh. III, 232; Flügel, I, 130.

3) نصاب الصبيان Le glossaire arabe-persan de Farâhi; cf. Pertsch, *Persische Handschriften* N° 3,2.

445.

N° 3443. — Contient :

1) عوامل الجرجانى Copié en 1058.

2) المصباح فى النحو Par al-Muṭarrizi; cf. plus haut N° 262.

3) Un petit traité anonyme sur les امور الآخرة Divisé en 41 chapitres. Premiers mots : الحمد لوليّه والصلوة على نبيّه اما بعد وقد جاء فى الخبر ان الله خلق اعضاء
Voici les titres de quelques chapitres : شجرة فى الجنة من النور ولها اربعة اعضاء
ذكر جواب الروح (6) ذكر ملك الموت (5) تخليق الموت (4) ذكر الملائكة (3) فى تخليق آدم (2)
ذكر اهل الجنة (41) الحور والجنة (40) Cf. *Notices sommaires* N° 143,2.

446.

N° 3108. — Contient :

1) Un fragment d'un glossaire de termes techniques, sans commencement ni fin et mal relié. En voici quelques exemples : باب النون الناموسى هو الذى شرعه (?) اليه ب(?) النبي من اوحى اليه بملك واليهم فى قلبه او ينبه بالرويا الصالحة... الرق فى اللغة الضعف ومنه رقة القلب وفى عرف الفقهاء عبارة عن حجر حكى شرعى فى الاصل

2) Quelques courtes notes sur différents sujets, vers شواهد etc.

3) فرايض شهاب الدين Par Abu Ḥâmid b. Alî Šihâb-al-dîn. Cf. H. Kh. IV, 406. Premiers mots : قال القاضي الامام... ابو حامد الع... انى علمت (sic) فى الفرائض اصلا مختصرا يهدى حفظه وفيه الى بيان نصب كل وارث الع

4) Paradigmes du verbe نصر avec un court commentaire.

447.

N° 3023. — 22 feuillets de 21 lignes. Contient :

1) Fragment d'un ouvrage de mystique. La souscription (feuillet 15^b) porte : ... فليكن هذا آخر اصولها الملتقط (sic) من كتاب السير (sic) (1) من الله الى الله (sic) والله اعلم قوبل بالاصل منه بحسب الطاقة فى تربة الاسرف رجه الله تعالى فى عشية
Premiers mots : بسم الله الرحمن الرحيم رب اغفر وارحم وانت خير الراجيين قال رجه ورضى عنه
اذا انت ترقيت ايها السيار الصادق فى ابتداء سيرتك عن هذه المرقاة الاولى ووقفت لذلك
الملتقط من الفصل : 2^a Feuillet فاطلب الهك حينئذ من كل مفرد من مفردات الوجود

(1) Je ne saurais dire quel est cet ouvrage.

التناني في ماهية الارواح اعلم ان الارواح جواهر بسيطة فاعلة مصورة لالتها لا تحس بمردها
 الفصل الثالث في علامات النفس: 5^{هـ} Feuillet وهي منابع الحياة للمواد المتصلة بها الخ
 الكاملة المشار اليه بادم الحقيقي نريد بالنفس هنا جملة توحدت فصارت بحيطه بمفرداتها
 البسيطة والمركبة الجوهرية والعرضية الخ

2) feuillet 15^ب. الرسالة الحاخمية. Comparaison entre plusieurs sentences d'Aristote et des vers de al-Mutanabbi. Premiers mots: قال بعض بسم الله... قال بعض الادباء ان الالفاظ التي اخذها ابو الطيب احمد... المتنبي منافره (?) بصدق في فيه لما اذا كان الشهوة فوق القدرة كان هلاك: Première sentence: رايت من منافره عقولهم الخ
 Vers de al-Mutanabbi: واذا كاذت النفوس كبارا الخ. Dans le manuscrit de Gotha, Pertsch, N° 1, ce petit ouvrage est attribué à un certain al-Auhad al-Hatimi; cf. ibid. N° 2234. Tout le manuscrit est d'une écriture belle et ancienne (710).

448.

N° 3374. — Contient :

1) شهاب الاخبار في الاحاديث المروية عن الرسول المختار Par Abu Abdallah Muhammad b. Salâma b. Ġa'far al-Ķuḏâ'î † 454. Cf. H. Kh. IV, 83, *Catal. Lugd.* IV, 61; Loth, N° 148. Divisé en 15 chapitres.

2) شرح الفقه الاكبر لابي حنيفة Par Ahmad b. Muhammad al-Magnîsâwi; cf. H. Kh. IV, 458 et Pertsch, N° 641. Premiers mots: الحمد لله الذي هدانا الى طريق اهل السنة والجماعة بفضله العظيم... اما بعد فيقول احمد بن محمد المعنوي [sic]... ان كتاب الفقه الاكبر الذي صنفه... كتاب شريف صحيح... فاردت Composé d'après la souscription ان اجع كلمات واضحات وعبارات فصيحات الخ... Copié en 974.

3) شرح عوامل المرحاني Anonyme. Cité par H. Kh. IV, 279, ligne 9. Premiers mots: الحمد لله القوى الذي عجرت عن ادراك كنهه عقول العقلاء... وبعد فأتى قررت: Cf. Aumer, N° 762.

449.

N° 3453. — Contient :

1) الشافية Par Ibn al-Hâġib. Copié en 1078.

2) الاندلسية في علم العروض Par Abu-l-Ġaîs al-Anṣâri; cf. plus haut N° 444,1.

3) شرح المختصر في علم العروض Commentaire sur le précédent par Abd-al-Muhsin al-Ķaiṣari. Cf. Pertsch, N° 361.

4) شرح الایساغوجی Par Ḥusâm-al-dîn al-Kâti † 760. Cf. plus haut N° 398.

5) Quelques extraits de rhétorique et de logique.

6) الرسالة الاثيرية (= الایساغوجی)

450.

N° 3412. — Contient :

- 1) تدخيص المفتاح Par al-Kazwini.
- 2) فرائض شهاب الدين Cf. plus haut N° 446,3.
- 3) Un traité acéphale sur les فرائض qui a peut-être porté le titre qui lui est assigné dans une note marginale en bas de la page, savoir هذه مقدمة يحتاج Les chapitres qui se sont conservés sont les suivants : 1) العول 2) التصحيح 3) الرد 4) مقاسمة الجّد 5) المناسخة 6) فصل فى العرقى والحرقى Le dernier فصل de ce chapitre est le فصل فى الارحام Les chapitres ne sont pas numérotés. Copié en 1081.

451.

N° 3247. — Contient :

- 1) Gloses de Ja'kûb b. Sajjid Ali au commentaire anonyme de la ديابة المصباح Les mêmes plus haut N° 288 et 365,1. Sans préface et sans fin.
- 2) Poésies du genre بديعية en persan et un كتاب العروض en djaghataï.
- 3) شرح شهاب الاخبار Commentaire sur l'ouvrage de al-Kudâ'i (v. plus haut N° 448,1) par Zain-al-dîn Muḥammad etc. al-'Irâki. Premiers mots : قال الفقيه الاجل الامام زين الدين مرتضى الاسلام ابو المطرف محمد بن اسعد بن نصر العرافى الحنفى غفر الله له بدأت بشرح كتاب الشهاب الذى سمعت من الشيخ الامام ابى عبد الله محمد بن عبد الله القيروانى رحمه الله بمدينة السلام فى شهر سنة ثلث وخمماية واخبرنى عن ابى نهد الله محمد بن جعفر بن سلامة القضاى مصنفه رضى ما رايت اصحابنا (*) العلماء مفتقرين اليه جزيل الثواب وحسن المنقلب فى المطب وبناته Incomplet à la fin. (sic) واعتزل به فيما اعتزل النح

452.

N° 2998. — Contient :

- 1) Glossaire de termes techniques sūfiques, acéphale. Il commence au milieu de l'article اتحاد. Au feuillet 1^b nous lisons : واتحاد الذات بالاسماء والصفات ويقال يوم الجمعة يشار به Derniers mots : وتوحيد الذات ويسمى اتحاد الذات بالوحدانية النح Copié en 999.

2) La القصيدة العينية de Ibn Sina † 428 avec un très-court commentaire. Premier vers :

هبطت انى (sic) من المعلق الافع (sic) ،، ورماء ذات تعزز (sic) وتمنع

Cf. Ahlwardt, N° 235 ; Pertsch, N° 1167.

(*) Les lignes suivantes sont évidemment corrompues.

3) Plusieurs poésies turques de Laṭīfī, قنبرى et la قصيده شينيه (en persan) de عبد الله المصرى الشهير بشارح الغصوص Elle est très-longue et commence ainsi :

تعالى الله بَدَلْ آمَد زهى منشور سلطانش
كه طغراى نشان حكرم وحدت بود عنوانش

4) Prières différentes.

5) Long extrait de la risâla روح القدس de Ibn al-‘Arabi, qui l’écrivit à son ami عبد العزيز المهدوى à Tunis. Cf. H. Kh. III, 405-406.

6) Petit traité anonyme sur les امور الآخرة dans lequel toutes les prédictions sur le paradis etc. sont expliquées dans le sens mystique. Premiers mots :
بسم الله الرحمن الرحيم علم ان امور الآخرة ليست كما زعم الجهال فانها من عالم الامر والغيب الخ

7) Une risâla de Ibn al-‘Arabi, divisée en 4 فصول savoir : 1) كيفيَّة العلم 2) في معرفة به 3) في احوال العالمين 4) في احوال العلماء والصلحاء والبداة 5) والعمل به والباطنيَّة والظاهرية Probablement la même que le N° 253,1.

8) Long extrait de la risâla d’un certain al-Ŝâḍilī, qui porte le titre رسالة قوانين حكم الاشراق الى كل الصوفيَّة بجميع الآفاق Cf. Loth, N° 688, Pertsch, N° 907.

453.

N° 3429. — Contient :

1) Commentaire de ‘Iṣâḡm-al-ḡin al-Isfarâini † 943 sur l’abrégé de Abu-l-Kâsim al-Samarḡandi. Cf. plus haut N° 390,3.

2) C’est l’abrégé bien connu sous le nom كتاب نخبة من اصول الحديث 2) avec le commentaire du même Ibn Ḥaḡar al-‘Asḡalâni † 852. Cf. Pertsch, N° 583.

3) Gloses au N° précédent ; sans préface, ni nom d’auteur.

4) Les premiers feuillets du commentaire de al-Ĝurgâni sur la 3e partie du مفتاح العلوم de al-Sakkâki. Cf. plus haut N° 391.

5) Gloses à une préface, qui commence par les mots : الحمد لله الذى احكم الرسالة et qui appartient probablement à la الرسالة الحمد لله الذى احكم et qui appartient probablement à la الرسالة الحمد لله الذى احكم cf. plus haut N° 244,7.

6) Quelques extraits exégétiques.

7) رسالة فى موضوعات الحديث Par Abu-l-Faḡâil al-Ḥasan b. Muḡammad al-Saḡâni † 650, Identique avec le N° 255,1?

8) رسالة لطيفة شاملة على الناسخ من كلام الله والمنسوخ منه وما يتعلق بهذا الباب جمعها صاحب رباحين الابرار الذى هو رجل فاضل وشيخ كامل من تلاميذ شيخ الاكبر Je ne puis rien dire sur l’auteur de cette risâla.

9) Anonyme. رسالة في تعريف المجاز المفرد.

10) Par Idris b. Jûsuf b. Mustafâ b. Jahja. Premiers mots : الحمد لله الذى انزل الكتاب بالحق والميزان اما بعد فان العبد العويذ ادريس بن يوسف بن مصطفى بن يحيى يقول يختلج في صدرى ان اجمع بعض مجاز المفرد والمركب والاستعارات مع ترتيبها وامثلتها الخ

454.

N° 3405. — Contient :

1) Gloses d'un certain Abd-al-Karim au *آداب البحث* de al-Samarkandi. Premiers mots : باسمك يا من لا مانع لعطائه وبعد فيقول عبد الكريم قد كان الجأنى جمع من الاصحاب الى املاء فوايد في امال فرايد الادب مع شرح يشق به مشكته Première glose : Composées en 971. copiées en 1071. 9 feuillets.

2) متن عقايد النسفى

3) شرح عقايد النسفى Par al-Taftâzâni; cf. plus haut N° 122,2.

4) التينذيب في المنطق والكلام Par al-Taftâzâni † 791; cf. Pertsch, N° 1193. Contient seulement le Ier قسم, qui traite sur la logique.

5) المختصر في علم العروض Par Abu-l-Gaiš al-Andalusi; cf. plus haut N° 444,1.

6) شرح المختصر في علم العروض Par Abd-al-Muhsin al-Ḳaişari; cf. plus haut N° 449,3.

7) Un petit traité turc par Ali b. Ḥaşan al-Amâsi *اماسى* sur les différents genres poétiques et 4 pages en arabe sur la grammaire persane.

455.

N° 3425. — Contient :

1) Fragment d'un commentaire sur la *مقدمة الصنوة* de al-Samarkandi.

2) Le *شريعة الاسلام* par Imâmzâdeh : incomplet à la fin. Cf. plus haut N° 155.

3) مقدمة الغزنوى في العبادات

4) Un petit glossaire de différents termes techniques des *şûfis* en persan.

5) 5 pages en arabe sur les *الموشحات*

6) شرح كتاب تعليم المتعلم طريق التعلّم Par Ibn Isma'îl; cf. plus haut N° 427.

7) La *قصيدة بدء الامالى* (cf. plus haut N° 435,1) et plusieurs feuillets contenant des vers et des notes détachées en turc.

8) Un *شرح البردة* auquel il manque la première page et la fin. Probablement le commentaire de Saihzâdeh.

9) Une dizaine de feuillets d'extraits, tirés de différents ouvrages mystiques.

- 10) Un arabein حديث relatif au التصوف composé par Muḥammad b. Maḥmūd b. Ġamāl-al-dīn (1) الأقرأنى
- 11) تعليم المتعلم طريق التعلم
- 12) Les vers du N° 11 avec traduction turque et nombreux petits extraits tirés de différents ouvrages ṣūfiques.

456.

N° 2984. — Contient :

- 1) مرقة الوصول الى علم الاصول Par Mulla Husrau · 885. Cf. H. Kh. V, 497. Premiers mots : وبعد فهذه مجلة مشتملة على غرر مسابيل الاصول ودرر بحار المعقول والمنقول الخ
- 2) الفرائض السراجية
- 3) شرح عقايد النسفي Par al-Taftāzāni. Copié en 1067 par خليل بن ذو الفقار
- 4) Un petit traité (1½ pages) sur le المناظرة. Premiers mots : الحمد لله رب العالمين.... المناظرة هي النظر من الجانبين الخ
- 5) شرح رسالة الايجي في آداب البحث Commentaire de Muḥammad al-Hanafī al-Tibrīzī † c. 900 sur la Risāla de Aḏūd-al-dīn al-Ġī † 756. Cf. Pertsch, N° 2811,1.
- 6) رسالة الايجي في آداب البحث Le texte de la Risāla de al-Ġī.
- 7) رسالة في آداب البحث Par Tāskeprī-zādeh † 963, avec un court commentaire de l'auteur même. Cf. Pertsch, N° 2819. Premiers mots : الحمد لله الذى لا مانع لعطائه.... وبعد فقد كتبت قاعدة من السطور مع قلة البضاعة.... فى علم المناظرة والبحث وقد قصدت الآن ان اشرحها الخ

457.

N° 3406. — Contient :

- 1) ارشاد القاصد الى اسنى المقاصد Par Muḥammad b. Ibrāhīm b. Sā'id al-Anṣārī † 749. Cf. Pertsch, N° 163. Composé en 737. Copié en 1008 par le ابراهيم الاقحصارى
- 2) غنية اللبيب عند غيبة الطبيب Abrégé de médecine par le même auteur, qui est nommé dans cet ouvrage Šams-al-dīn Abu Abdallah Muḥammad b. Burhān-al-dīn Ibrāhīm b. Sā'id al-Anṣārī. Cf. H. Kh. IV, 338, où l'on trouve les premiers mots et la division de l'ouvrage. Copié en 1007 par الاقحصارى sur un manuscrit de la main de al-Šafadi, daté de 737 et revu par l'auteur.
- 3) نخب النخاير فى احوال الجواهر Abrégé sur les pierres précieuses par le même auteur. Cf. H. Kh. VI, 314. Premiers mots : الحمد لله كفا فضاله والصلوة على

(1) Sic. Il faut sans doute lire الاقصرأنى Cf. H. Kh. I, 238, l. 3-4.

الحمد لله القديم في ربوبيته العظيم في ازليته وبعد لما رأيت أهل الزمان وهمهم القاصرة عن نبيل جدا لانتظم درر جواهر Premiers mots : الخضر الموصلى

4) Les premières pages du *الاحلاق المصطفوية في علوم الحكم العملية* qui aurait d'après une inscription pour auteur *الخضر الموصلى* Premiers mots : *فرايده في سنك الليالى والايام*

5) Anonyme. Premiers mots : *الحمد لله القديم في ربوبيته العظيم في ازليته وبعد لما رأيت أهل الزمان وهمهم القاصرة عن نبيل جدا لانتظم درر جواهر* Divisé en 30 مقالة, dont il ne reste que les 20 premières.

458.

N° 3494. — Contient :

1) *الغقه الكيدانى* Acéphale; cf. plus haut N° 205. Copié en 1060.

2) *كتاب الارشاد (في الفقه)* Abrégé de jurisprudence hanéfite. Anonyme. Premiers mots : *الحمد لله الهادى الى الصراط المستقيم الخ* : كتاب 2. مقدمة. Divisé en 2. *Catal. Lugdun.* IV, 176.

3) *تحفة الملوك* Par al-Râzi; cf. plus haut N° 239,2.

4) *شرح عوامل الجرجانى* Le même que N° 258,1 avec les explications des formules comme dans le N° 259,1. Copié en 1057.

5) *رسالة مجمع الجوامع* Abrégé de grammaire (6 pages). Je n'en ai pas noté les premiers mots malheureusement. C'est peut-être le *مجمع الجوامع* de al-Sujûti.

6) Abrégé sur le *تصريف* connu sous le titre de *التصريف في السمارونية* par Nagm-al-dîn 'Umar Ibn al-Harawi et dédié à Bahâ-al-daula Muḥammad et Walî-al-daula Hârûn, fils de *محمد بن صاحب السعيد المرحوم* Cf. Pertsch, N° 192,2 et plus haut N° 121,3. Copié en 1031.

459.

N° 3423. — Contient :

1) *شرح ديباچه ضوء المصباح* Par Raḍî-al-dîn al-Burhâni. Cf. H. Kh. V, 583 et *Curetton-Rieu*, p. 463. Premiers mots : *قال الامام رضى الملة والدين البرهاني سالتمونى اداء الله ان الخصر لك خطبة ضوء المصباح الخ*

2) *رسالة في تعريف العلوم* Par Muḥammad b. al-Ḥaṭib al-Arbali. Composé à la cour de al-Malik al-Ṣâliḥ صاحب ماردين en (sic) سنة ٧٠٧ Premiers mots : *الحمد لله الذى فرق بين اقدار الطلاب فى مراتب الاجتهاد* L'ouvrage devait traiter de 20 sciences, mais il n'en reste que la moitié.

3) *رسالة مرآة العارفين فى ملتقى زين العابدين* Par Ṣadr-al-dîn al-Kûnawî : 672. Premiers mots : *الحمد لله الذى اخرج من النون ما ادرج فى القلم*

(*) Sic. Lisez avec le manuscrit de Gotha *الجوينى* ?

اما بعد فانى احببت سواك ايها الولد الصالح لما سألنى ان ارقم واثبت لك فى هذا المختصر شيئا مما قدر الله تعالى لى فى تحقيق فاتحة الكتاب التى هى ام الكتاب

4) Risâla mystique de Sîdî Muḥammad al-Bakri, intitulée رسالة صاحبة الازل

5) Autre risâla mystique du même, intitulée : رسالة معاهد الجمع ومشاهد Les N° 4 et 5 copiés en 1013.

6) Plusieurs traditions, notices diverses et prières en différents caractères, en partie très-beaux.

7) متن الجزرية فى التجويد Cf. plus haut N° 60,1.

8) تحفة نجباء العصر فى احكام النون الساكنة والتنوين والمد والقصر Traitè sur le التجويد par Abu Jaḥja Zakarijja al-Anṣâri al-Ŝâfi'i⁽¹⁾.

9) قصيدة الزنجبيل القاطع فى وطىء ذات البراقع L'auteur de cette ḳaṣida est d'après M. Ahlwardt, N° 700, Aḥmad b. Muḥammad al-Ḥigâzi : 841. Cf. H. Kh. III, 541.

10) كتاب نهضة النديم Par al-Sujûṭi. Traite sur اعتذار الضرطة. Copié en 909.

(1) H. Kh. VI, 79, l. 7.

Table systématique

I.	Théologie chrétienne	N ^o	1-5
II.	Théologie musulmane		
	1) Le Coran	»	6-55
	2) Lecture du Coran	»	56-63
	3) Commentaires	»	64-72
	4) Traditions	»	73-91
	5) Prières et Parénèse	»	92-117
	6) Théologie dogmatique et scolastique.	»	118-131
	7) Principes du droit.	»	132-142
	8) Droit spécial	»	143-232
	9) Mysticisme	»	233-240
	10) Recueils théologiques.	»	241-255
III.	Grammaire.	»	256-369
IV.	Lexicologie	»	370-379
V.	Métrie	»	380
VI.	Rhétorique	»	381-396
VII.	Philosophie, Logique, Dialectique	»	397-420
VIII.	Géographie	»	421
IX.	Astronomie	»	422-423
X.	Médecine.	»	424-425
XI.	Sciences occultes	»	426
XII.	Encyclopédie	»	427-428
XIII.	Recueils	»	429-459

Table alphabétique des ouvrages (').

389. الاشارات الحائزة لشرح حلّ الرامزة
اصطلاحات الصوفيّة. 235,1.
285. الاظهار (فى شرح المصباح)
اعتقادات (anonyme) 255,5.
324. 356,1. الاعراب عن قواعد الاعراب
363,6. 364,2. 438,4. 441,2.
277,2. 278-281. الافتتاح فى شرح المصباح
الافعال (?) فى التوحيد 252,7.
الف با 104-106.
339. 343,5. 344,5. الامثلة المختلفة
345,5. 346,5. 347,5. 348,5. 349,5.
351,5. 352,5. 367,3. (avec explications
turques)
379,2. 444,1. 449,2. الاندلسيّة فى العروض
454,5.
انس المنقطعين 81.
انوار التنزيل 64.
359,2. 360,2. اوراق لاعراب ديباچه المصباح
361,2. 362,2. 363,2. 364,3. 402,3. 430,1.
الايضاءوجى 402,2. 441,1. 449,6.
الايضاء (حاشية الايضاح) 393; note 1.

ب
بديعيّة (en persan) 451,2.
البرهان فى دلالة خلق الانسان والحيوان
على وجود الصانع الرحمن 254,8.

ايبات تعليم المتعلّم (avec traduct. turque)
185,3. 455,12.
الآجروميّة 363,5. 437,1. 442,2.
احياء علوم الدين (extraits du) 252,8.
اختلاج نامہ 103.
الاختيار لتعليل المختار 177.
الاختيارات* 196,1.
الاخلاق المصطفويّة فى علوم الحكم العمليّة
457,1. (fragm.)
اخلص الخالصه 247,1. 253,10.
اذكار النووى 107.
اربعين حديث (anonyme) 88,1. 89,1.
253,2. 253,6.
اربعين حديث (avec traduction turque)
242,3.
اربعين حديث لمحمّد بن ابى بكر 253,5.
اربعين حديث لمحمّد بن محمود الاقسرائى
455,10.
ارجوزة فى الكواكب لابى على بن الصوفى
422.
الارشاد (فى الفقه) 458,2.
ارشاد القاصد الى اسنى المقاصد 457,1.
اساس البلاغة 370.
اسرار الوحى 250,3.
اسولة القران 71,2.

(') Les ouvrages marqués d'un astérisque * ne se trouvent pas dans la bibliothèque. Le mot كتاب n'est pris en considération que dans les cas où cela paraissait particulièrement nécessaire. Les commentaires sur les différents ouvrages sont notés sous le mot شرح quand ils n'ont pas de titres. Les chiffres se rapportent aux numéros de ce catalogue.

تنبيه الانام فى بيان علو نبينا محمد عليه
الصلاة وازكى السلام 87.
تنبيه الغافلين 108.
تمزّل الاملاك للاملاك فى حركات الافلاك
عن اوامر صفات العلام الاءل المالك
والقهار الفاتح على الباب الارباب السخ
234,2.

تمقيح الاصول 134.
التهذيب فى المنطق والكلام 454,1.
التوابع فى التصريف 336-338.
التوضيح (شرح مقدمة الصلوة للسمرقندى)
202. 203. 231,3.
التوضيح فى حلّ غوامض التنقيح 135-137.
التيسير فى القرائات السبع 56. 57.

ح

الجامع الصحيح للبخارى 73.
جامع الفتاوى 187.
جامع الفضائل وقامع الرذائل 240,1.
الجامع الكبير للترمذى 75.
الجزرية فى التجويد 63,1. 436,3. 60,1. 62,2.
436,4. 459,7.
جمع الجوامع (?) 458,5.
الجواهر فى الفقه 185,1. 182-184.
جواهر الفقه المختصر 215,2. 253,11.
جواهرنامه (en turc) 404,2.
جواهر النحو 340.
الجواهر والدرر من كلام سيّد على الخواص
البرلسى 239,1.

ح

حاشية ابراهيم بن محمد بن عربشاه الاسفرائنى
عصام الدين على الفوائد الضيائية 395,1.
حاشية البردعى على حسام كاتى 403,1.
حاشية البرهشتى على حاشية الخيالى على
شرح العقايد للتفتازانى 129.
حاشية المبرجاني على القطبى 410-412.

بستان العارفين 76. 245,1.
البناء 343,4. 344,1. 345,1. 346,1. 347,1.
348,4. 349,1. 351,4.
بهجة الانوار فى شرح ديباچه مبارق
الازهار 90,7.
بيان عظم خطر اللسان وفضيلة الصمت
من الاحياء 252,3.
بيان قواعد قراءة القرآن 241,1.

ت

تحرير القواعد المنطقية شرح الرسالة
الشمسية 408. 409.
تحفة الملوك 239,2. 246,1. 252,6. 433,3.
458,3.
تحفة نجباء العصر فى احكام النون الساكنة
والتنوين والمد والقصر 459,8.
تخبير التيسير 58,1.
التديرات الالهية فى اصلاح المملكة
الانسانية 234,1.
ترتيب فتاوى زين الدين بن نجيم 230,3.
تسايع 1. 2.
التصحيح والترجيح 186.
تصريف الرّجائى (Expl. turq. de la préf. du)
العزى فى التصريف 335,1. cf.
تعليم المتعلّ طريقت التعلّ 185,2. 242,5.
247,2. 254,5. 429,2. 430,2. 431,1.
433,1. 434,3. 435,3. 437,3. 438,5.
455,11.

تفسير سورة يوسف لاجد بن اسد بن
اسحق 71,1.

تفسير سورة الملك لكمال پاشا زاده 67,2.
تفسير القرآن للبيضاوى انظر انوار التنزيل
تفسير القرآن لكمال پاشا زاده 68.
تفسير القرآن (anonyme, fragm.) 69. 70.
248,1.

التقدمة فى شرح المقدمة 255,7.
تلخيص المفتاح 382. 440,2. 450,1.
التلويح الى كشف حقايق التنقيح 139.

حاشية الجرجاني على لوامع الاسرار. 405.
396,1.

حاشية يعقوب بن سبيد على شرح
ديباجة المصباح. 1, 451, 1, 365, 288.

حرز الاماني انظر الشاطبية
حل الجواهر. 340.

حلية الابرار وشعار الاخيار انظر اذكار النووي
المحمدية (حاشية على شرح ديباجة المصباح)
289,1.

حواشي الجرجاني على شرحه للمفتاح. 392.

حواشي شهاب الدين السح الدوالي
الدولتبادي على الكافية. 311.

حواشي على الوافية في شرح المقدمة. 2, 61.
62,3.

حواشي على الوافية في شرح الكافية. 2, 341.
حيوة الارواح ونجاة الاشباح. 1, 240.

خ

خلاصة الاخبار في احوال النبي المختار
240,2.

خلاصة الاعراب. 284-282.

الخلاصة في معرفة علوم الحديث. 85.

د

* الدرّ الملتقط. 1, 255.

درّ الواعظين وذرّ العابدين. 1, 90.

درر الحكم في شرح غرر الاحكام. 188.

دعاء شرح سيف المبارك. 98.

دعاء صلوة كبيرة. 97.

دعاء كمر بندي. 98.

دعاء مولاي مولاي. 97.

دعاء هزار يد نام. 97.

دقائق الحقائق (en ture). 2, 444.

ز

رسالة ابن العربي. 1, 253, cf. 452, 7.

الرسالة الاثيرية في المنطق انظر الايساغوجي

رسالة الايجي في آداب البحث. 6, 456.

حاشية الجرجاني على لوامع الاسرار. 405.
حاشية الجرجاني على المطول. 386, 387.
حاشية الخيالي على شرح العقائد للتفتازاني
128.

حاشية الدواني على شرح رسالة السمرقندي
لمسعود الشرواني الرومي. 3, 420, 3, 418.
حاشية رمضان على شرح العقائد للتفتازاني
130.

حاشية السروري على شرح الايساغوجي
للكاتي. 1, 399, 400.

حاشية سعدى چلبى على تفسير البيضاوى
(في سورة الملك). 1, 67.

حاشية شاه حسين على حاشية الكاشي. 419.
حاشية شيخ زاده على تفسير البيضاوى
(fragm.). 1, 67.

حاشية شيخ زاده على تفسير سورة يس
للبيضاوى. 66.

حاشية عبد الكريم على آداب البحث
للسمرقندي. 1, 454.

حاشية فلان بن فلان على تفسير البيضاوى
65.

حاشية فلان بن فلان على التوضيح فى
حل غوامض التنقيح. 138.

حاشية فلان بن فلان على ديباجة الرسالة
المسروية (?). 5, 453.

حاشية فلان بن فلان على شرح الوقاية
لصدر الشريعة. 172.

حاشية فلان بن فلان على نخبة الفكر لابن
حجر العسقلاني. 3, 453.

حاشية القراباني على شرح الوقاية لصدر
الشريعة. 171.

حاشية قرجه احمد على شرح قطب الدين
الرازي. 1, 413.

حاشية الكاشي على مسعود الرومي. 4, 415.
420, 2, 418.

حاشية محيي الدين تالچ على حسام كاتي
403, 2.

حاشية مولانا زاده الختائي على المختصر
للتفتازاني (?). 2, 395.

- رسالة ايها الولد للغزالي 242,2. 243,2. 244,2.
433,2.
رسالة تقوى اعتقاد الخنيفة فى مذهب
امامهم 131,5.
الرسالة الخاتمية 447,2.
رسالة حبة المحبة 240,8.
الرسالة الخسروية فى الولاء (?) 244,7.
453,5.
رسالة روح القدس (extrait) 452,5.
رسالة سنان حلبى على تفسير البيضاوى
فى سورة الملك 67,3.
رسالة صادحة الازل 459,4.
رسالة طبقات المجتهدين 244,4.
رسالة فى اثبات الواجب للدوانى 415,1.
رسالة فى آداب البحث لطاشكبرى زاده
456,7.
رسالة فى بعض مجاز المفرد والمركب
والاستعارات 453,10.
رسالة فى التصوف 255,3.
رسالة فى تعارض البيئتين 443,2.
رسالة فى تعريف العلوم 459,2.
رسالة فى تعريف المجاز المفرد 453,9.
رسالة فى ذم الدنيا ومدح الفقراء 255,2.
رسالة فى الصلوة 116,1.
رسالة فى الطريقة المحمدية وسبيلها
السعادة السمرديّة 240,7.
رسالة فى المناظرة 456,4.
رسالة فى موضوعات الاحاديث 255,1. 453,7.
رسالة فى الناسخ والمنسوخ 453,8.
الرسالة القديمة للدوانى 415,1.
رسالة قوانين حكم الاشراق الى كل الصوفية
بجميع الافاق (extrait) 452,8.
رسالة كبرجك زاده على تفسير البيضاوى
(فى سورة الملك) 67,5.
الرسالة الكبروتية 253,3.
رسالة لترغيب الناس المتعلمين الى العلم
والعمل 435,4.
رسالة مأخوذة من الفتوحات والمنارات (?)
لابن العربى 253,1.
- رسالة مجمع الجوامع 458,5.
رسالة مرآة العارفين فى متمس زين
العابدين 459,3.
رسالة مسج لجوى زاده 244,6.
رساله مسج لمحمد حلبى 244,5.
رسالة مسماة بفضل الكبير المتعال فى
التوسعة يوم عاشوراء على الاهل
والعيال 254,10.
رساله معاهد الجمع ومشاهد الجمع 459,5.
رسائل قطب الاقطاب محمود افندى 240.
روزنامه (en ture) 102.
روضات الجنات فى اصول الاعتقادات 249,3.
روضة العلماء 113,1.
رياحين الابرار 453,8.
- ز
زبدة الاسرار فى شرح مختصر المنار 142,2.
زهرة الرياض 111. 252,1.
- س
السبعيات فى مواظب البريات 244,1.
سر العالمين وكشف ما فى الدارين 457,5.
سفر الهجرتين وطريق السعادتين 236.
السلوة فى شرايط الخلوة 250,1.
- ش
الشاطبية فى القراءات 59. 63,2.
الشفافية 315. 438,1. 449,1.
الشدور الذهبية والقطع الاحدية فى اللغة
التركيبية 379,1.
شرح ابيات تعلية المتعلم 434,2.
شرح الآجرومية للمكودى 442,3.
شرح آداب البحث لقطب الدين الكيلانى
416. 417,1.
شرح آداب البحث لمسعود الشروانى الرومى
121,2. 415,3. 417,2. 418,1.

- شرح العوامل الجرجانية أنظر شرح
258,1. 258,2. 259,1. 354,2. 355,2. 356,2. 365,2. 366,2.
ماية كاملة 448,3. 458,1. Cf. aussi
شرح العوامل الجرجانية (en turc) 368,1.
شرح الفرائض السراجية للجرجاني 227.
228. 231,1.
شرح الفرائض السراجية لشهاب الدين
224-226.
شرح الفقه الأكبر لفلان بن فلان 118.
شرح الفقه الأكبر للمغنيسوى 148,2.
شرح فقه الكيداني لابراهيم بن پير درويش
205. 239,3.
شرح فقه الكيداني للقيستاني 204. 254,3.
شرح قانون ابن سينا للقرشي 425.
شرح الكافية لفلان بن فلان 290,2. 312-314.
355,1. 366,1.
شرح الكافية المسمى بالكبير للاسترايادي
291.
شرح لبعض صحاح الحديث من كتاب
مصاييح الظلم 80.
شرح مجمع البحرين لعبد اللطيف 178. 179.
شرح مختصر الخبازي في اصول الفقه
للخوارزمي 132.
شرح مراح الارواح لحسن پاشا 326. 327. 342,1.
شرح مراح الارواح لدينقوز 328-330.
شرح مراح الارواح لعبد الرحمن بن خليل 331.
شرح مشارق الانوار في صحاح الاخبار 84.
شرح المصاييح (?) 79.
شرح المصباح في النحو للسروري 286. 287.
شرح المغني في اصول الفقه أنظر شرح
مختصر الخبازي .
شرح المغني في النحو للميلاني 323.
شرح مفتاح العلوم للجرجاني (fragm.)
391. 453,1.
شرح مقدمة الصلوة للسمرقندي 248,2.
Cf. التوضيح 455,1.
شرح مقدمة الصلوة للنفاري 242,1. 247,1.
254,4. 431,2.
شرح الملخص في الهيئة لقاضي زاده 423,1.
- شرح اعراب العوامل الجرجانية أنظر شرح
العوامل الجرجانية
شرح الالفية للمكودي 322.
شرح الامثلة المختلفة للسروري 289,2.
شرح الاندلسية في العروض للقيصري
449,3. 454,6.
شرح الانموذج في النحو للاردبيلي 341,1.
شرح الايساغوجي للنفاري 401.
شرح الايساغوجي للكاتبى 398. 399,2.
402,1. 449,4.
شرح الايضاح للنكيساري 393.
شرح البخاري لابن حجر (?) 74.
شرح البردة لشينخ زاده 117. 248,3. 254,1.
455,8. (?)
شرح تحفة الملوك 194.
شرح تشريح القانون للقرشي 425.
شرح تصريف الزنجاني للتفتازاني 320.
321. 342,2. 368,2.
شرح تعليم المتعلم 427. 432,1. 436,2. 455,6.
شرح تلخيص المفتاح (?) (المطول Cf.
المختصر 394. (et
شرح التنقيح (anonyme) 140. 141.
شرح الجزية في التجويد 61,1. 62,1.
شرح ديباجة ضوء المصباح 439,3.
شرح ديباجة ضوء المصباح للبرهاني 459,1.
شرح رسالة الايجي في آداب البحث 456,7.
شرح الرسالة السمرقندية في الاستعارات
لعصام الدين الاسفرائني 390,3. 453,1.
شرح الرسالة الوضعية (fragment) 414,1.
شرح الشافية لابن الحاجب 316.
شرح الشافية للبخاري 318.
شرح الشافية لفلان بن فلان 353,1.
شرح الشافية لنقوهكار 317.
شرح شرعة الاسلام 159.
شرح شهاب الاخبار للعراقي 451,3.
شرح الصدر في فضائل ليلة القدر 254,7.
شرح ضوء المصباح 275. 276.
شرح عقايد النسفي للتفتازاني 122,2.
123 127. 131,1. 454,2. 456,3.

- شرح منظومة النسفى فى الخلافيات للنسفى 153.
شرح منظومة النسفى لعلى بن محمد بن على 154.
شرح الهداية الاثيرية لمولانا زاده 397.
شرح الوقاية لصدر الشريعة 168-170.
شرح الوقاية لفلان بن فلان 173, 174.
شريعة الاسلام 155-158, 455,2.
شروط الصلوة 215,5, 216,1, 247,5, 437,2.
شروط الصلوة لكمال پاشا زاده 215,1.
شروط كمال پاشا زاده 247,3.
شهاب الاخبار فى الاحاديث المروية عن الرسول المختار 448,1.
عقيلة اتراب القصايد فى اسنى المقاصد 63,3.
العمدة 196,1.
العناية فى شرح الهداية 162.
عوارف المعارف 233.
العوامل المايمة الجرجانية 256, 357,3.
358,3, 359,4, 360,4, 361,4, 362,4, 363,4, 364,5, 445,1.
غ
غنية اللبيب عند غيبة الطبيب 457,2.
غنية المتملى فى شرح منية المصطفى 210, 211.

ف

- فال القران العظيم (en ture) 131,1.
الفتاوى التاتارخانية 172.
فتح الباب ورفع الحجاب 240,3.
فتح البارى فى شرح البخارى 74.
الفتوحات والمنارات (extraits) 253,1.
الفوايد البرهانية 403,1, 413,2.
الفوايض السراجية 230,1, 456,2.
فوايض شهاب الدين 446,3, 450,2.
الفوايض لفلان بن فلان 450,3.
فضائل الصلوة 91.
فقه اكبر 246,1.
الفقه الاكبر لابى حنيفة 246,3.
فقه الكيدانى 242,1, 247,3, 252,5, 438,3.
مقدمة الصلوة للفتارى 458,1, cf.
الفوايد السرية فى شرح الجزرية 60,2.
فوايد سيد شريف على شرح طوابع 121,1.
فوايد شريفة كافية ونكات لطيفة وافية فى حل رسالة اثبات الواجب 415,2.
الفوايد الضيائية 300-310.
فوايد على شرح التلخيص المختصر 396,2.
الفوايد الفنارية 401.
فوايد لايبات الضوء 265,3.

ص

- الصفاية (حواشى الشافية) 319.

س

- سوء المصباح 264, 265,1, 266-274.

ط

- الطب النبوى 254,6.
طريق الهندوسيين وباب السعالتين 236.
الطريقة المحمدية والسيرة الاحمدية 114, 115, 116,2.

ع

- العروض (en djagatai) 451,2.
العزى فى التصريف 343,2, 344,2, 345,2, 346,2, 347,2, 348,2, 349,2, 350,2.
عقايد سيف الحق ابى المعين ابوسفى (?) 246,2.
عقايد فلان بن فلان 243,1.
عقايد النسفى 122,1, 131,2, 252,1, 438,2, 454,2.

ل

- لطائف المنن والاخلاق. 237. 238.
لغت اخترى كبير. 375.
لوامع الاسرار فى شرح مطالع الانوار. 404,1.
- ماية عامل انظر العوامل الماية
ماية كاملة فى شرح ماية عاملة. 257.
مبارق الازهار (فى شرح مشارق الانوار). 84.
مجالس الابرار ومسالك الاختيار. 80.
مجمع الامثال (petit extrait du). 119.
مختار الصحاح. 373.
المختار للفتوى. 176.
المختارات (من الهداية). 163-166.
المختصر شرح تلخيص المفتاح. 388.
389. 390,1.
- مختصر الغزنوى فى العبادات انظر المقدمة
مختصر غنية المتملى. 212-214.
مختصر فى الاعاريض انظر الاندلسية
مختصر القدورى. 143-150.
مختصر منار الانوار. 442,1.
مختصر الوقاية. 196.*
- مرآت العوالم لعلى افندى (en ture). 91.
مراح الارواح. 325. 343,1. 344,1. 345,1.
346,1. 347,1. 348,1. 349,1. 350,1. 351,1.
352,1.
مرقاة اللغة (?). 376.
مرقاة الوصول الى علم الاصول. 456,1.
مسائل الصلوة (en ture). 145.
المسائل الغربة (?). فى الاحكام الغزوية. 196,2.
مسائل الفرائض. 229.
مسائل فقهية الحج. 198.
مسالك الممالك. 421.
مشارق الانوار النبوية من صحاح الاخبار
المصطفوية. 82. 83.
مشكاة الانوار فى لطائف الاخبار. 110.
مصاييح الستة. 77,1. 78.

ق

- القران (complet) 1-25.
القران (incomplet) 26-36. 53-55.
القران (اجزاء منه). 37-52.
قوة كمال على الخيالى. 420,1.
قصيدة بدء الامالى. 435,1. 436,1. 455,7.
قصيدة الترجيبيل القاطع فى وطى ذات البراقع
459,9.
قصيدة شينيه (en persan) 452,3.
قصيدة على بن ابي طالب. 97.
القصيدة العينية لابن سينا. 452,2.
قصيدة مثلث قطرب. 443,3.
قنية المنية لتتميم الغنية. 175.
قول احمد حاشية على الفنارى. 403,3.

ك

- كاشف القناع والنقاب بازالة التشبه عن
وجه قواعد الاعراب. 354,1.
الكافية فى النحو. 290,1. 357,1. 358,1.
359,1. 360,1. 361,1. 362,1. 363,1.
364,1.
كتاب الاوائل. 253,12.
كتاب حليس الثعلبى. 426.
كتاب جد ثنا. 369,2.
كتاب عصام الدين. 390,3.
كتاب فى اسماء الرجال. 249,1.
كتاب فيه علم الرمل. 426.
الكشاف (rem. sur quelques passages du)
407,3.
كشف الظنون عن اسامى الكتب والفنون
428.
كشف القناع عن وجه السماع. 240,6.
كشف الوافية فى شرح الكافية. 299. 396,3.
الكفاية فى شرح الهداية. 161.
كنز الدقايق. 180. 181.
الكواكب الثابتة. 422.

- المصباح (شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم) 391.
- المصباح فى النحو. 262, 263, 357, 2, 358, 2, 359, 3, 360, 3, 361, 3, 362, 3, 363, 3, 364, 4, 445, 2.
- المصطفى (?) 153.
- المضبوط حاشية المقصود 334, 335, 2, 439, 2.
- مطلع الانظار فى شرح طوابع الانوار 120.
- المطلوب فى شرح المقصود 332, 333, 342, 3.
- المطول على التلخيص 383-385.
- معجزات الانبياء 113, 2.
- معدل الصلوة 242, 4.
- المعرب فى شرح العوامل انظر شرح العوامل المغرب فى ترتيب المعرب 372.
- المغنى فى اصول الفقه للتخايزى 132.
- المغنى فى النحو للجاربردى 323.
- مفاتيح الجنان ومصايح الجنان 159.
- مفتاح الصلوة ومراقبة النجاة 240, 5.
- مفتاح العلوم 381.
- المفراج فى شرح مراح الارواح 326.
- المفصل فى النحو 260, 261.
- مقالات ديستوريدس 424.
- مقدمة الادب 371.
- المقدمة الجزرية فى التجويد انظر الجزرية فى التجويد
- مقدمة الصلوة للسمرقندى 185, 4, 199-201, 215, 3, 216, 2, 222, 2.
- مقدمة الصلوة للفنارى انظر فقه الكيدانى
- المقدمة الغزنوية فى العبادات 217-220, 222, 1, 223, 2, 251, 2, 429, 1, 434, 1, 435, 2, 455, 3.
- المقصود فى التصريف 343, 3, 344, 3, 345, 3, 346, 3, 347, 3, 348, 3, 349, 3, 350, 3, 351, 3, 352, 3.
- ملتنقى الابحر 189-193, 443, 1.
- ملجأ القضاة عند تعارض البيئات 254, 2.
- 443, 1.
- الملل والنحل 119.
- منار الانوار 133, 440, 1.
- المنتهيات (على الاستعداد ليوم الميعاد) 86, 250, 2, 253, 8, 255, 9.
- منتخب روح القدس 452, 6.
- المنظومة فى الخلافات للنسفى 151, 152.
- المنقذ من الضلال 241, 3.
- منهاج العابدين 241, 2.
- منية المصطفى وغنية المبتدى 206-209, 215, 1, 231, 2, 243, 3, 439, 1.
- منية الواعظين وغنية المتعظين 253, 7.
- الموشحات (Notes sur les) 455, 5.
- موصل الطلاب الى قواعد الاعراب 353, 2, 414, 2, 432, 2.
- ميزان الزمان وقسطاس ابدية الانسان 5.
- ن
- النجم للاقليشى 255, 1.
- نخب الذخاير فى احوال الجواهر 457, 3.
- نخبة الفكر فى مصطلح اهل الاثر 453, 2.
- نزهة النديم 459, 10.
- نصاب الصبيان 444, 3.
- النقاية
- النقاية الصغرى 196, 1.
- نقاية قاضى خان
- النور النبوى (فى شرح الغزنوى) 221.
- د
- الهارونية فى التصريف 121, 3, 458, 6.
- الهداية فى الفروع 160.
- هدية الصعلوك شرح تحفة الملوك 194.
- هدية المهتدين 245, 2.
- و
- الوافى بالطب الشافى 254, 6.
- الوافية فى شرح الكافية 292-298.

وصية محمد افندى بيركو (en ture) 90,1.
وقاية الرواية فى مسائل الهنداية. 167.

وصايا القدسيّة أنظر وصية الخوافى 197,2.
وصية الامام ابى حنيفة. 235,2.
وصية الخوافى. 235,2.

Astronomie.

Fragment d'un abrégé astronomique anonyme. 423,2.

Histoire.

Histoire anecdotique du prophète. en ture. 248,1.
Liste des 12 imâms. 254,9.

Médecine.

Recettes médicales. 103.

Onirocrisie.

Petit traité persan d'onirocrisie. 252,9.

Philologie, Rhétorique et Philosophie.

Dictionnaire arabe anonyme. 374.
Extraits de rhétorique et de logique. 449,5.
Fragment d'un commentaire sur un traité de grammaire. 369,1.
Fragment de gloses au commentaire abrégé de al-Taftâzâni sur le Talhîṣ-al-Miftâh. 390,2.
Fragments grammaticaux. 277,1.
Gloses anonymes aux gloses de al-Ġurġâni au لوامع الاسرار 406. 407,1.
Glossaires arabes-tures. 367,5. 376. 377. 378. 438,6.
Glossaire persan-ture. 367,4.
Glossaire de termes techniques. 446,1.
Notes arabes sur la grammaire persane 454,7.
Paradigmes du verbe نصر. 446,4.

Paradigmes avec explications turques. 367,2.

Petit traité anonyme de grammaire. 259,2.
Traité d'étymologie anonyme. 367,1.

Poésie et Métrique.

Poésie arabe انا المطلوب فاطننبى تجدى avec paraphrase turque. 379,3.
Poésies turques. 367,6. 452,3.
Traité ture sur les genres poétiques. 454,7.
Vers détachés en honneur de la science avec traduction turque. 434,4.
Vers tures différents. 89,2.
Vers tures servant d'échantillons métriques. 216,3.

Théologie chrétienne.

Prières et liturgie. 4.
Psaumes. 1. 2.
Rituale cattolico. 3.

Théologie musulmane.

Traité ture sur le التجويد. 58,2. 131,3.
Extraits exégétiques, sufiques et dogmatiques en arabe, persan et ture. 253,9.
Extraits exégétiques. 453,6.
Fragments d'auteurs divers sur Cor. 33. v. 36. 72.
Liste de certains passages du Coran. 241,1.
Notes exégétiques. 255,1.
Remarques sur quelques passages du Kaśśâf. 407,3.

- Remarques sur l'explication de la سورة المنك. 67,2-6.
- Traditions diverses. 88,2. 91.
- Traditions en arabe et en ture. 99.
- Traditions sur la prière au mois de Ramadân. 90,5.
- Traditions sur les jours de fête. 90,3.
- Traditions avec traduction persane. 77,2.
- Fragments sur la prière. 252,2.
- Notices et extraits sur la prière etc. 244,3.
- Poème ture sur l'ablution et la prière. 90,6.
- Prières en arabe et en ture. 63,1. 91.
- Prière اللهم يا رب يا رب يا رب 89,2.
- Prières (livres de) 92-102.
- Prières différentes. 145. 452,1.
- Formules, amulettes etc. 100-103.
- Conte parénétiq ture. 438,7.
- Ouvrages parénétiq anonyms 109. 112. 251,1.
- Traité anonyme sur les امور الآخرة 445,3. 452,6.
- Explications de plusieurs termes techniques du Şûfisme. 255,10.
- Extraits tirés de différents ouvrages şûfiques. 455,9. 455,2.
- Fragment d'un ouvrage de mystique. 447,1.
- Glossaire de termes techniques şûfiques. 452,1. 455,4.
- Notes sur différents sujets théologiques 90,2. 252,10. 255,6.
- Traité sur la foi par Ja'ja al-Hanali. 245,3.
- Commentaire acéphale sur un ouvrage sur les اصول الفقه. 142,1.
- Abrégé de jurisprudence anonyme. 195. 196,1. 197,1.
- Extraits juridiques. 253,1.
- Formulaire d'actes juridiques. 232.
- Fragment de gloses à un commentaire sur un ouvrage de jurisprudence. 407,2.
- Fragment d'un traité de jurisprudence en ture. 437,1.
- Refutation de la الرسالة الخمسوية 244,8.
- Remarques sur les عبادات. 251,3.
- Remarques en ture sur les الفرائض 230,2.
- Traité sur les 54 devoirs des musulmans. 253,13.
- Risâla pour expliquer une kaşida sur le معراج 249,2.
- Courtes notes sur des sujets différents. 255,8. 446,2.
- Petit traité ture sur? 289,2.
- Gloses à un ouvrage anonyme (de jurisprudence?) 420,1.

Liste alphabétique des auteurs.

ابراهيم بن محمد بن خلف بن جدان أبو اسحق 113,2.	
189. 210. 212. 244,5. ابراهيم بن محمد الحلبي 443,1.	ابراهيم بن پير درويش البخاري (التجاري) 205. 239,3.
ابراهيم بن مردوس = ابراهيم بن پير درويش 255,1. ابراهيم بن مصطفى	ابراهيم بن عربشاه الاسفرائني عصار الدين 390,3. 395,1. 453,1.

- الابهرى = اثير الدين 397. 398. 441,1.
 اجد بن ابى الفضل بن عبد الرحيم بن الحسين العراقي ولي الدين ابو زرعة 254,7.
 اجد بن اسد بن اسحق 71,1.
 اجد بن الحجاج زين الغضاة 86. 253,8.
 اجد بن الحسن الجاربردى فخر الدين 318. 323.
 اجد بن على بن حنجر = اجد بن الحجاج
 اجد بن على بن مسعود 325.
 اجد بن عما (?) 289,1.
 اجد بن محمد ابى البركات الزبلى السيواسي ابو الثنا 142,2.
 اجد بن محمد الجزري ابو بكر 61,2.
 اجد بن محمد الحجازي 459,9.
 اجد بن محمد الحجري } = اجد بن الحجاج
 اجد بن محمد الحجاج }
 اجد بن محمد الغزنوي 217. 222,1. 223,2.
 اجد بن محمد المغنيسوي 251,2. 429,1. 434,1. 435,2. 455,3.
 اجد بن محمد المغنيسوي 448,2.
 اجد بن محمد السيواسي شهاب الدين 224.
 اجد بن موسى الخيالي 128. 420,1.
 اجد دينقوز شمس الدين 328.
 اجد الرومي الاخصاري 80.
 الاختري = مصطفى بن شمس الدين القره حصارى
 ادريس بن يوسف بن مصطفى بن يتيمى 453,10.
 الاربلى = محمد بن الخطيب
 الارديبلى 341,1.
 الارموى = سراج الدين الارموى
 الازيفى = محمد بن اجد وحى زاده
 الازهرى = خالد بن عبد الله الازهرى
 الاسترابادى = حسن بن محمد ركن الدين اسمحق القرمانى جمال الدين 336.
 الاسطخرى 421.
 الاسفرائنى = ابراهيم بن عربشاه عصام الدين
 الاسفرائنى = محمد الاسفرائنى تاج الدين
- اسماعيل بن الحسين بن ابى الفتح بن ابى سنان 81.
 اسمعيل بن على 299, note 1.
 اسمعيل كمال الدين القرمانى (قره كمال) 172. 420,1.
 ابن اسمعيل 427. 432,1. 436,2. 455,6.
 اشك قاسم 259,1.
 الاصبهانى = محمود بن عبد الرحمن ابو الثنا النخ افحصارى = حسن افندى
 الافسرائى = محمد بن محمود بن جمال الدين الاقليشى 255,1.
 الياس الهمدانى 426.
 الاماسى = على بن حسن الانصارى = ابو الجيش الانصارى
 الانصارى = زكرياء ابو يتيمى
 الانصارى = طاهر بن اسلاه بن قاسم
 الانصارى = محمد بن ابراهيم بن سعيد الانكورى = عبد الحميد بن عبد الرحمن الاوحد الحامى 447,2.
 الاوشى = على بن عثمان سراجه الدين الايبكى = عضد الدين
- ب
- البابرتى = محمد بن محمود بن اجد البخارى (صاحب الجامع الصحيح) 73.
 البخارى (التجارى ou) = ابراهيم بن پيردرويش البدخشانى = على بن محمود بن محمد بن الرايض البردى 403,1.
 البرلسى = على الخواص نور الدين برهان الدين بن كمال الدين بن حميد 403,4. 413,2.
 برهان الدين النزنوجى 185,2. 242,5. 247,2.
 427. 429,2.
 برهان الدين الميرغينانى 160.
 برهان الشريعة بن صدر الشريعة 167.
 برهان الشريعة محمود بن عبيد الله بن محمود 161.
 البرهانى = رضى الدين البرهانى

حاجى بابا الطوسوى 257. 282.
حاجى خليفة 428.
حافظ الدين ابو البركات عبد الله بن احمد
النسفى 133. 153. 180. 440,1. 442,1.
ابو حامد بن على شهاب الدين 446,3.
450,2.

المحجazy = احمد بن محمد

ابن حجر العسقلانى 74. 453,2.

المحجرى
ابن المحجى } = احمد بن المحجى

حسام الدين الكاتى 398. 402,1. 403,1.
403,2. 449,4.

حسن افندى اقحصارى 249,3.

حسن بن عبد الله الفقير 434,2.

الحسن بن محمد بن الحسن الصغانى ابو
الفضايل 82. 453,7.

حسن بن محمد ركن الدين الاسترابادى 291.

حسن پاشا الاسود 277,2. 326. 342,1.

الحسين بن عبد الله الطبيبى 85. 249,1.

الحسين بن محمد 259,1.

الحسين بن مسعود ابو محمد البغوى 77,1. 78.

الحلبى = ابراهيم بن محمد

الحلبى = طاهر بن الحسن بن عمر بن حبيب

الحلبى = محمد بن عمر

الحميدى = فرق امرة

ابن الحنبلى = محمد بن ابراهيم رضى الدين

ابو حنيفة 118. 246,1.3. 448,2.

حيدر بن محمد الخوافى صدر الهروى 393.
note 1.

خ

الخاصى = الموفق بن المتجد

خالد بن عبد الله الازهرى 353,2. 414,2.
432,2.

الخبازى = عمر الخبازى جلال الدين

الختائى = مولانا زاده

الخرزبانى الهروى = مولانا زاده احمد بن محمود
الخضر الموصلى 457,4.

السنوى = سيف الحق بن مصلح الدين ابو بكر

البغوى = الحسين بن مسعود

البكرى = محمد البكرى

البيهشتى = رمضان بن محسن

البوصيرى 117.

البيضاوى 64. 65. 66. 67,1.3. 120.

ت

التالشى = يحيى الدين تالچ

التبريدى = محمد الحنفى

التختانى = محمود قطب الدين الرازى

التراونكى = سيف الحق بن مصلح الدين ابو بكر

الترمذى 75.

التفتازانى = مسعود بن عمر

ت ج

الجاربرى = احمد بن الحسن

جامى = عبد الرحمن

جبريل بن حسن بن عثمان بن محمود بن

عثمان الكنجوى 255,7.

الجرجائى (صاحب العوامل) 256. 258,1.
259,1.

الجرجائى السيّد الشريف 121,1. 227. 231,1.

386. 391. 392. 405-407. 410. 453,4.

الجزرى = احمد بن محمد ابو بكر

ابن الجزرى = محمد بن محمد بن محمد شمس الدين

الجغمينى = محمود بن محمد بن عمر

جليس اليمانى (?) 426.

الجمالى = على بن احمد 163.

چوى زاده 244,6.

ابو الجيئش الاتصارى الاندلسى 379,2. 444,1.
449,2. 454,5.

ح

الحاقمى = الاوحد

ابن الحاجب 290,1. 315. 316. 353,1. 438,1.
449,1.

الزبلي = احمد بن محمد ابى البركات
الزبلي = المكرم بن محمد بن العارف
زين الدين ابو بكر بن محمد بن محمد بن علي
الخراساني الخوافي 235,2.
زين الدين بن نجيم المصري 230,3.

س

ابن ساعاتي 178.
السبتي = سليمان بن داود 111.
السجائدي 224.
سديد الدين الكاشغري 206. 243,3.
سراج الدين الارموي 404,1.
السروري 286. 289,2. 399,1.
سعدى چلبى 67,4. 69.
ابو سعيد خليفة الطرابلسي بن فرجون 420.
السكاكي = يوسف بن محمد ابو يعقوب
سليمان بن داود تاج الاسلام السبتي (السواري)
111.

السمرقندي = ابو القاسم
السمرقندي = محمد شمس الدين
السمرقندي = نصر بن محمد ابو الليث
سنان چلبى 67,3.
السيروزي = عمر بن محمد شهاب الدين
ابو حفص
السواري = سليمان بن داود السبتي
السوسى = عبد الله بن هارون
سييف الحق ابو المعين اوسفى (?) 246,2.
سييف الحق بن مصلح الدين ابو بكر البسنوي
التراونكي 221.
ابن سينا 425.
السيواسي = احمد بن محمد ابى البركات
الزبلي
السيواسي - احمد بن محمود شهاب الدين
السيوطي 458,5. 459,10.

ش

الشاذلي 452,8.
الشاطبي = ابو القاسم بن فيرة
شاه حسين 419.

الخطائى = مولانا زاده
الخوارزمي القاننى = منصور بن احمد
الخوافى = حيدر بن محمد
الخوافى = زين الدين ابو بكر بن محمد الخ
الخيالى = احمد بن موسى
ابو الخير 426.

د

الداني = ابو عمرو بن عثمان
الدوالي = شهاب الدين بن شمس الدين
بن عمر
الدواني = محمد بن اسعد
الدولت ابادى = شهاب الدين بن شمس
الدين
ديستوريدس 424.
دينقوز = احمد دينقوز شمس الدين

ذ

الذوالى = الدولى

ر

الرازي = محمد بن ابى بكر بن عبد القادر زين
الدين
الرازي = محمود قطب الدين التختانى الرازي
رضى الدين البرهاني 459,1.
رمضان بن محسن الويزوى البهشتى 120.
رمضان بن محمد الحنفى 130.
الرومى = قاضى زاده
الرومى = مسعود الشروانى

ز

الزرنوجى = برهان الدين
زكرياء ابو يحيى الانصارى الشافعى 459,8.
الزخشري 260. 341,1. 370. 371. 407,3.
الزنجاني 320.

عبد الله بن محمود بن مؤنود بن محمود الموصلي
176.

عبد الله بن هارون السوسى 426.

ابو عبد الله الزناتى 426.

عبد الله المصرى شارح الفصوص 452,3.

سيّد عبد الله نقرهكار 317.

عبد الجليل بن محمد بن احمد بن حطوم =

محمد بن عظم المرادى القيروانى

عبد الحميد بن عبد الرحمن الانكورى 253,7.

عبد الرحمن بن خليل 331.

عبد الرحمن بن على المكودى ابو زيد 322.

442,3.

عبد الرحمن بن عمر الصوفى 422.

عبد الرحمن جامى 300.

عبد الرزاق الكاشانى 235,1.

عبد الرووف المناوى 254,8.

عبد العزيز بن امين الدين يعقوب ارزن

الرومى 82.

عبد العزيز المهدوى 452,5.

عبد الكريم 454,1.

عبد اللطيف بن عبد العزيز ابن المالك 84.

عبد اللطيف بن عبد العزيز بن امين الدين

178.

عبد المتحسن القيصرى 449,3. 454,6.

عبد الواحد 196,1.

عبد الوهاب بن احمد بن على الشعرانى 237.

239,1. 254,9.

عبيد الله بن مسعود بن تاج الشريعة 134.

168.

العجمى = سيّد على

العراقى = احمد بن ابي الفضل النخ

العراقى = محمد العرافى زين الدين

ابن العربى = يحيى الدين

العسقلانى = ابن حاجر

عصام الدين الاسفرائنى = ابراهيم بن عربشاه

عضد الدين الايجى 414,1. 456,5. 456,6.

على بن احمد الجمالى 163.

على بن حسن الاماسى 454,7.

ابو على بن الصوفى 422.

الشروانى الرومى = مسعود الشروانى الرومى
كمال الدين

الشعرانى = عبد الوهاب بن احمد
بن على

شمس الدين النكيسارى 393.

شهاب الدين (صاحب الفرائض) = ابو حامد
ابن على

شهاب الدين بن شمس الدين بن عمر

الدولت ابادى الذوال 311.

الشهرستانى 119.

شيخ زاده محمد بن مصطفى 66. 67,1. 69.

117. 248,3. 254,1. 455,8.

ص

صدر الدين القونوى 459,3.

صدر الشريعة = عبيد الله بن مسعود بن
تاج الشريعة

صدر الهوى = حيدر بن محمد الخوافى

الصدىقى = محمد بن اسعد الدوانى

الصغانى = الحسن بن محمد بن الحسن

الصوفى = عبد الرحمن بن عمر

ط

طاشكبرى زاده 242,1. 247,1. 254,4. 431,2.

456,7.

طاهر بن اسلام بن قاسم الانصارى 182.

طاهر بن الحسن بن عمر بن حبيب الحلبى

142,2. 442,1.

طمطم الهندى 426.

طوسوى = حاجى بابا

الطيبى = الحسين بن عبد الله

ع

على افندى 91.

عبد الله بن احمد النسفى ابو البركات =

حافظ الدين

- على بن عثمان الاوشى سراج الدين 435,1.
على بن محمد بن علي ابو الحسن 154.
على بن محمود بن محمد بن الراثى البدخشانى
247,1. 253,10.
على الخواص البرلسى نورا لدين 239,1.
254,10.
سيد على العجمى 405.
عمر بن محمد السهروردى شهاب الدين
ابو حفص 233. 255,2.
عمر نجم الدين ابن الهروى 121,3. 458,6.
عمر الخبازى جلال الدين 132.
عمر الكاتبى القزوينى نجم الدين 408.
عمر النسفى نجم الدين ابو حفص 122,1,2.
123. 128. 131,1,2. 151. 252,4. 438,2.
454,2,3.
ابو عمرو بن عثمان الدانى 56.
- غ
- غانم بن محمد البغدادى 254,2. 443,4.
الغزالى = محمد الغزالى ابو حامد
الغزنوى = احمد بن محمد
- ف
- الغاربابى 247,1.
فراهى 444,3.
فرق امرة الحميدى 187.
الغنارى = محمد الغنارى شمس الدين
- ق
- القائى = منصور بن احمد النج
قاسم الحنفى زين الدين (= ابن قطلوبغا؟)
186.
ابو القاسم بن فيرة الشاطبى 59. 63,3.
ابو القاسم السمرقندى 390,3. 453,1.
قاضيبيق 275.
قاضى زاده رومى 423,1.
- القدورى 143.
قوجه احمد 413,1.
القرشى = ابن النفيس
القره حصارى = مصطفى بن شمس الدين
قره سنان = يوسف بن عبد الملك بن
بخشيش
قره كمال 172.
القرمانى = اسحق القرمانى جمال الدين
القرمانى = اسمعيل كمال الدين
القرمانى = مصطفى بن زكرياء بن ايدغمش
القزوينى (صاحب تلخيص المفتاح) 382.
393. 440,2. 450,1.
القزوينى = عمر الكاتبى نجم الدين
القسطمونى = بحر بن محمد بن يزيد
القضاى = محمد بن سلامة بن جعفر
قطب الدين الكيلانى 416. 417,1.
قطرب 443,3.
ابن قطلوبغا 186.
قنبرى 452,3.
القهبستانى = محمد القهبستانى شمس
الدين
قول احمد 403,3.
القونوى = صدر الدين
القيصرى = عبد المحسن
ابن قبه الجوزية 236.
- ل
- الكاتبى = عمر القزوينى الكاتبى نجم الدين
الكاتبى = حسام الدين
الكاشانى = عبد الرزاق
الكاشغرى = سديد الدين
الكاشى = يحيى بن احمد عماد الدين
كبرجك زاده 67,5.
كمال پاشا زاده 67,2. 68. 215,4. 244,4.
247,3. 444,2.
الكتجوى = جبريل بن حسن بن عثمان النج
الكوتاهيوى = مصطفى بن شمس الدين
القره حصارى

87. محمد بن عذوم المرادي القيرواني
 محمد بن عمر الحلبي 299. 396,3.
 محمد بن محمد بن محمد ابن الجزري شمس
 الدين ابو الخير 58,1. 60,1.
 محمد بن محمود بن احمد الحنفى الباهرتي
 162. 394.
 محمد بن محمود بن جمال الدين الاقسراي
 455,10.
 محمد بن محمود بن مودود الموصلى 176.
 محمد بن مصطفى = شيع زاده
 محمد الحلبي الشيبير بابن فقاري 244,5.
 محمد الحنفى التبريزي 456,5.
 محمد شمس الدين السمرقندي 121,2.
 415,3. 454,1.
 محمد شمس الدين ابو عبد الله بن تقى الدين
 ابو بكر قتيب الجوزية الحنبلى 236.
 محمد العراقي زين الدين 451,3.
 محمد الغزالي ابو حامد 110. 241,2. 241,3.
 242,2. 243,2. 244,2. 252,8. 433,2.
 محمد الفناري شمس الدين 242,1. 247,3.
 247,4. 401. 403,3. 431,2.
 محمد القرباعي 171.
 محمد القمستانى شمس الدين 204. 254,3.
 محمد النارفي (?) الحلبي الحنفى 60,2.
 محمود افندى قطب الاقطاب 240.
 محمود بن عبد الرحمن الاصبهاني شمس الدين
 ابو الثنا 120.
 محمود بن عبيد الله بن محمود برهان الشريعة
 161.
 محمود بن محمد بن عمر الخميني 423,1.
 محمود قطب الدين التختاني السرايى 404,1.
 408. 413,1.
 محرم افندى القاضى 67,6.
 المحرم بن محمد بن العارف بن الحسن الزبلى
 ابو الليث 194.
 محرم بن محمد بن يزيد القسطنونى 435,4.
 محيى الدين ابن العربي 234,1. 234,2. 253,1.
 452,5. 452,7.
 محيى الدين تالم (الثالشي) 403,2.
 الكيدانى 204. 205. 239,3. 242,1. 247,3.
 252,5. 254,3. 438,3. 458,1.
 الكيلانى = قطب الدين
 ل
 لطيفى 452,3.
 *
 ابن مالك 322.
 المتنبي 447,2.
 ابن مخلوفه 426.
 محمد الاسفرائيى تاج (سراج) الدين 264.
 سيدى محمد البكرى 459,4.
 محمد بن ابى بكر 253,5.
 محمد بن ابى بكر امام زاده ركن الاسلام
 155. 455,2.
 محمد بن ابى بكر بن عبد القادر الرازى زين
 الدين 71,2. 194. 239,2. 246,4. 252,6.
 373. 433,3. 458,3.
 محمد بن ابراهيم بن سعيد الانصارى 457,1,2,3.
 محمد بن ابراهيم الحلبي رضى الدين ابن الحنبلى
 60,2.
 محمد بن احمد الازنيقى وحى زاده 380.
 محمد بن اسعد الدواني الصديقى 415,1.
 418,3. 420,3.
 محمد بن پير على البركلى 90,4. 114. 116,2.
 242,4.
 محمد بن الخطيب الاربلى 459,2.
 محمد بن سلامة بن جعفر القضاى ابو عبد
 الله 255,1. 448,1. 451,3.
 محمد بن صالح 379,1.
 محمد بن عبد الله بن احمد الخطيب 230,3.
 محمد بن عبد الرحمن العمري الميلانى 323.
 محمد بن عبد الرحمن الهمداني ابو نصر 244,1.
 محمد بن عبد الغنى الارببلى جمال الدين
 341,1.
 محمد بن عبد الكريم 354,1.

النسفى = عمر النسفى نجم الدين ابو حفص
نصر بن محمد السمرقندى ابو الليث 76.
108. 185,4. 199. 215,3. 216,2. 222,2.
231,3. 245,1. 248,2. 255,7. 455,1.

ابو نعيم 254,6.
ابن النفيس القرشى 425.
النكيسارى = شمس الدين
نور الدين البرلسى = على الخواص
النووى = يحيى ابو زكرياء

د

هروى شيخ الاسلام 396,1.
الهروى = حيدر بن محمد الخوافى
الهروى = عمر نجم الدين
الهروى = مولانا زاده احمد بن محمود
ابن هشام 324. 353,2. 354,1. 356,1. 438,4.
441,2.

الهمدانى = محمد بن عبد الرحمن ابو نصر

و

وحى زاده = محمد بن احمد الازنيقى
الويتروى = رمضان بن محسن

ي

يحيى بن احمد الكاشى عماد الدين 415,4.
418,2. 419. 420,2.

يحيى بن بكر الحنفى 245,3.
يحيى النووى ابو زكرياء 107.
يعقوب بن سيد على 159. 288. 365,1. 451,1.
يوسف بن جرجس الابدوباكى الحلبى
المارونى 5.

يوسف بن عبد الملك بن بنخشيش 319.
334. 439,2.

يوسف بن محمد السكاكى ابو يعقوب 381.453,4.

يختار بن محمود نجم الدين الزاهدى 175.
المريغينانى = برهان الدين
مسعود بن عمر التفتازانى 122,2. 123.
131,1. 139. 320. 342,2. 368,2. 383.
388. 394. 420,1. 454,3. 454,4. 456,3.
مسعود الشروانى الرومى كمال الدين 121,2.
415,3. 417,2. 418,1. 420,2. 420,3.

المصرى = عبد الله
مصطفى بن بهرام 259,1.
مصطفى بن زكرياء بن ايدغمش القرماني
202. 231,3.

مصطفى بن شمس الدين القسره حصارى
الاخترى الكوتاهيوى 375.
المطرزى 262. 372. 445,2.
المعافا بن اسمعيل = اسمعيل بن الحسين
بن ابى الفتح ابن ابى سنان
ابو معشر 426.

المغنيسوى = احمد بن محمد
المكودى = عبد الرحمن بن على
ملا خسرو 188. 244,7. 456,1.
المناوى = عبد الرووف
منصور بن احمد بن يزيد الخوارزمى القانى
132.

المهدوى = عبد العزيز
الموصلى = الخضر الموصلى
الموصلى = عبد الله بن محمود بن مودود
الموقف بن المسجد الخاصى 250,1.
مولانا زاده احمد بن محمود الهروى الخرزبانى
397.

مولانا زاده الختائى (الخطائى) 395,2.
مولى الحنفى 415,2.
الميلانى = محمد بن عبد الرحمن العمري

ن

نجم الدين الكبرى 253,3.
النسفى = حافظ الدين ابو البركات عبد الله

Liste chronologique des manuscrits datés.

7e siècle de Phégre.		An 873	N ^o 426.
		» 875	» 73.
An 622	N ^o 119.	» 880	» 401.
» 642	» 424.	» 883	» 178.
» 663	» 371.	» 886	» 241,1.
		» 887	» 143.
		» 892	» 121,2.
		» 897	» 196,1.
		» 898	» 155.
8e siècle.			
An 701 (ou 710 ?)	N ^o 291.		
» 710	» 447.		
» 711	» 234.		
» 712	» 75.		
» 718	» 316.		
» 741	» 260.		
» 762	» 175.		
» 765	» 393.		
» 777	» 382.		
» 778	» 151.		
» 790	» 82. 261.		
» 796	» 83.		
			10e siècle.
		An 909	N ^o 459,10.
		» 923	» 225.
		» 929	» 231,1.
		» 932	» 203.
		» 933	» 420,1.
		» 939	» 231,2.
		» 942	» 6.
		» 946	» 423,1.
		» 949	» 124. 129.
		» 952	» 231,3. 407,2.
		» 953	» 171. 244,1.
		» 956	» 422.
		» 960	» 154.
		» 961	» 320.
		» 962	» 185,4.
		» 963	» 122,2.
		» 964	» 168.
		» 968	» 342,1.
		» 969	» 177. 235,2.
		» 970	» 413,1.
		» 974	» 448,2.
		» 975	» 186.
		» 977	» 160.
9e siècle.			
An 800	N ^o 241,3.		
» 802 (?)	» 285.		
» 812	» 408.		
» 830	» 202.		
» 836	» 416.		
» 840	» 123 (?). 397.		
» 845	» 198.		
» 846	» 153.		
» 853	» 387.		
» 866	» 121,1.		
» 867	» 224.		
» 871	» 77,1.		

An 979	N° 227.	An 1032	N° 235,1.
» 981	» 7.	» 1033	» 279.
» 982	» 374.	» 1035	» 145
» 983	» 277,2.	» 1036	» 78.
» 985	» 110.	» 1037	» 293. 299.
» 991	» 328. 413,2.	» 1038	» 146. 268.
» 992	» 156.	» 1039	» 111.
» 994	» 266. 437,3.	» 1040	» 363,4. 390,1.
» 995	» 102. 376.	» 1041	» 189. 294. 380.
» 999	» 452,1.	» 1042	» 76.
		» 1043	» 66. 360. 434,1. 434,3. 442,3.
	11e siècle		
An 1000	N° 173. 185,1. 403,1.	» 1044	» 434,2.
» 1003 (?)	» 176.	» 1045	» 275. 350. 360.
» 1007	» 116,1. 362,2. 457,2. 457,3.	» 1046	» 114.
» 1008	» 86. 169. 457,1.	» 1047	» 258,1. 276. 282. 336. 356,2. 359,1.
» 1009	» 135.	» 1048	» 194.
» 1010	» 252,1.	» 1049	» 345. 438,4.
» 1011	» 159.	» 1052	» 185,2. 427.
» 1012	» 267.	» 1053	» 269. 300. 438,7.
» 1013	» 459,4. 459,5.	» 1054	» 117. 301.
» 1013 (ou 1023)	» 205.	» 1055	» 438,1. 438,2.
» 1014	» 249,3. 265,2.	» 1056	» 85. 147. 163. 242,5. 302. 436,2. 443,1.
» 1016	» 326.		
» 1017	» 274.	» avant 1056	» 128.
» 1018	» 8.	» 1057	» 182. 458,4.
» 1020	» 292.	» 1058	» 233. 395,2. 432,1. 445,1.
» 1022	» 290,2. 375.		
» 1023	» 403,2. 403,3.	» 1059	» 390,3.
» 1024	» 403,4.	» 1060	» 170. 295. 355,1. 372. 458,1.
» 1024	» 237. 381.		
» 1025	» 217.	» 1061	» 140. 355,2. 439,1.
» 1027	» 167. 263.	» 1063	» 270.
» 1028	» 144. 286.	» 1065	» 436,3.
» 1029	» 9. 188. 254,5.	» 1066	» 164. 165. 335,1.
» 1030	» 136. 254,6.	» 1067	» 195. 456,3.
» 1031	» 79. 254,1. 254,3. 278. 312. 458,6.	» 1068	» 148. 230,1. 339.
		» 1069	» 137. 238. 303.

An 1070	N° 247,1.	An 1088	N° 10. 90,1. 216.
» 1071	» 210. 454,1.	» 1091	» 218.
» 1072	» 190. 342,2.	» 1092	» 305.
» 1073	» 342,3.	» 1093	» 11.
» 1076	» 247,2.	» 1098	» 435,2.
» 1078	» 115. 430,2. 449,1.	» 1099	» 12.
» 1079	» 259,1. 324. 327.		
» 1080	» 215. 419.		
» 1081	» 304. 450,3.		
» 1082	» 415,3. 415,4.	An 1100	N° 240.
» 1086	» 108. 191. 322.	» 1775 de J. C.	» 1.

12e siècle.

Table comparée des numéros du catalogue de la Bibliothèque
et de ma liste.

N° 2952 428.	N° 2974 143.	N° 2995 108.
» 2953 422.	» 2975 88.	» 2996 114.
» 2954 424.	» 2976 21.	» 2997 109.
» 2955 160.	» 2977 26.	» 2998 452.
» 2956 189.	» 2978 6.	» 2999 80.
» 2957 74.	» 2979 38.	» 3000 107.
» 2959 (¹) 82.	» 2980 148.	» 3001 299.
» 2960 210.	» 2981 167.	» 3002 64.
» 2961 153.	» 2982 397.	» 3003 205.
» 2962 83.	» 2983 293.	» 3004 158.
» 2963 238.	» 2984 456.	» 3005 195.
» 2964 423.	» 2985 261.	» 3006 75.
» 2965 162.	» 2986 132.	» 3007 340.
» 2966 172.	» 2987 245.	» 3008 303.
» 2967 392.	» 2988 79.	» 3009 113.
» 2968 147.	» 2989 136.	» 3010 400.
» 2969 388.	» 2990 330.	» 3011 163.
» 2970 159.	» 2991 222.	» 3012 226.
» 2971 302.	» 2992 291.	» 3013 326.
» 2972 355.	» 2993 150.	» 3014 371.
» 2973 329.	» 2994 67.	» 3015 188.

(¹) Le N° 2958 appartient au même manuscrit de sorte qu'il en a deux.

N° 3016 237.	N° 3051 394.	N° 3087 72.
» 3017 73.	» 3052 81.	» 3088 169.
» 3018 178.	» 3053 70.	» 3089 417.
» 3019 370.	» 3054 373.	» 3090 66.
» 3020 139.	» 3055 236.	» 3091 220.
» 3021 175.	» 3056 154.	» 3092 233.
» 3022 78.	» 3057 8.	» 3093 228.
» 3023 447.	» 3058 10.	» 3094 61.
» 3024 179.	» 3059 35.	» 3095 86.
» 3025 180.	» 3060 32.	» 3096 270.
» 3026 161.	» 3061 55.	» 3097 177.
» 3027 391.	» 3062 30.	» 3098 393.
» 3028 65.	» 3063 19.	» 3099 266.
» 3029 260.	» 3064 27.	» 3100 376.
» 3030 152.	» 3065 20.	» 3101 310.
» 3031 68.	» 3066 12.	» 3102 57.
» 3032 168.	» 3067 7.	» 3103 324.
» 3033 314.	» 3068 54.	» 3104 275.
» 3034 274.	» 3069 40.	» 3105 184.
» 3035 325.	» 3070 39.	» 3106 ^(*) 56.
» 3036 256.	» 3071 47.	» 3108 446.
» 3037 322.	» 3072 49.	» 3109 268.
» 3038 276.	» 3073 44.	» 3110 390.
» 3039 110.	» 3074 41.	» 3111 214.
» 3040 309.	» 3075 43.	» 3112 137.
» 3041 297.	» 3076 53.	» 3113 312.
» 3042 282.	» 3077 51.	» 3114 225.
» 3043 346.	» 3078 46.	» 3115 140.
» 3044 305.	» 3079 45.	» 3116 304.
» 3045 198.	» 3080 99.	» 3117 84.
» 3046 155.	» 3081 ^(†) 69.	» 3118 186.
» 3047 296.	» 3083 183.	» 3119 378.
» 3048 234.	» 3084 375.	» 3120 58.
» 3049 383.	» 3085 389.	» 3121 301.
» 3050 165.	» 3086 212.	» 3122 124.

(*) N° 3082, quoiqu'il ait été noté par Assemani parmi les manuscrits arabes, doit être placé parmi les manuscrits turcs.

(†) Pour le N° 3107 même remarque que pour le N° 3082.

N ^o 3123	341.	N ^o 3162	418.	N ^o 3201	60.
» 3124	401.	» 3163	133.	» 3202	258.
» 3125	111.	» 3164	410.	» 3203	229.
» 3126	259.	» 3165	321.	» 3204	170.
» 3127	318.	» 3166	339.	» 3205	129.
» 3128	118.	» 3167	204.	» 3206	377.
» 3129	123.	» 3168	48.	» 3207	279.
« 3130	273.	» 3169	227.	» 3208	317.
» 3131	289.	» 3170	372.	» 3209	272.
» 3132	294.	» 3171	182.	» 3210	187.
» 3133	59.	» 3172	85.	» 3211	181.
» 3134	217.	» 3173	384.	» 3212	138.
» 3135	374.	» 3174	130.	» 3213	284.
» 3136	206.	» 3175	221.	» 3214	135.
» 3137	416.	» 3176	313.	» 3215	332.
» 3138	327.	» 3177	156.	» 3216	381.
» 3139	286.	» 3178	144.	» 3217	199.
» 3140	333.	» 3179	194.	» 3218	412.
» 3141	128.	» 3180	320.	» 3219	307.
» 3142	306.	» 3181	267.	» 3220	125.
» 3143	328.	» 3182	164.	» 3221	278.
» 3144	432.	» 3183	122.	» 3222	203.
» 3145	337.	» 3184	42.	» 3223	193.
» 3146	298.	» 3185	380.	» 3224	287.
» 3147	119.	» 3186	232.	» 3225	192.
» 3148	157.	» 3187	190.	» 3226	174.
» 3149	387.	» 3188	255.	» 3227	405.
» 3150	257.	» 3189	331.	» 3228	427.
» 3151	36.	» 3190	315.	» 3229	219.
» 3152	146.	» 3191	76.	» 3230	334.
» 3153	115.	» 3192	431.	» 3231	386.
» 3154	271.	» 3193	288.	» 3232	264.
» 3155	213.	» 3194	336.	» 3233	171.
» 3156	319.	» 3195	176.	» 3234	120.
» 3157	369.	» 3196	97.	» 3235	126.
» 3158	247.	» 3197	399.	» 3236	52.
» 3159	265.	» 3198	50.	» 3237	409.
» 3160	295.	» 3199	419.	» 3238	191.
» 3161	382.	» 3200	218.	» 3239	224.

N ^o 3240 202.	N ^o 3376 430.	N ^o 3417 438.
» 3241 197.	» 3376 ² 290.	» 3418 441.
» 3242 408.	» 3377 231.	» 3419 343.
» 3243 406.	» 3378 436.	» 3422 242.
» 3244 426.	» 3379 ⁽³⁾ 363.	» 3423 459.
» 3245 134.	» 3381 354.	» 3425 455.
» 3246 15.	» 3383 353.	» 3428 435.
» 3247 451.	» 3385 360.	» 3429 453.
» 3248 316.	» 3387 254.	» 3432 350.
» 3249 207.	» 3388 239.	» 3436 250.
» 3250 308.	» 3389 347.	» 3439 368.
» 3251 263.	» 3390 414.	» 3440 356.
» 3252 91.	» 3391 365.	» 3441 367.
» 3253 102.	» 3393 348.	» 3443 445.
» 3254 281.	» 3394 362.	» 3446 142.
» 3255 200.	» 3395 349.	» 3450 420.
» 3256 96.	» 3396 262.	» 3451 361.
» 3257 101.	» 3397 379.	» 3453 449.
» 3258 283.	» 3398 395.	» 3454 415.
» 3259 98.	» 3399 249.	» 3455 243.
» 3260 398.	» 3400 396.	» 3456 230.
» 3261 208.	» 3402 63.	» 3457 216.
» 3262 201.	» 3403 90.	» 3458 358.
» 3263 28.	» 3404 440.	» 3464 443.
» 3264 117.	» 3405 454.	» 3466 439.
» 3265 ⁽¹⁾ 300.	» 3406 457.	» 3467 433.
» 3369 ⁽²⁾ 240.	» 3409 89.	» 3470 131.
» 3371 342.	» 3410 253.	» 3471 241.
» 3372 71.	» 3411 338.	» 3472 351.
» 3373 248.	» 3412 450.	» 3473 404.
» 3374 448.	» 3413 444.	» 3474 437.
» 3375 344.	» 3416 323.	» 3475 196.

(¹) Les N° 3266-3289 et 3293-3368 contiennent des ouvrages persans et turcs, et les N° 3290-3292 sont des manuscrits arméniens.

(²) Le N° 3370 est un manuscrit turc.

(³) Les N° 3380, 3382, 3384, 3386, 3392, 3401, 3407, 3408, 3414, 3415, 3420, 3421, 3424, 3426, 3427, 3430, 3431, 3433-35, 3437, 3438, 3442, 3444, 3445, 3447-49, 3452, 3459-63, 3465, 3468, 3469, 3479, 3481, 3486-89, 3524, 3540, 3548, 3553 contiennent des ouvrages turcs ou persans et les N° 3556-3574 sont des manuscrits hébreux.

N ^o 3476	121.	N ^o 3508	269.	N ^o 3535	95.
» 3477	357.	» 3509	292.	» 3536	14.
» 3478	244.	» 3510	411.	» 3537	29.
» 3480	407.	» 3511	285.	» 3538	16.
» 3481	246.	» 3512	352.	» 3539	413.
» 3482	402.	» 3513	151.	» 3541	425.
» 3483	100.	» 3514	112.	» 3542	403.
» 3485	335.	» 3515	173.	» 3543	277.
» 3490	366.	» 3516	145.	» 3544	252.
» 3491	359.	» 3517	251.	» 3545	94.
» 3492	235.	» 3518	166.	» 3546	87.
» 3493	185.	» 3519	209.	» 3547	22.
» 3494	458.	» 3520	13.	» 3549	37.
» 3495	223.	» 3521	421.	» 3550	105.
» 3496	215.	» 3522	77.	» 3551	104.
» 3497	345.	» 3523	34.	» 3552	106.
» 3498	364.	» 3525	23.	» 3554	5.
» 3499	62.	» 3526	149.	» 3555	3.
» 3500	116.	» 3527	24.	» 3574 ⁱⁱ	92.
» 3501	211.	» 3528	141.	» 3574 ^{kk}	25.
» 3502	442.	» 3529	33.	» 3574 ^m	11.
» 3503	429.	» 3530	18.	» 3574 ⁿ	2.
» 3504	434.	» 3531	17.	» 3574 ^{hh}	127.
» 3505	385.	» 3532	9.	» 3574 ^o	1.
» 3506	311.	» 3533	93.	» 3574 ^v	4.
» 3507	280.	» 3534	31.	» 3574 ^q	103.

Additions et corrections.

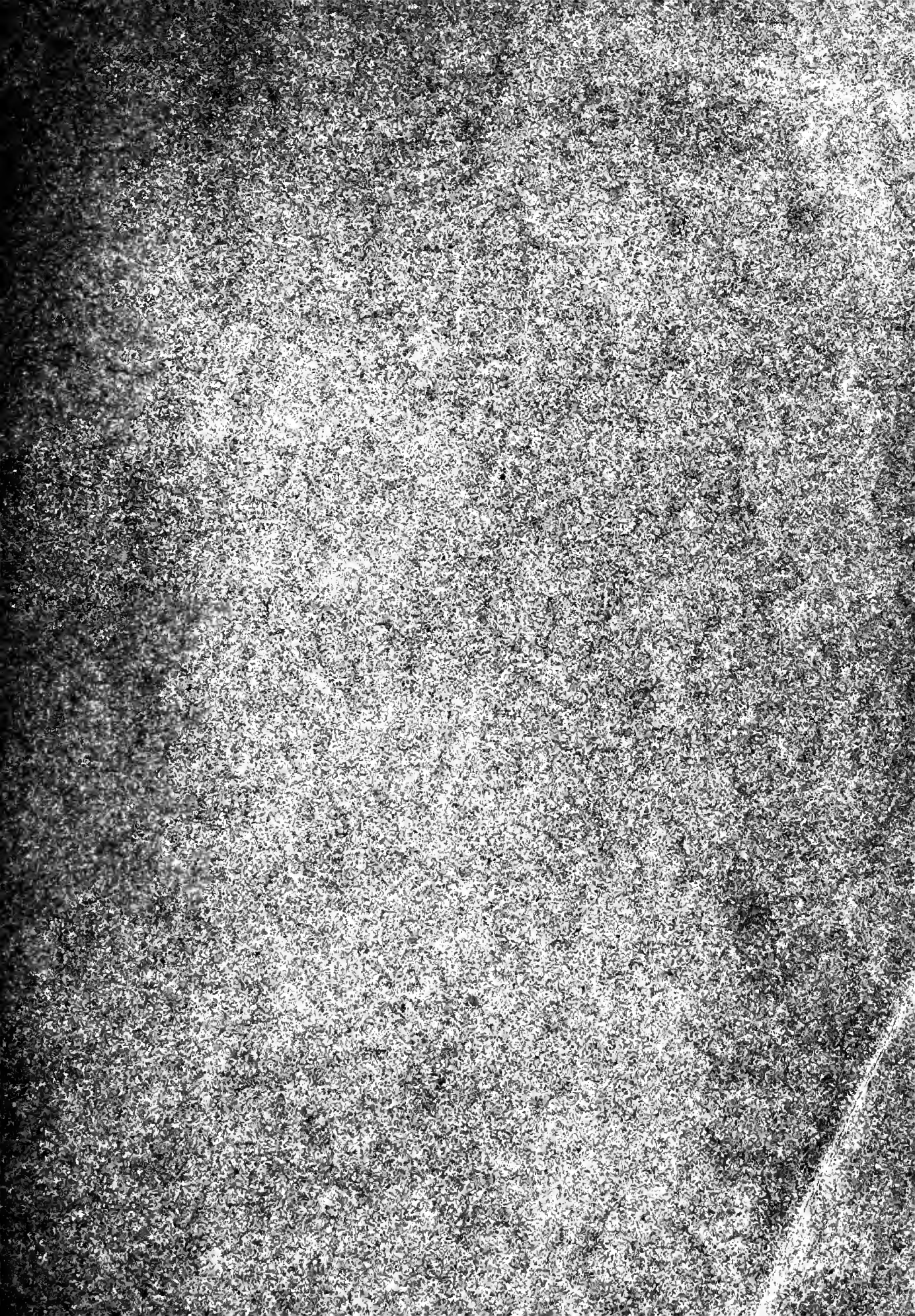
- P. 23, N° 5. Cette traduction de l'ouvrage de Nieremberg a été publiée en 1733-34.
Cf. Zenker, *Bibliotheca orientalis*, I, N° 1622.
- P. 27, N° 60. Lisez ibn al-Ġazari au lieu de al-Ġazari.
- P. 40, N° 121,1. Le même ouvrage est mentionné par Derenbourg, N° 664,2.
- P. 60, N° 241,3. Le المنقذ من الضلال se trouve aussi à l'Eseurial; cf. Derenbourg, N° 694.
- P. 82, ligne 3 lisez الأجروميّة pour الأجرميّة
- P. 89, ligne 14 lisez الواجب الواجب pour الواجب الواجب
- P. 101, ligne 4. Sur Farâhi cf. encore Rien, *Catalogue of the pers. mscr. in the Br. Museum*. vol. II, p. 504.

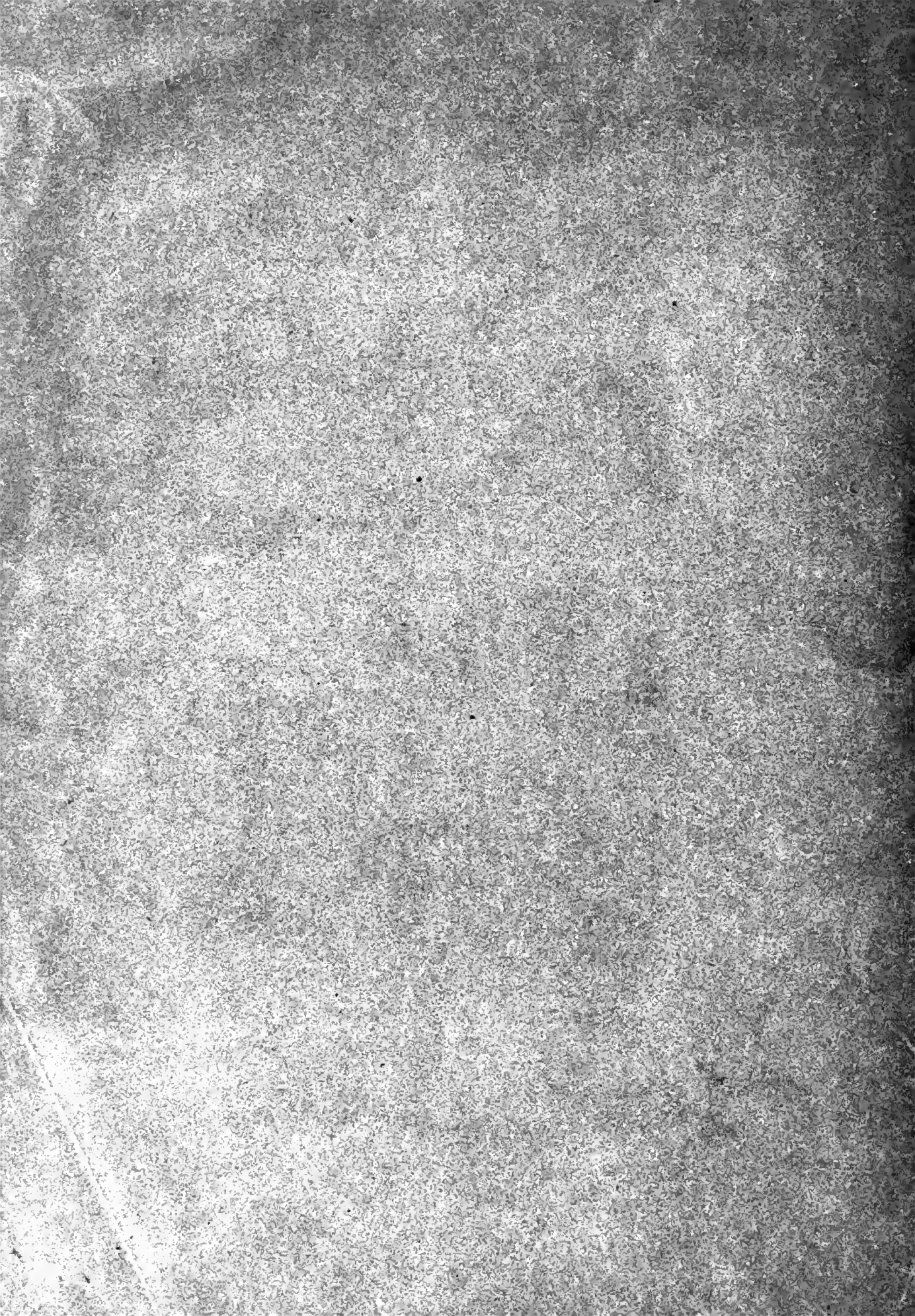
Quelques inconséquences dans la transcription sont recommandées à l'indulgence des lecteurs.

M. le Prof. Celestino Schiaparelli a bien voulu diriger l'impression de ce travail et lire une épreuve de chaque feuille. Il me permettra de lui exprimer mes plus sincères remerciements pour son extrême obligeance.

TABLE GENERALE DES MATIERES

	PAGE
I. [Remarques introductoires]	3
II. [Remarques sur les manuscrits persans	16
III. [Remarques sur les manuscrits tures]	17
IV. Liste des manuscrits arabes	23
Table systématique	109
Table alphabétique des ouvrages	110
Liste alphabétique des auteurs	119
Liste chronologique des manuscrits datés	127
Table comparée des numéros	129
Additions et corrections	134

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

600
1624
1000
Bologna, Univ. Università.
Biblioteca
Bibliographie sur les manuscrits
orientaux de la collection
Vanni à Bologna

